

Oefeningen in het terrein,

DOOR

C. C. DE GELDER,

Kapitein der Infanterie.

INLEIDING.

Het hoofddoel van de oefeningen in het terrein moet zijn den man te vormen tot een goed veldsoldaat, d. w. z. hem te trainen, hem te wennen aan vermoeienis en ongemak, aan het overwinnen van hinderissen, aan het betrachten van waakzaamheid, hem zelfbeheersching te leeren, ook tegenover het angstgevoel, zijne opmerkingsgave en denkvermogen te ontwikkelen, hem te brengen tot zelf oordeelen en tot besluitvaardigheid etc. en dit alles in dier mate, dat hij zelfvertrouwen en plichtsbefes krijgt, zich in het terrein thuis voelt en zich weet te redden.

Bovendien moet hij zijne vormelijke verplichtingen als soldaat of aanvoerder leeren. Het is daarom zeker wel de grootste verdienste van ons nieuwe Velddienst-voorschrift, dat dit vormelijke gedeelte zooveel vereenvoudigd is. Want, hoe men ook over de waarde daarvan moge denken, men was voorheen, dank zij allerlei subtiele onderscheidingen, wel gedwongen hieraan veel tijd en aandacht te geven. Intusschen, het oude voorschrift is heengegaan, het ruste in vrede. Voor ons is het echter zaak, thans weer eens na te gaan, op welke wijze het hierboven gestelde doel kan worden bereikt.

Bij alle opleidingen, dus ook bij die in het terrein, is de individueele vorming de hoofdzaak. Is men hiermede geslaagd, dan heeft de gezamenlijke, voortgezette opleiding weinig bezwaren meer. Uit geoefende sectiën stelt men de compagnie samen, uit bruikbare compagnieën het bataljon.

Scherpe afscheidingen tusschen oefeningen in velddienst, in het verspreide gevecht, in pionieren, in vuurleiding, in seinen, in afstandenschatten, moeten worden weggedoezeld.

Het zijn immers alle nauwverwante leden eener zelfde familie en toch . . . hoe herhaaldelijk komt niet bij de oefening in het eene, het andere in het gedrang.

Dan mogen oefeningen in het terrein niet zijn: theorieën in de open lucht.

Besprekingen houde men als regel binnenskamers, hetzij te voren, dan wel naar aanleiding van de gehouden oefening. Men zorge derhalve wel, dat ieder weet, wat het doel der oefening zal zijn en wat geschied

is; de gemaakte fouten worden eveneens besproken. Ook de toepasselijke artikelen van het strafrecht worden, waar noodig, aangehaald.

Maar in het terrein beoefene men de practijk, stelle een ieder voor feiten, onderstelle en prate daarentegen zoo weinig mogelijk.

Overigens moge hier ook eene opwekking worden ingelascht om de oefeningen zoo te leiden, dat zij een prettig karakter dragen en de deelnemers er naar verlangen.

Een weinig fantaisie van den Leider, een tegenpartij, eenige kleine hulpmiddelen als losse patronen, een bootje, een vuurpijl, een spion e. d. en men staat verbaasd over de uitwerking.

Het vormen van een tegenpartij vereischt wel eens moeite, doch is niet onoplosbaar. Men kan zeer wel de eene helft der recruten voorpostendienst doen verrichten, de andere helft marschveiligheidsdienst of verkenningsdienst er tegenover. Moet men markeeren, dan zijn geperst papieren schijven beter dan vlaggen.

Doch vooral ook bereide men de oefening voor, d. w. z. men kieze een geschikt terrein 1), brenge het kader te voren op de hoogte en instrueere bij elementaire oefeningen de tegenpartij nauwkeurig, tenzij deze met seinen te besturen is.

Velddienstoefeningen, die op het laatste moment worden gelast, beloven weinig nut.

Het geven van bevelen, opdrachten en aanwijzingen, het opmaken van berichten zijn zaken, die moeten worden aangeleerd, door ze veel te doen. Men oefene daarin ook zich zelf.

En nu de opleiding van het kader.

Dit zal door de besprekingen, door kaderoefeningen, door het voeren van het commando bij de te houden oefeningen reeds veel vooruitgaan. Maar daarnevens moet ook het karakter der kaderleden verder worden gevormd en wel in dien geest, dat zij geen beschouwingen houden doch, in den zin van de gekregen orders handelen en doortasten, dat zij chefs en nevenafdeelingen steunen en op de hoogte houden, dat zij niet doen, wat voor hen zelf, doch wat voor het geheel het beste is.

Om dit te bereiken moeten o. a. de neven- of achterstaande afdeelingen altijd, zij het gemarkeerd, aanwezig zijn en lette men er op, dat aan hen gedacht wordt. De wacht-commandant, die in stede van terug te trekken aanvalt, om zijn nabuurwacht te redden, handelt niet verkeerd, doch verdienstelijk. *Péris, mais sauve ton frère!*

Waar ons V. V. zoo beknopt is geworden, bestaat voorts één gevaar en wel, dat de opleiding onvolledig wordt; men wake hiertegen, door na te gaan voor welke omstandigheden men als aanvoerder van eene wacht, spits of wat ook, kan komen.

1) Verbetering en vermeerdering van oefenterrein (geen bleekveldjes) blijft dringend noodig. Is het niet zonderling, dat bijv. de Grebbelinie, die zich voor oefeningen zeer leent, verpacht is en... door de troepen niet mag worden betreden; dat op andere terreinen het hout geregeld wordt gekapt, enz.

Ook beseffe men de moeilijkheid, dat vele aanvoeders thans hun houvast missen. Welnu door practische oefening, door zelf denken, worde dit verholpen. Er zal wellicht eene betere oplossing te vinden zijn, dan die zij gaven; men late hen die bij de bespreking zelf vinden.

Critiek, o zeker, maar niet altijd synoniem met afkeuren en afbreken!

Wij willen hieronder schetsen, hoe wij ons het programma voor de opleiding bij dag denken; veel details zijn uitteraard in een tijdschriftartikel niet te geven 1).

I. INDIVIDUEELE OPLEIDING.

A. Voorbereiding.

Men splitse de recruten in zoovele klassen, als men goede onderwijzers heeft; kijkers zijn voor dezen zeer gewenscht.

1. Verklaring van het terrein en mededeeling van de meest gebruikelijke benamingen, voor zoover deze in het terrein der oefening zijn aan te wijzen.

Welke zijn de voor- en nadeelen van bedekt, open, doorsneden terrein?

Verklaring der begrippen: hindernis, versperring, dekking tegen gezicht en vuur, schootsveld, doode hoek e. d., toegelicht door voorbeelden.

De recruit moet vervolgens zelf van terreinvoorwerpen en gedeelten aangeven, wat er de eigenschappen van zijn en welke voor- en nadeelen zij bieden voor vuren, dekken, doortrekken enz.

2. Leeren zien, opmerken en mededeelen wat men ziet.

a. Eenige recruten krijgen de opdracht, mede te deelen, wat zij gedurende een deel van den marsch rechts, anderen wat zij links van den marschweg hebben waargenomen, waarbij zij elkaar mogen controleren. De onderwijzer noteert de opgaven en gaat vervolgens met hen terug om te toonen, wat niet is opgemerkt.

b. De recruten moeten beurtelings aangeven, wat in een bepaalde terreinstrook aan hooge voorwerpen te zien is, bijv. van rechts naar links beginnende. Een ander recruit controleert, alvorens de onderwijzer ingrijpt (bijv. molens, torens, hooge schoorsteenen, huizen, hooimijten, houtstapels, palen).

c. Het zien van kenteekenen op den weg (versche voet-, hoef-, wagen- en rijwielsporen), de richting waarin zij gaan.

Men kan deze sporen opzettelijk op een weinig beganen weg aanbrengen.

d. Het tellen op grooten afstand van een rij kleine boomen, palen, vensters, wagens, levende wezens. Zijn het voetgangers, wielrijders of ruiters; welke kleeding of hoofddeksels dragen zij?

1) Als lectuur neme men:

BILLARD, Education de l'infanterie.

IMMANUEL, Patrouillendienst.

KRAFFT, der Gefechtsdienst.

e. Het verschil in zichtbaarheid van kleuren (vlaggen, uniformstukken) tegen verschillende achtergrond tonen; zich overtuigen, dat de kleuren juist worden gemeld 1).

Bespreken, hoe men zichtbare terreingedeelten zou moeten passeeren om weinig in het oog te vallen.

De zichtbaarheid tonen, van menschen, die zich over een hoogterand verplaatsen

f. Het trekken van conclusies door de recruten 2), bijv.:

een rookpluim verplaatst zich langs een boschrand (spoorweg),

een wagen achter een heg (weg),

een mast of zeil achter een dijk (water),

een toren is zichtbaar achter bedekt terrein (dorp), schoorsteen (fabriek), stofwolken gaan op, vogels vliegen op enz.

g. Het opmerken van in het terrein opgestelde k epis, schijven, vlaggen, poppen en posten, of van patrouilles, die zich aanvankelijk ongedekt, daarna zoo gedekt mogelijk bewegen, halthouden, knielen, liggen, zich dekken, daarbij in sterkte varieeren en langzamerhand op grooter afstand blijven, zoo noodig de aandacht trekkend door een schot.

De recruit deelt mede, wat hij ziet en waar, dus: sterkte, houding, gang, uniform, is het vijand of niet, maakt de patrouille goed gebruik van het terrein; een tweede recruit controleert hem. De onderwijzer deelt den afstand mede, laat het vizier stellen en er op richten, daarbij mededeelend of er trefkans op bestaat; langzamerheid moet de recruit den afstand zelf eenigszins beoordeelen.

Ook kan aan ieder man een terreinstrook ter waarneming worden gegeven, als voorbereiding voor den dienst van dubbelpost. Bij gebrek aan patrouilles oefene men de recruten in twee gedeelten op eenigen afstand tegenover elkaar en late henzelf een en ander verrichten; er valt dan genoeg waar te nemen.

3. Leeren luisteren, hooren en mededeelen, wat men hoort.

Het opmerken en onderscheiden van geluiden, de richting aangeven van waar zij komen bijv.: trom, hoorn, wagengeratel, hoefgeklepper, hondengeblaf, stoomfluit, autohoorn, klokgelui, fluitsignaal, commando, geschreeuw, schot enz.

Conclusies trekken uit het hooren van een en ander.

4. Het man voor man doen gebruik maken van dekkingen voor opstelling en om te kunnen vuren, het aanwijzen van steunpunten voor het geweer (aanslagoefeningen).

Hoe kan een en ander worden verbeterd (doen) I. 1 pt. 108.

Het zich aanpassen in kleur aan het terrein (takjes, mos, tentbaan e. d.).

Het gedekt verplaatsen: gebukt loopen, sluipen, kruipen, robbengang,

1) Vele recruten kennen de oranjekleur niet; verder kunnen er kleurenblinden zijn. Men neme ook verschillende belichting.

2) Een recruit maakte de aardige opmerking, toen eenige militairen naderden, dat er geen onderofficier bij was, aangezien allen . . . witte broeken droegen.

sprong maken, gebruik maken van terreinplooien, greppels, heggen, schuttingen, afrits, dijkglooingen, wegkrommingen enz.

5. Het kiezen van dekkingen tegen vuur of gezicht door de manschappen, ook voor vuur op een bepaald doel (l. 1 pt. 109).

De onderwijzer geeft de richting aan vanwaar de vijand komt of geacht wordt te vuren, dan wel bezigt eene vijandelijke patrouille, die zich ook zijdelings en omtrekkend verplaatst om te toonen, dat men dan zijne dekking op andere wijze moet gebruiken of wel van dekking moet veranderen.

6. De recruit wijst aan hoe een aan te geven punt gedekt kan worden genaderd (c. q. langs een omweg) en welke houdingen hierbij moeten worden gebezigd.

Vervolgens kiest de onderwijzer met een deel der leerlingen een ander punt, dat eenig overzicht geeft en laat zich door de overigen, zoo dicht mogelijk, besluipen. Wie gezien of herkend is, wordt geroepen.

7. Het kiezen van een waarnemingspunt, hetzij hoog (boom, telefoonpaal, hooiberg, molen e. d.) of aan een open strook of rechten weg, of overgang.

Hoe zich ter plaatse op te stellen (doen).

8. Het vergrooten van den oriënteringszin (zon, windrichting, kompas) het onthouden van kenteekenen aan een weg, zoodat deze in denzelfden zin of in omgekeerden zin kan worden teruggevonden. Bij den terugmarsch kan een recruit gids zijn, door anderen gecontroleerd.

Het richting houden; men vrage nu en dan eens: waar ligt de kazerne, waar is het Oosten enz.

9. Het scherpen van het geheugen, berichten onthouden.

Vóór den afmarsch of tijdens de oefening worden aan de manschappen mondelinge berichten opgegeven, die zij herhalen en die men opteekent; na eenigen tijd, die langzamerhand verlengd wordt, vrage men het bericht.

10. Het overbrengen van mondelinge of schriftelijke berichten door een terrein heen, waarin vijandelijke patrouilles zijn, die in opdracht hebben te trachten de ordonnansen te vangen 1).

11. Het beoordeelen van afgelegde afstanden in tijd en lengte, het afstanden schatten in eenvoudigen vorm bijv. welk van twee punten is het verst verwijderd, is de afstand meer of minder dan 100 M. of dan 600 M.?

12. De beteekenis, het geven en doorgeven van teekens.

B. Toepassingen.

1. De dienst als post. (V. V. pt 310, 314 tweede alinea, later 312 en 313.)
Oefening in waakzaamheid. De posten herhalen de gekregen aanwijzingen.

1) Hiernevens ook ordonnansendienst en estafetteloop op het kazerneterrein.

Aanvankelijk worden zij in een kring om den onderwijzer, eenigermate gedekt, opgesteld. Als tegenpartij treden kleine patrouilles op, die de posten ongezien trachten te naderen of daar tusschen door trachten te sluipen.

De posten waarschuwen den onderwijzer met een teeken, als zij iets zien en deelen hem mede: wat zij zien en waar. Komen de patrouilles dichtbij en worden zij ontdekt, dan mag de post vuren en moet de patrouille terug.

Ook komen nu en dan eigen ordonnansen, zoodat de posten gedwongen zijn scherp te onderscheiden. Een burger, ook een, die naar buiten wil, dient als afwisseling.

2. De dienst als patrouille.

a. De onderwijzer treedt zelf als patrouille-commandant op, deelt zijne opdracht mede en spreekt eenige teekens af, bijv.

wenken met de hand = bij mij komen,

hand voor den mond = voorzichtig,

hand naar beneden brengen = dekken,

een stoot op de fluit (dierengeluid) = let op mij.

Hij regelt de tenue, laat laden en de bajonet opzetten, wijst een opvolger aan. Vervolgens verdeelt hij de taak: wie rechts en links kijkt, wie den rug dekt, zoowel in beweging, als bij het halthouden.

De patrouille marcheert steeds eenigszins verspreid, zoodat zij weinig trefkans biedt en niet in haar geheel overvallen kan worden, bijv.: men neemt op open terrein ± 4 pas tusschenruimte, in bedekt terrein wat meer, een man volgt op ongeveer 50 pas in den rug.

Nu wordt beoefend: het voorwaarts gaan, halthouden en dekken op een enkel teeken, het spronggewijze gaan van dekking tot dekking. Bij nadering van bedekt terrein: eerst den rand waarnemen, daarna een man erheen; vindt deze den rand veilig, dan wenkt hij de anderen te komen.

Wegen en open strooken worden op een gelid snel overgestoken.

Bij het naderen van een hoogte gaat een man vooruit, voorzichtig naar den top en kijkt uit, alvorens de anderen volgen.

Nog wordt beoefend, hoe de patrouille een huis of hoeve doorzoekt.

Vervolgens kan de patrouille ontmoeten:

een eigen patrouille (berichten wisselen);

eene kleine vijandelijke patrouille (overvallen, gevangen nemen of neerschieten, melden);

een sterke idem (melden, ontwijken of marsch vertragen door vuur);

een vijandelijke afdeeling (snelvuur, bericht of waarnemen en melden);

een post (langs sluipen of overvallen).

Wat in ieder dezer gevallen te doen is, hangt ook samen met de gekregen opdracht 1).

1) De opdracht kan zijn: zuiver verkennend, c. q. alarmeerend: verkenningspatrouille;

De niet bij de patrouille ingedeelde recruten zijn als toeschouwers op eenigen afstand gevolgd; hun wordt alles getoond en verklaard.

Het uitgangspunt, waarheen de berichten moeten, wordt door een vlag gemarkeerd.

Daar moeten derhalve de ordonnansen aankomen.

b. Eenige der schranderste recruten commandeeren beurtelings eene patrouille, die nu door den onderwijzer met de anderen wordt gevolgd en gecritiseerd. Hierbij wordt ook weer vijand in den weg gebracht.

c. Verschillende patrouilles moeten ongemerkt een terreinstrook oversteken; men lette op, wie gezien wordt en welke patrouille er het eerst in slaagt.

d. Patrouilles moeten de plaats en de kenteekenen vaststellen van posten, die bijzondere onderscheidingsteekens dragen of nummers van karton.

De posten moeten vuren als zij de patrouille opmerken, wier opdracht dan is geëindigd.

Achter de posten zijn gemarkeerde afdelingen, die gevonden moeten worden; de ordonnansen en patrouilles moeten ook ongemerkt terugkeeren.

e. Het leeren oplichten van patrouilles en posten, door hun aandacht af te leiden.

Het houden van voeling met zich verplaatsenden vijand.

Het zich onttrekken aan voeling met vijand (c. q. splitsing der patrouille).

f. Het verkennen in de flank van marcheerende afdelingen bijv. langs een dwarsweg (colonnellenge vaststellen met het horloge).

g. Oefeningen voor a.s. patrouille-commandanten in het opmaken van schriftelijke berichten, het geven en doen herhalen van mondelinge berichten en het geven van aanwijzingen aan ordonnansen 1).

h. Het kiezen van een waarnemingspunt door idem, het waarnemen en het zenden van berichten als: staande patrouille (V. V. pt. 296).

Eindelijk kunnen wij èn als training èn om de opmerkingsgave te scherpen, zeer aanbevelen: klassesgewijze snipperjachten. Een vlug, handig persoon met een zak snippers treedt als vos op, krijgt eenigen voorsprong en zorgt, door allerlei terrein en over hindernissen gaande

verkennend en beveiligend (verdedigend): patrouille binnen den sfeer der wachten;
verkennend en aanvallend: patrouille in den marschveiligheidsdienst.

Aangezien men dit nu nog niet met de recruten moet bespreken, late men in de opdracht blijken, hoe tegenover den vijand moet worden gehandeld.

De onderwijzer zegt dus bijv.: „wij moeten daarheen, kleine patrouilles moeten we verdrijven, sterkere vertragen en melden. De berichten moeten hierheen.”

V. V. pt. 295 is wel wat al te beknopt; over verkenningspatrouilles behoeft hier niets te staan; voor andere patrouilles kan men daaruit echter niet lezen, wat zij wel moeten doen, indien zij vijand ontmoeten.

1) Na voorbereiding binnenskamers; voor dezen zal ook het kaart lezen moeten worden ingelascht.

zijn spoor langzamerhand minder duidelijk achter te laten. De anderen volgen en moeten zijn spoor vinden en hem vangen.

Tot spoorzoekers, genre AIMARD, zullen onze recruten het wel niet brengen, doch wij zijn overtuigd, dat zij na het volgen van vorenstaand programma heel wat in waarde zullen hebben gewonnen en... dat zij naar deze oefeningen zullen verlangen.

Maar nu een vraag!

Waarom krijgt de goede patrouille-commandant, de handige ordonnans, de vlotte seiner niet evengoed een onderscheidingsteeken als de goede schutter (een streepje, pijltje of vlagje). Het kost weinig, het is gemakkelijk om ze uit de sectie te vinden, en het is een uitnemende prikkel.

II. OPLEIDING VAN DE GROEP.

1. Opleiding van de groep in het terrein, volgens I. 1 pt. 106 e. v.

2. Het overtrekken van een sloot of andere hindernis (Zie ook: SABBON, Oorlogvoering in polderland) als toepassing van het geleerde op de hindernisbaan.

3. De marsch als voorste patrouille eener colonne, waarbij te beoefenen het doorgeven van teekens en het houden van verband (dienst als verbindingsman), de opstelling bij halthouden en tijdens een groote rust. De spits wordt gemarkeerd.

De patrouille-commandant krijgt zijne opdracht, herhaalt deze, maakt haar aan zijne manschappen bekend, en wijst een ordonnans, een opvolger en verbindingsmanschappen aan.

a. De marsch in 's vijands richting.

De patrouille marcheert vereenigd aan eene zijde van den weg, met een paar man voor zich uit en eenige verbindingsmanschappen achter zich.

b. De marsch in 's vijands nabijheid.

De patrouille verspreidt zich, doorzoekt het naast den marschweg gelegen terrein of, is dit overzichtelijk, maakt gebruik van aanwezige dekkingen (greppels en boomen) langs den weg en zendt bij het naderen van hofsteden, heggen of bedekt terrein tijdig een paar man extra ter verkenning vooruit; zoo noodig gaat zij sprongsgewijze van dekking tot dekking.

c. Het stooten op den vijand (teeken, bericht, zoo mogelijk vooruit).

4. De commandant eener verkenningspatrouille krijgt zijne opdracht, herhaalt deze en deelt het noodige aan zijne patrouille mede (opvolger aanwijzen).

De marschwijze en marschvorm der patrouille, niet dan wel in 's vijands nabijheid; keuze der waarnemingspunten, de waarneming, opstelling der patrouille tijdens de waarneming, het opmaken en terugzenden van berichten. Het stooten op een vijand, uiteengedreven worden, rusten 1).

1) Men zorge hierbij, dat er iets waar te nemen valt, dat de patrouille werkelijk stoot of overvallen wordt.

5. De dienst bij eene wacht (ook bivakwacht en kantonnementswacht); men wijze erop, dat laatstgenoemde wachten moeten standhouden.

De wachtcommandant heeft te voren zijne opstellingsplaats verkend en:

a. ontvangt het wachtbevel, regelt het horloge, geeft zijnen manschappen de noodige inlichtingen, schrijft hunne namen op, wijst een opvolger en een ordonnans aan;

b. laat ransels afleggen, magazijnen vullen, bajonet opplaatsen;

c. marcheert af, c. q. met veiligheidsmaatregelen;

d. geeft het opstellingspunt aan en plaatst posten (aanwijzingen laten herhalen);

e. bericht aan V. P. D. zijn aankomst en opstelling (vluchtige schets);

f. laat versperringen, maskers e. d. aanleggen, ook vóór de posten;

g. zendt patrouilles uit naar nevenwachten en zoo noodig voor bewaking (opdrachten laten herhalen);

h. deelt zijne wacht verder in (wachtrooster);

i. beoefent het innemen der gevechtsstelling;

bereidt den terugtochtsweg voor, zoekt seingemeenschap met het V. P. D. en de nevenwachten; onderzoekt of de nevenwacht met vuur kan worden gesteund.

Het is wenschelijk, dat de wacht eens zes uur uitstaat, zonder dat er al te veel gebeurt 1). Een of meer nevenwachten zijn aanwezig, het V. P. D. wordt gemarkeerd.

Een verkenningspatrouille er tegenover, een poging tot overvalling, kunnen de waakzaamheid op de proef stellen; vooral lette men erop, dat de patrouilles en vervolgens de posten werkelijk melden, wat zich vertoont. De wachtcommandant moet zijne berichten doorzenden aan het V. P. D. en aan zijne bureu.

6. Vuurleiding voor de groep; het doorgeven van bevelen en commando's. Het richten op groote afstanden.

III. OPLEIDING VAN DE SECTIE.

1. De marsch van de gesloten sectie, langs wegen en door het terrein, ook in den looppas (training en oefening in marschtucht).

2. Opstelling en bewegingen der sectie, toegepast in het terrein (I. 1). Hierbij ook vooral te beoefenen:

het verspreiden in een aan te geven lijn of rand;

het verlengen van eene gemarkeerde tirailleurlinie;

het volgen als ondersteuningstroep achter de flank van eene gemarkeerde tirailleurlinie (dienst van gevechtspatrouilles);

1) Ook oefening in wachtdienst na een marsch of vermoeiende oefening is noodzakelijk.

het afslaan van cavalerie, aannemende dat de sectie gesloten of verspreid, al dan niet onder vuur is, uit verschillende richtingen of van alle zijden, het komen onder mitrailleurvuur;

het voorwaartsgaan der verspreide sectie door bedekt terrein (I. II pt. 267) en het onverwacht stuiten op vijand in dergelijk terrein;

het in stelling komen achter een hoogterand (zich niet boven den rand vertoonen);

het bezetten van een boschrand (zoover achter den rand blijven, als vuuruitwerking toelaat) enz.

3. Het overtrekken van hindernissen, ook in polderland; het doorschrijden van bosch (I. II pt. 155).

4. De sectie als spits, de voortroep is gemarkeerd.

De spits-commandant krijgt zijne opdracht, herhaalt deze, deelt eene voor-patrouille in en geeft den commandant daarvan zijne opdracht; voorts wijst hij manschappen aan voor verbinding met den voortroep en voor ordonnans.

a. De marsch in 's vijands richting (ook bij halthouden en tijdens eene groote rust). Er komt een vijandelijk vliegtuig.

b. De marsch in 's vijands nabijheid. Meer patrouilles, die gezichtsverband houden naar den marschweg en het terrein doorzoeken.

Aanwijzingen uitgeven voor het gedrag ingeval van eene ontmoeting met den vijand.

c. Het stooten op den vijand.

De vijand is zwak en wordt door de samenwerkende patrouilles verdreven;

of hij is sterker, zoodat de geheele spits moet worden ontwikkeld;

of ook de spits moet versterking inwachten en neemt stelling;

of de vijand dringt op, de spits tracht dit te vertragen en maakt het front van den voortroep vrij;

of de spits loopt in een hinderlaag.

Men lette er vooral op, dat de patrouille-commandanten en de spits-commandant goede berichten inzenden en samenwerken; neemt de spits stelling, dan kan de verkenning (V. V. pt. 258) worden uitgevoerd.

5. De sectie als zijtroep, achtertroep of flankdekking.

Het is voldoende, indien de marschvorm met verbindingsmanschappen wordt aangenomen en hierin eenige oogenblikken wordt gemarkeerd; de te beveiligen colonne wordt hierbij eenigszins gemarkeerd.

Ook het uitschuiven van flankpatrouilles in de dwarswegen bijv. door de spits (V. V. pt. 266) moet eens worden beoefend.

6. De sectie, als klein voorpostendetachment, bijv. op een flank eener onderstelde voorpostenstelling; een paar kleine wachten worden uitgezet en overigens de dienst verricht als voor een V. P. D. is aangegeven.

De sectie dienstdoende als piket van een overigens gemarkeerd V. P. D.

7. De sectie bij versterking van het terrein; hierbij ook het ingraven onder vijandelijk vuur te beoefenen. (P. V. pt. 91 en 97).

8. Vuurleiding voor de sectie; het doorgeven van bevelen of commando's.

9. De sectie bij verschillende zelfstandige opdrachten:
 uit den kleinen oorlog,
 als verkenningspatrouille,
 als dekking van een bagagetréin enz.

Gedurende de opleiding van de sectie is het wenschelijk, na eenige mededeeling omtrent 's vijands aanwezigheid, opzettelijk iets te verzuimen, om hiervan de mogelijke gevolgen te laten blijken, bijv.:

men marcheert evenwijdig aan een boschrand zonder flankpatrouille (vuurovervalling uit den boschrand);

de tirailleurlinie vergeet eene gevechtspatrouille op de flank (cavalerie);

de voor-patrouille doorzoekt een boschje niet, ofschoon vijand in de nabijheid was gemeld (hinderlaag);

de zijtroep vergeet dekking in den rug;

de voor-patrouille houdt halt aan den voet van een hoogte en verzuimt een post daarop te plaatsen;

de sectie als spits, maakt halt aan deze zijde van een défilé, de vijand duikt op en bezet de overzijde, zoodat men, opnieuw in beweging gaande, het moet vermeesteren;

men bewaakt het terrein, doch vergeet een wateraccés enz. enz. Of de uitvoering van de opdracht verandert geheel bijv. doordien de vijand, de te bereiken plaats bezet heeft e. d.

IV. OPLEIDING VAN DE COMPAGNIE.

1. De marsch van de compagnie in gesloten orde, langs wegen en door het terrein, ook in den looppas (training en oefening in marschtucht) 1).

2. Gevechtsexercitiën, zooals: snelle ontwikkeling in manoeuvreervormen en in gevechtsformatie, verplaatsingen door allerlei terrein, bewegingen onder artillerievuur of mitrailleurvuur, afslaan van cavalerie-aanvallen van uit verschillende formaties, oefeningen in snel verzamelen, enz.

3. De compagnie als spits eener colonne; de voortroep is gemarkeerd. Men houdt nu dezelfde oefeningen, als voor de sectie sub 4 waren aangegeven. In 's vijands nabijheid worden ook zijtroepen uitgezonden.

Neemt men aan, dat de spits order heeft ontvangen om, ingeval zij op sterken weerstand stuit, halt te maken en eerst nader te verkennen, zoo laat men de spits zich tegenover eene stelling ontwikkelen, de verkenning uitvoeren en wacht men de berichten in.

Overigens plaatst men tegenover de spits: eene vijandelijke verkenningspatrouille, franc-tireurs, een hinderlaag, voorpostenpatrouilles of wachten.

4. De compagnie als flankdekking eener gemarkeerde colonne.

1) Het is wenschelijk gedurende den marsch ook onverwacht eens eenige oefeningen te houden, als onder 2 vermeld.

De compagnies-commandant deelt de ontvangen opdracht aan de sectie-commandanten mede, zorgt voor beveiliging in front en rug, voor verkenning naar de flank, voor verband met de colonne.

Het begeleiden van den marsch der colonne, de nadering des vijands, het stelling nemen (waar, hoelang), het gevecht der compagnie, het afbreken van het gevecht.

5. De compagnie als voorposten-detachement, met piket en wachten, verkennings- en verbindingspatrouilles; de voorpostenreserve en een nevendetachement markeeren.

De commandant deelt het ontvangen voorpostenbevel aan de sectie-commandanten mede en geeft de noodige bevelen voor: de wachten, het piket, de patrouilles, de in te richten stelling, de legering, de verpleging en de regeling voor het aflossen der wachten.

Het aflossen der wachten beoefenen.

De wachten worden door de tegenpartij verkend, die ook door zijne patrouilles het V. P. D. tracht te vinden; de wachten worden teruggedreven en het V. P. D. aangevallen.

6. Het aanvallend gevecht der compagnie, als onderdeel van het ondersteld bataljon. De compagnie in eerste linie, al dan niet aangeleund, of in 2e linie. Voorts met opdracht: de gemarkeerde aanvalslinie te verbreedden, eene omvatting uit te voeren. Vooral ook moet de vermenging der sectiën worden beoefend, bij het verdichten der linie. De aan te vallen stelling wordt eenigszins gemarkeerd en hieruit wordt vooral gevuurd, wanneer de aanvaller een sprong maakt, of zich zeer bloot geeft, (gesloten afdeeling, flankbeweging). Het doorgeven van bevelen beoefenen.

7. Het inrichten van een vak eener verdedigingsstelling, volgens P. V. pt. 89 ad b en pt. 91 (eventueel ook boschrand, dorpsrand).

Het uitvoeren van de bevelen: voor de wijze en het oogenblik van bezetting der stelling en voor het openen van het vuur.

8. De compagnie in het verdedigend gevecht als onderdeel van het ondersteld bataljon, in eerste linie, al dan niet aangeleund; of in de 2e linie, met opdracht den vleugel te verlengen, dan wel den tegenaanval te verrichten.

9. De compagnie in rust.

Zelfstandig bivak, met bivakinrichtingen 1), of kantonnement met beveiliging.

10. Afzonderlijke opdrachten, zooals:

dekking van artillerie of mitrailleurs,

verkenningsdetachement, het vertragen van een vijand (I II pt. 343),

het vast- of openhouden van een défilé, begeleiden van een convooi, dekken van arbeid te velde, van eene vordering enz. 2).

1) Men bivakkeere ook zonder veel hulpmiddelen (c. q. in loopgraven) en dwinge den soldaat eens voor bereiding van den eigen maaltijd te zorgen.

2) Nu en dan moeten onder-commandanten uitvallen; op moeilijke momenten ook de commandant zelf eens.

Veelal zal de compagnie niet sterk genoeg zijn om vier sectiën te vormen, dit bezwaar is echter niet overwegend; bij de meeste oefeningen is het geen ernstig nadeel als een of twee sectiën gemarkeerd worden.

Worden compagnieën samengevoegd, zoo late men de manschappen per sé onder eigen officieren en kader. Het nadeel, dat de compagniescommandant niet uitsluitend met eigen kader werkt, is minder groot, dan het nadeel voor de krijgstucht en de geoefendheid, doordien de recruten worden geplaatst onder personeel, dat hen niet kent.

Voor het overblijvend kader zijn voldoende opdrachten te vinden.

De meest wenschelijke toestand zal wel deze zijn, dat twee compagnieën geregeld tegenover elkaar oefenen. De spits komt dan tegenover de flankdekking of het voorpostendetachment, de aanvaller tegenover den verdediger, het verkenningsdetachment tegenover de voorposten, de stelling of het bivak enz. enz.

De vijand moet niet steeds met zijne verschijning wachten, tot men in alle kalmte zijne opstelling heeft ingenomen, zijne stelling versterkt, zijne orders gegeven heeft. Men late hem opzettelijk ook op minder gelegen oogenblikken optreden; hij verdwijne, wanneer wij dachten, dat hij zou standhouden, en zoo meer.

Het verkenningsdetachment kan toonen, hoe men ter wille van de verkenning, een demonstratief gevecht voert.

V. OEFENINGEN VOOR HET BATALJON.

1. De marsch.

2. Gevechtsexercitiën, zooals: ontwikkelings- en verzameloefeningen, verplaatsingen door verschillend terrein of onder vuur, vormen bij bedreiging door cavalerie enz.

3. Het bataljon als voorhoede eener onderstelde colonne (voorhoedebevel).

Ontwikkeling der voorhoede tegenover eene stelling (voorafberaamd gevecht).

Ontwikkeling der voorhoede in het ontmoetingsgevecht.

Het bataljon als flankdekking; aanval op de flank 1).

4. De voorposten opstelling (voorpostenbevel).

a. Er worden twee voorpostendetachementen uitgezet; het overige is tegenpartij.

De voorpostenreserve is gemarkeerd en rukt op, zoodra de V.P. D.ⁿ worden aangevallen.

b. Het overgaan van de voorhoede in eene voorpostenopstelling.

5. Het aanvallend bataljon in gedacht regimentsverband; het bataljon

1) Men neme ook eens het geval, dat de flankdekking stuit op vijand in stelling, of dat de vijand vóór langs, de hoofdmacht tracht te grijpen.

op beide of op een vleugel aangeleund; het bataljon belast met de inleiding van den aanval of in derde gevechtlinie;

het doen van eene omvatting in verband met andere, gemarkeerde, troepen; de vervolging.

6. Het inrichten, beveiligen, bezetten en verdedigen van een bataljons-vak eener stelling, het bataljon hierbij aan beide zijden, dan wel aan eene zijde aangeleund;

het bataljon in derde gevechtlinie met de opdracht:

een tegenaanval uit te voeren, den vleugel te verlengen, eene opnamestelling te bezetten;

of: het afbreken van het gevecht, de terugtocht, het optreden als achterhoede.

7. Het bataljon in rust; bivak of kantonnement met beveiliging.

Alarmeering en vlug innemen eener stelling beoefenen.

8. Opdrachten voor den marsch, aanval of verdediging van een zelfstandig bataljon, zooals:

het openhouden van een défilé bij vooruitgaan of terugtocht, eerste echelon bij rivierovergang, eerste transport bij stationsdekking;

het forceeren van een overgang; eene omtrekking, op grooten afstand van elders optredende troepen enz.

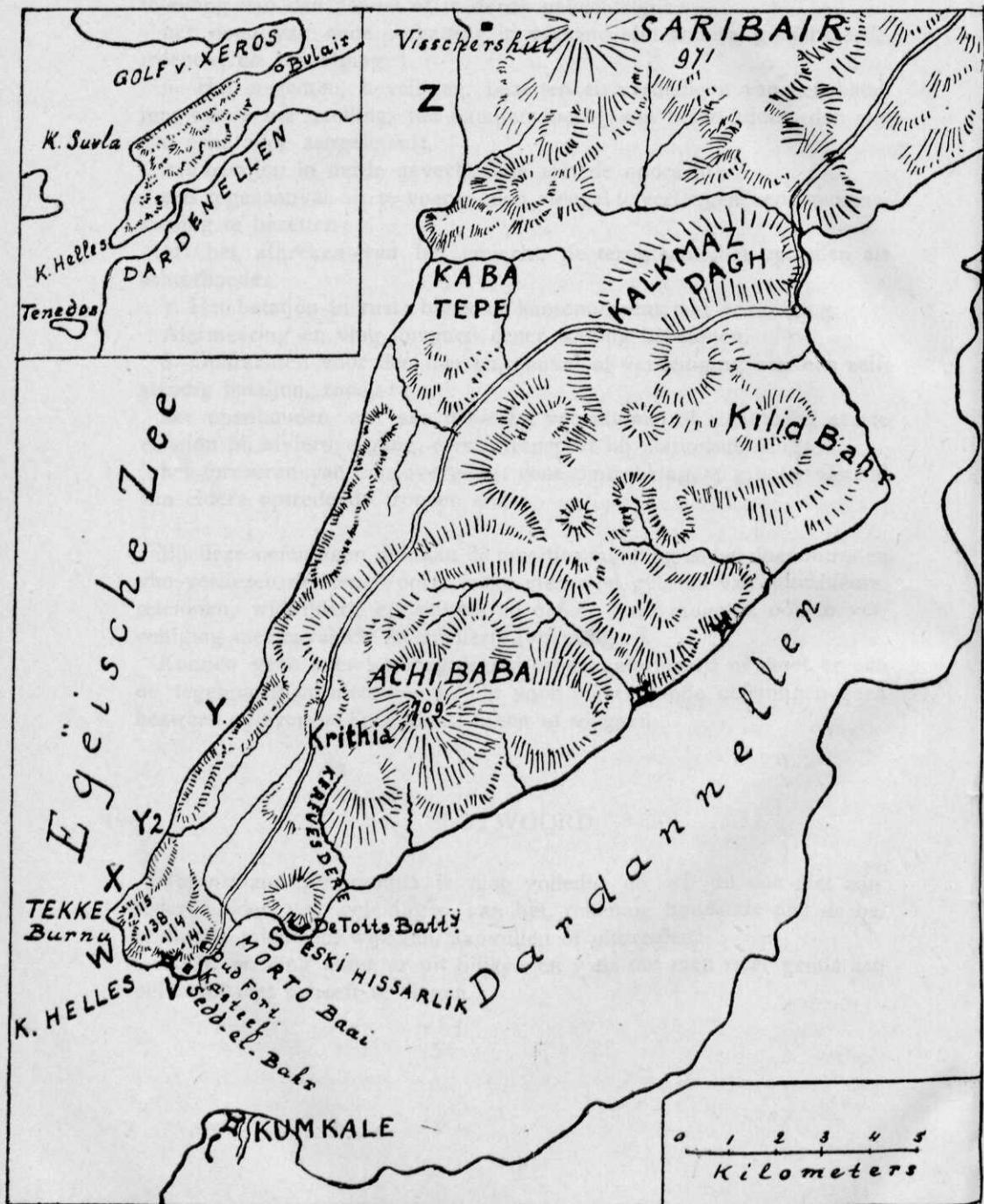
Bij deze oefeningen ook aan de munitieaanvulling en het doen intreden van verliezen denken. Voorts make men veel gebruik van mitrailleurs, telefonen, wielrijders en seiners en oefene waar mogelijk ook in vereniging met cavalerie en artillerie (vliegtuigen).

Kunnen geen vier compagnieën worden geformeerd of moet er een de tegenpartij vormen, zoo zal dit voor verschillende oefeningen geen bezwaar opleveren. En anders: lijnen of vlaggen.

SLOTWOORD.

Vorenstaand programma is niet volledig en wil dit ook niet zijn. Ieder Leider van oefeningen kan het, rekening houdende met de beschikbare middelen, wijzigen, aanvullen of uitbreiden.

Doch een ding moge er uit blijken en wel: dat men over gemis aan oefenstof niet behoeft te klagen.

Operatiën van het Engelsche expeditieleger aan de Dardanellen.

(Met een schets.)

(Overgenomen uit de Morning Post.)

RAPPORT VAN GENERAAL SIR JAN HAMILTON.

Groote Hoofdkwartier, 20 Mei 1915.

Ik heb de eer verslag uit te brengen over de krijgsverrichtingen tot en met 5 Mei op het schiereiland Gallipoli.

Overeenkomstig Uwe instructiën vertrok ik met mijn Generalen Staf op 13 Maart per specialen trein van Londen naar Marseille en vandaar met Z. M.'s „Phoeton” naar het gebied van de krijgsverrichtingen der vloot in het Oostelijk deel van de Middellandsche Zee en bereikte in den middag van 17 Maart Tenedos.

Onmiddellijk na mijn aankomst hield ik eene bespreking met Vice-Admiraal DE ROBECK, Commandant van de Oostelijke Middellandsche zee-vloot, Generaal d'AMADE, Commandant van het Fransche Expeditieleger, en Vice-Admiraal GUEPRATTE, Commandant van het Fransche Eskader. Op deze bijeenkomst werden mij de vroeger ondervonden moeilijkheden verklaard en werd het voornemen kenbaar gemaakt om den volgenden dag een nieuwen aanval te doen. Het gevecht tusschen oorlogschepen en landforten had den volgenden dag, den 18^{den} Maart, plaats. Ik was van deze groote gebeurtenissen getuige, en seinde U daarop met eenigen tegenzin de door mij gemaakte gevolgtrekking, dat de samenwerking van de geheele onder mijn bevel staande krijgsmacht zou worden vereischt, om de vloot werkelijk in staat te stellen, de Dardanellen te forceeren.

Ik had toen reeds eene voorloopige verkenning verricht van de noordwestelijke kust van het schiereiland Gallipoli, van af de landengte, waar het wordt beheerscht door de versterkte lijn van Bulair, tot de uiterste punt van Kaap Helles. Vanaf Bulair loopt deze eigenaardige terreinformatie ongeveer 83 K.M. in zuidwestelijke richting en bereikt ongeveer in het midden eene breedte van 19 K.M. De noordelijke kust van de noordelijke helft van het schiereiland rijst steil op uit de Golf van Xeros; langs deze kust loopt een heuvelketen die zich uitstrekt tot Kaap Suola. De steile helling van deze heuvels belet eene landing, uitgezonderd nabij een paar nauwe geulen, welke echter veel te beperkt zijn voor belangrijke ondernemingen. De zuidelijke helft van het schier-

eiland heeft den vorm van een versleten laars. De enkel ligt tusschen Kaba Tepe en Kalkmaz Dag, beneden de hiel ligt de fortenrij bij Kilid Bahr, terwijl de teen eene lengte is van 8 K.M. breedte, die zich uitstrekt van Tekke Burnu tot Sedd-el-Bahr.

De kuststrooken.

De drie domineerende gedeelten van dit zuidelijk terrein schenen mij toe te zijn:

1. Saribair Berg, die langs een reeks van bijna loodrechte hellingen eene hoogte bereikt van 290 Meter. De geheele berg is een netwerk van ravijnen en bedekt met dichten plantengroei.

2. De Hoogvlakte Kilid Bahr, een natuurlijk fort, kunstmatig versterkt, met het doel de forten aan de Dardanellen tegen een aanval uit de Egeïsche Zee te dekken; deze vlakte is 210 Meter hoog.

3. Achi Baba, een heuvel van 180 Meter hoogte, vanwaar met lang veldgeschut dat gedeelte van het schiereiland wordt beheerscht, hetwelk ik zoeven als de teen heb aangeduid.

Eene merkwaardige bijzonderheid van laatstgenoemd zuidelijk terrein is, dat van af Achi Baba tot Kaap Helles de bodem gelijk een lepel is uitgehold, waarvan alleen de randen aan direkt vuur vanuit zee zijn blootgesteld. De holte van den lepel bestaat oogenschijnlijk uit open en golvend terrein, maar in werkelijkheid is zij vol heuvels, rivieren en eigenaardige gedeelten.

Over het algemeen is de kust steil en er zijn weinig goede landingsplaatsen. Even ten zuiden van Tekke Burnu is eene kleine, zanderige baai (W), en 800 Meter ten noorden daarvan is nog eene opening in de klippen (X).

Ongeveer 3200 Meter meer noordelijk worden deze klippen door de monding van eene rivier gebroken (Y 2), en nog 2400 Meter meer naar het noorden was eene met struikgewas begroeide geul (Y), waarlangs het, naar het scheen, voor infanterie wel mogelijk zou kunnen zijn, de hoogten te bereiken; deze hoogten doen eenigszins denken aan de Abraham-Heuvels, bij Quebec. Bij Sedd-el-Bahr is eene zanderige kuststrook (V), ongeveer 275 Meter diep, gelegen aan den voet van een half cirkelvormigen heuvel, deze strook is het best te vergelijken met den platten bodem van een halven schotel met opstaanden rand. Aan den rand van genoemden heuvel stond aan de eene zijde een oud kasteel en aan de andere zijde een modern fort. Bij Eski Hissarlik, aan de oostzijde van de Morto-baai (S), was nog een stukje strand, dat echter werd bestreken door het zware geschut van af den Aziatischen oever. Aan de noordwestelijke zijde van het Schiereiland zijn twee goede landingsplaatsen ter weerszijden van Kaba Tepe. Er werd vermoed, dat meer naar het noorden de kust gevaarlijk en moeilijk was. Tegenover de meeste dezer landingsplaatsen waren de loopgraven en prikkeldraadversperringen van af de schepen duidelijk zichtbaar. Met den verreikjer waren opstellingsplaatsen van geschut en infanterie-

verschansingen waarneembaar, maar over den vollen omvang dezèr verdedigingswerken en het aantal beschikbare troepen kon met geen mogelijkheid worden geoordeeld dan alleen proefondervindelijk.

De landing moet met alle beschikbare krachten geschieden.

Deze en latere verkenningen overtuigden mij, dat van een volledig en stelselmatig plan, om alle troepen onder mijn bevel met grooten spoed te doen landen, goede resultaten konden worden verwacht; eene landing in gedeelten zou noodwendig tot een ramp moeten leiden. Het landen van een leger op het door mij beschreven operatiegebied — een sterk bezet terrein, voorbereid om elke poging om te landen te verijdelen — bracht moeilijkheden met zich, die in de militaire geschiedenis geen precedent hadden, behalve wellicht in de sombere overleveringen van XERXES. De kusten waren deugdelijk door verdedigingswerken en kanonnen beschermd en de natuur beperkte zoodanig het aantal landingspunten dat het niet mogelijk scheen, zelfs door twee of drie gelijktijdige landingen, de troepen vlug genoeg aan land te brengen om hen in staat te stellen zich te handhaven tegen de onmiddellijke samentrekking en tegenaanval die de vijand in dat geval zeker zou ondernemen. Het werd daarom noodzakelijk om niet alleen tegelijkertijd en op zooveel punten te landen als mogelijk was, maar bovendien om op andere punten met eene landing te dreigen. Eerstgenoemde noodzakelijkheid bracht een onvermijdelijk nadeel mede: de scheiding van de strijdkrachten op aanzienlijke afstanden.

Ook was het weder voor mijne landing van uiterst veel belang. Als het de Britsche weersgesteldheid was geweest, had er geen keus kunnen worden gedaan en had de onderneming onmiddellijk moeten worden opgegeven. Het was toch ondenkbaar om eerst twee of drieduizend manschappen aan land te zetten en dan de verdere landing te moeten staken, waardoor de reeds gelande troepen gedurende eene week blootgesteld zouden zijn aan de aanvallen van 34.000 man geregelde troepen, gesteund door een honderdtal kanonnen in hun rug. Het weder moest, wat er ook gebeurde, als een onberekenbare factor worden beschouwd; niet vóór einde April hadden wij eene goede kans op verscheidene achtereenvolgende dagen kalm weer.

Alvorens iets anders te doen, moest ik de troepen opnieuw over de transportschepen verdeelen, in overeenstemming met de volgorde hunner ontscheping. Het grootste gedeelte van de te mijner beschikking staande troepen was, noodzakelijkerwijze, ingescheept zonder dat daarbij behoorlijk rekening was gehouden kunnen worden met het plan volgens hetwelk ik thans hunne ontscheping had vastgesteld.

Tengevolge van het gemis van geschikte gelegenheden te Mudros, kon in die haven niet tot eene nieuwe verdeling worden overgegaan. Daarom gaf ik, met Uwe goedkeuring, aan alle transportschepen bevel — uitgezonderd de schepen met de Australische Infanterie Brigade en de

onderdeelen die op het Eiland Lemnos waren gekampeerd — naar de Egyptische havens te stoomen. Op 24 Maart begaf ik mij met den Generalen Staf naar Alexandrië, waar ik tot 7 April bleef; hier werd de verdeeling der troepen over de transportschepen tot in de kleinste bijzonderheden uitgewerkt, als inleiding tot de latere ontschepping. Generaal d'AMADE deed hetzelfde.

Op den 1sten April kwam het overige gedeelte van het Groote Hoofdkwartier, dat nog niet was gemobiliseerd toen ik Engeland verliet, in Alexandrië aan.

Behalve voor de nieuwe troepenindeelingen, had mijn bezoek aan Egypte nog ander nut; het stelde mij n.l. in de gelegenheid, met den Commandant van Egypte te beraadslagen, en kennis te maken met de troepen, die uit alle deelen van de Fransche Republiek en het Britsche Keizerrijk waren samengetrokken, en die ik het voorrecht zou hebben aan te voeren.

Voorbereidingen voor de landing.

Tegen 7 April waren mijne voorbereidingen zoover gevorderd, dat ik met mijn Generalen Staf kon terugkeeren naar Lemnos, ten einde in nauwe samenwerking met den Vice-Admiraal die bevel voerde over de Oostelijke Middellandsche Zee-vloot, de laatste hand te leggen aan mijn plan.

Het eerste echelon van de XXIX Divisie vertrok in den avond van den 25sten April van de haven van Mudros naar de vijf kuststrooken, S, V, W, X en Y. Hiervan zouden V, W en X de voornaamste landingsplaatsen worden, terwijl de landingen op de plaatsen S en Y voornamelijk zouden dienen ter bescherming van de flanken, ter verdeeling van de vijandelijke strijdkrachten en om het aanrukken van vijandelijke versterkingen te verhinderen. De landingen op de plaatsen S en Y zouden bij het aanbreken van den dag plaats hebben, terwijl vastgesteld was, dat de eerste troepen voor de kuststrooken V, W en X de kust tegelijkertijd om 5³⁰ v.m. zouden bereiken, na een bombardement van een half uur door de vloot.

De transportschepen met het eerste echelon kwamen in den morgen van den 24sten ter hoogte van Tenedos aan; gedurende den middag werden de troepen overgebracht op de oorlogschepen en stoombarkassen waarin zij de kust moesten naderen. Tegen middernacht lichten deze schepen in alle stilte het anker, elk met een aantal vaartuigen en andere bootjes op sleeptouw, begeleid door het III Eskader, en stoomden langzaam naar het punt van samenkomst bij Kaap Helles. Het vereenigingspunt werd op den 25sten even vóór het aanbreken van den dag bereikt. De morgen was volmaakt stil; er was geen teeken van leven op het strand; een lichte sluier van mist hing bewegingloos over het Schiereiland; de oppervlakte der zee was glad als een spiegel. De vier slagschepen en vier kruisers die het III Eskader vormden gingen dadelijk op de hun aangewezen plaatsen liggen, en openden te 5⁰⁰ uur,

toen het voldoende licht was een hevig geschutvuur op de vijandelijke verdedigingswerken. Intusschen werden de troepen haastig overgebracht op de kleine vaartuigen waarin zij naar de kust zouden worden gesleept. Aan de zijde van den vijand geen enkele beweging; het vuur van de vloot bleef onbeantwoord, met uitzondering van de granaten die van den Aziatischen oever werden afgevuurd.

Het detachement dat bestemd was voor de kuststrook S (Punt Eski Hissarlik) bestond uit het II South Wales Borderers (min eene compagnie) onder Luitenant-Kolonel CASSON. Hunne landing werd door den stroom vertraagd, maar tegen 7³⁰ v.m. werd zij met goed gevolg bewerkstelligd ten koste van een vijftigtal verliezen, en kon Kolonel CASSON zich met zijne kleine strijdmacht op het hooge terrein dicht bij de De Totts Batterij inrichten. Hier handhaafde hij zich tot hij zich bij den algemeenen opmarsch op den 27sten met de hoofdmacht kon vereenigen.

De landing op de kuststrook Y was toevertrouwd aan de King's Own Scottish Borderers en het Plymouth (Marine) Bataljon van de Koninklijke Marine Divisie, dat voor deze taak speciaal bij de XXIX Divisie was ingedeeld; het geheel stond onder bevel van Luitenant-Kolonel KOE. Op dit punt bestond het strand slechts uit eene smalle strook zand, gelegen aan den voet van eene afgebrokkelde, met struikgewas begroeide klip van 60 Meter hoogte, pal ten westen van Krithia. Een aantal kleine geulen die langs de klip omlaag liepen vergemakkelijkten de beklimming naar den top; de hellingen der klip hadden den Turken zóó onbegaanbaar toegeschenen, dat door hen geen maatregelen waren genomen ze te verdedigen. Het zou geheel anders geweest zijn indien wij Y 2 voor deze landing hadden gekozen, zooals eerst ons plan was. Aldaar lag eene groote macht infanterie gereed, geheel ingegraven en ondersteund door mitrailleurs en Hotchkiss-kanonnen, in afwachting van eene poging tot landing. Maar aan de kuststrook Y waren beide bataljons dadelijk in staat, zich op de hoogten te nestelen, levensmiddelen en munitie werden naar den top van de klip opgevoerd; overeenkomstig het plan der krijgsverrichtingen werd onmiddellijk getracht verband te krijgen met de troepen die aan de kuststrook X landden. Ongelukkigerwijze drongen sterke vijandelijke detachementen van Y 2 op; onze troepen die bij X landden werden geheel bezig gehouden met aanvallen op de onmiddellijk tegenover hen liggende Turken, en de poging tot vereeniging kon niet worden doorgezet.

Later op den dag werd eene groote troepenmacht Turken waargenomen die op de klippen boven de kuststrook Y uit de richting van Krithia oprukte, en Kolonel KOE werd genoodzaakt, zich in te graven. Van af dit oogenblik was zijne kleine strijdmacht onderhevig aan krachtige en herhaalde aanvallen, ondersteund door veld-artillerie; aanzien hier het terrein landwaarts van af den rand van de klip naar beneden loopt, konden de kanonnen van de ondersteunende schepen slechts weinig steun verleen. Gedurende den middag en den ganschen

nacht deden de Turken aanval op aanval op de Britsche linie. Zij wierpen bommen in de loopgraven en, door duisternis begunstigd, brachten zij zelfs een muildier met een mitrailleur op den rug buiten de verdedigingswerken, en zouden juist in het midden van onze stelling het vuur openen, toen zij bijtijds met de bajonet werden afgemaakt. De Britten deden herhaaldelijk tegenaanvallen met de bajonet en dreven den vijand voor het oogenblik steeds terug, maar de Turken waren in groote meerderheid; versche troepen namen steeds de plaats in van die, welke tijdelijk waren teruggetrokken. Kolonel Koe (sedert aan verwondingen overleden) werd in den morgen gewond, en het aantal gesneuvelde en gewonde officieren en manschappen was door het aanhoudend gevecht zeer groot. Tegen 7⁰⁰ v.m. van den 26sten bleef slechts ongeveer de helft van de King's Own Scottish Borderers over ter bezetting van de loopgraven, die voor een viermaal grootere sterkte waren gemaakt. Deze dappere kerels waren totaal uitgeput door den onafgebroken strijd; het was twijfelachtig of versterkingen hen bijtijds zouden kunnen bereiken; daarom werd bevel gegeven, dat zij weder moesten worden ingescheept.

Steun van de vloot.

Dank zij Z. M.'s „Goliath”, „Dublin”, „Amethyst” en „Sapphire”, dank zij ook de toewijding van eene kleine achterhoede van de King's Own Scottish Borderers, die den vijand belette den rand van de klip te bezetten, werden alle troepen weder veilig ingescheept, met inbegrip der gewonden, den voorraad levensmiddelen en munitie; beide bataljons werden toen naar het zuidelijk gedeelte van het schiereiland vervoerd. Hoe betreurenswaardig de zware verliezen ook waren, en hoe ongelukkig de tactische mislukking was om het aanvankelijk gewonnen terrein te behouden, — de onderneming beschouwende van het standpunt waarvoor zij eigenlijk diende, kan gezegd worden dat zij ongetwijfeld veel heeft bijgedragen tot het welslagen van den hoofdaanval; door de dappere verdediging van de kuststreek Y werd toch belet, dat groote vijandelijke afdeelingen op het zuidelijk gedeelte van het schiereiland aankwamen gedurende de hachelijke worsteling die daar plaats had.

De landingsplaats bij de kuststrook X bestaat uit eene lange strook zand van ongeveer 180 Meter lengte en 7 Meter breedte, aan den voet van eene lage klip. De troepen die hier zouden worden geland waren het I Royal Fuseliers, dat in twee deelen, elk van een half bataljon, van Z. M.'s „Implacable” naar de kust zou worden gesleept, te zamen met eene afdeeling strandarbeiders van het Anson Bataljon der Koninklijke Marine Divisie. Omstreeks 6⁰⁰ v.m. naderde Z. M.'s „Implacable” met eene door de troepen zeer bewonderde dapperheid tot vlak onder de kust, waarbij zij een snelvuur onderhield uit alle kanonnen die zij op de kust kon richten. Aldus ondersteund konden de Royal Fuseliers met slechts geringe verliezen worden geland. Het bataljon ging toen tot den aanval over op de Turksche loopgraven op heuvel 114, die

gelegen waren tusschen de kuststrooken V en W; er werden echter hevige tegenaanvallen uitgevoerd waardoor zij werden genoodzaakt, terrein prijs te geven. Er volgden spoedig nog twee bataljons van de LXXXVII Brigade; tegen den avond hadden de troepen zich genesteld in eene met loopgraven versterkte stelling die 800 Meter om de landingsplaats liep en vandaar in zuidelijke richting tot aan heuvel 114. Hier hadden zij verband met de Lancashire Fuseliers, die aan de kuststrook W waren geland, Brigadier-Generaal MARSHALL, Commandant van de LXXXVII Brigade, was in den strijd van den dag gewond, maar bleef het bevel voeren over de brigade.

Het Landingsplan.

De landing op de kuststrook V zou volgens het hieronder vermelde plan plaats vinden. Zoodra de vijandelijke verdedigingswerken krachtig door de vloot waren beschoten, zouden drie compagnieën van de Dublin Fuseliers naar de kust worden gesleept. Zij zouden direct worden gevolgd door de kolenboot „River Clyde” (Commandant UNWIN, van de Kon. Marine), met tusschendecks aan boord de rest van de Dublin Fuseliers, de Munster Fuseliers, een half bataljon van het Hampshire Regiment, de West Riding Veld-Compagnie (Pioniers) en andere onderdeelen.

De „River Clyde” was speciaal voorbereid voor eene vlugge ont-scheping der manschappen; als uitgangen voor de troepen waren groote gaten in den wand gemaakt; hier waren breede loopplanken aangebracht waarover de manschappen vlug konden afdalen in de lichters, die op sleeptouw waren meegenomen. Zoodra de eerste lichters het land hadden bereikt, zou de „River Clyde” regelrecht op de kust worden vast gezet. Haar lichters zouden op zoodanige wijze worden gelegd, dat zij eene brug vormden tusschen het schip en het strand; men hoopte dat op deze wijze met de grootste snelheid 2000 man op de kust konden worden geworpen. Om de landing te dekken was voorts eene door zandzakken beschermdde batterij mitrailleurs in de boeg van de kolenboot opgesteld. De rest van de dekkingstroepen die voor deze kuststrook waren aangewezen, zou dan in sleepvaartuigen van de begeleidende slagschepen volgen.

De kuststrook V ligt onmiddellijk ten westen aan Sedd-el-Bahr. Tusschen de rots waarop het dorp Sedd-el-Bahr ligt en die waarop zich het Fort No. 1 bevindt, vormt het terrein een geregeld amphitheater, met een straal van 300 tot 350 Meter. De naar het strand aflopende hellingen zijn eenigszins hol gevormd, zoodat het geheele terrein van dit door de natuur gevormde amphitheater, waarvan de met gras begroeide terrassen langzaam rijzen tot eene hoogte van 30 Meter boven de kust, door het vuur van een verdediger kan worden bestreken. Het strand zelf is eene zanderige strook van ongeveer 9 Meter breedte en 300 Meter lengte; langs bijna de geheele lengte loopt een lage, zanderige rug van omstreeks 1.20 Meter hoogte, die bijna loodrecht van

het strand oprijst. De lichte dekking die door deze hoogte werd gevormd, speelde bij de krijgsverrichtingen van de volgende 32 uren een groote rol.

De voordeelen van den verdediger.

Aan de zuidoostelijke uiterste punt van de kust, tusschen het strand en het dorp, staat het oude fort van Sedd-el-Bahr, een in elkaar geschoten ruïne, met groote gaten in de muren en stapels puin er in en er omheen. Op den noordelijken heuvelrug vanwaar men het amphitheater overziet, staat de ruïne van eene kazerne. Beide gebouwen, zoowel als Fort No. 1, waren langen tijd door de vloot beschoten, en de kanonnen der fortten waren buiten werking gesteld; maar de afgebrokkelde muren en de verwoeste omgeving van het dorp verschaften dekking aan schutters, terwijl het open strand van af de bovenbeschreven terrasvormige hellingen kon worden bestreken, zooals een tooneel van af de balkons van een schouwburg kan worden overzien. Langs de kleine strook strand liep eene zware prikkeldraadversperring, van dikker draad en met langere punten dan ik ooit ergens anders heb gezien, dwars van het oude fort van Sedd-el-Bahr naar den voet van het noordwestelijk voorgebergte. Op $\frac{2}{3}$ hoogte van den heuvel liep eene tweede nog sterkere versperring dwars over het amphitheater vóór de oude kazerne langs en eindigde aan de buitenzijde van het dorp. Eene derde draadversperring die de voorgenoemde versterkingen verbond, liep van het oostelijke einde van het strand rechthoekig naar den heuvel. Boven de hoogste versperring was de bodem doorsneden met vijandelijke loopgraven, in één waarvan vier maxim-kanonnen waren geplaatst; in andere loopgraven bevonden zich houten maxims om daarop het vuur te trekken; voorts verschaften de puinhoopen van de verwoeste gebouwen op de beide flanken dekking en beschutting aan een aantal mitrailleurs, die een kruisvuur richtten op het reeds door geweervuur van den heuvel bestreken terrein.

Onnoodig te zeggen dat de moeilijkheden aan de verkenning in den weg gelegd het onmogelijk gemaakt hadden, om nauwkeurige inlichtingen te verkrijgen aangaande de gesteldheid van het terrein en de vijandelijke voorbereidingen.

Een orkaan van vuur.

Zooals vaak in den oorlog gebeurt, kwam de werkelijke loop der gebeurtenissen niet geheel overeen met de plannen van den Commandant. De „River Clyde” kwam ter hoogte van Sedd-el-Bahr in stelling vóór de sleepen, en juist toen laatstgenoemde het strand bereikten, deed Commandant UNWIN zijn schip op de kust loopen. Terwijl de vaartuigen en de kolenboot de landingsplaats naderden, verroerden de Turken zich niet. Tot op het laatste oogenblik scheen het, alsof de landing niet zou worden tegengehouden. Maar op het oogenblik dat de eerste boot het land bereikte, brak de storm los. Een orkaan van

vuur zweepte over het strand, de naderende vaartuigen en de kolenboot. De Dublin Fuseliers en de bemanningen van de marinevaartuigen leden zéér aanzienlijke verliezen terwijl zij nog in de booten waren. Zij die er in slaagden te landen en de strook zandgrond over te steken, verkregen eenige dekking toen zij de lage steilte aan gene zijde bereikten. Geen enkele boot kan echter weder los komen; zoowel de booten als de bemanningen werden op het strand vernietigd.

Nu kwam het oogenblik waarop de „River Clyde” haar levende vracht zou uitstorten; maar eene betreurenswaardige vertraging ontstond door de moeilijkheid om de lichters op ééne lijn tusschen het schip en het strand te plaatsen. Een sterke stroom belemmerde het werk, en het vijandelijk vuur was zóó hevig, dat bijna iedere man die met dit werk bezig was, onmiddellijk werd getroffen.

Dank zij echter de schitterende dapperheid van de arbeidersafdeeling der marine, werden de lichters geleidelijk in stelling gebracht, en de ontscheping begon.

Eene compagnie van de Munster Fuseliers ving de beweging aan; hoe klein de afstand echter ook was, door de kogelregen die aan beide flanken en het front op hen werd uitgestort, bereikten slechts enkele manschappen gene zijde van het strand. Toen de tweede compagnie volgde, werden de geïmproviseerde bruggen van lichters door den stroom losgerukt. Het gedeelte dat het dichtst bij het strand was dreef naar diep water, en vele manschappen die aan de kogels waren ontkomen, verdronken door het gewicht hunner uitrusting bij hunne poging, om van den lichter naar het strand te zwemmen. Onversaagde arbeiders togen weder aan 't werk, de lichters werden opnieuw in stelling gebracht en de derde compagnie van de Munster Fuseliers stormde het strand op, ditmaal de zwaarste verliezen lijdende door granaat-, geweer-, maxim- en mitrailleurvuur.

Waar Generaal NAPIER is gesneuveld.

Voor korten tijd werd de landingspoging gestaakt. Toen zij werd hervat dreven de lichters opnieuw naar diep water, met Brigadier-Generaal NAPIER, Kapitein COSTEKER, zijn Brigade-Majoor en een aantal manschappen van het Hampshire Regiment aan boord. Er bleef voor hen allen niets anders over dan plat in de lichters te blijven liggen, en hier was het dat Generaal NAPIER en Kapitein COSTEKER werden gedood. Tegen dien tijd, tusschen 10⁰⁰ en 11⁰⁰ uur v.m., hadden ongeveer 1000 manschappen de kolenboot verlaten, van hen was bijna de helft gedood of gewond vóór zij de geringe dekking van de steile, zanderige bank van gene zijde van het strand hadden kunnen bereiken. Thans werden verdere pogingen tot ontscheping opgegeven. Indien de troepen allen in open booten waren geweest, zouden er slechts weinigen van hen zijn overgebleven, om de gebeurtenis na te vertellen. Gelukkigerwijze was de kolenboot echter zoodanig gebouwd, dat zij aan de nog aan boord zijnde manschappen eene betrekkelijke goede

bescherming verschafte; zoolang als zij geene poging deden om te landen, leden zij betrekkelijk geringe verliezen.

Gedurende het verdere gedeelte van den dag was er feitelijk in den stand van zaken geen verandering. De toestand werd waarschijnlijk gered door de mitrailleurs aan boord van de „River Clyde”, die uitstekende diensten verleenden door het vijandelijk vuur te onderdrukken en door elke poging des vijands om tot een tegenaanval over te gaan, te verhinderen. Eene halve Compagnie van de Dublin Fuseliers, die in eene bocht even ten oosten van het dorp Sedd-el-Bahr was geland, kon zich geen weg banen naar de kuststrook V; tegen 12⁰⁰ 's middags waren er slechts 25 overlevenden. Er werd voorgesteld om dat gedeelte van de hoofdmacht dat op de kuststrook V zou landen, naar Y te brengen; maar dit zou, tengevolge van den afstand, aanmerkelijke vertraging met zich hebben gebracht; toen werd de hoofdmacht naar de kuststrook W vervoerd, alwaar de Lancashire Fuseliers reeds eene landing hadden bewerkstelligd.

Gevechten bij maanlicht.

Laat in den middag trok een gedeelte van het Worcestershire Regiment en de Lancashire Fuseliers van de kuststrook W over het hooge terrein: zij schenen den toestand waarschijnlijk te zullen redden, door de verdedigers van de kuststrook V in de flank aan te grijpen. Door den druk op hun eigen front en de talrijke belemmerende prikkeldraadversperringen werd deze opmarsch echter gestuit; tegen het vallen van den avond hielden de Turken nog steeds hun terrein. Even vóór het donker werd, baanden eenige onzer kleine afdeelingen zich langs het strand een weg naar de buitenste muren van het Oude Fort, en toen de nacht was ingetreden werd de rest van de infanterie uit de kolenboot aan land gezet. Thans was een flinke troepenmacht voor een aanval beschikbaar, maar onze troepen bevonden zich op zulk een ongunstig terrein, en het vijandelijk vuur was in het heldere maanlicht nog zoo juist, dat van alle pogingen om het fort en den buitenrand van het dorp gedurende den nacht schoon te vegen, de ééne na de andere mislukten. Voor zoover zij daartoe zonder hulp in staat waren, keerden de gewonden onder bedekking der duisternis naar de kolenboot terug; overigens was de toestand bij het aanbreken van den dag op den 26sten nog dezelfde als op den vorigen dag, uitgezonderd dat de troepen die het eerst waren geland zeer uitgeput geraakten.

Vierentwintig uren nadat de ontscheping was begonnen, bevonden zich op de kuststrook V de overlevenden van de Dublin en Munster Fuseliers en van twee compagnieën van het Hampshire Regiment. De Brigadier-Generaal en zijn Brigade-Majoor waren gesneuveld, evenzoo Luitenant-Kolonel CARRINGTON SMITH, Commandant van het Hampshire Regiment; de adjudant was gewond. De adjudant van de Munster Fuseliers was buiten gevecht gesteld, en het grootste gedeelte van de hogere officieren was gesneuveld of gewond. De rest van de landingsafdeeling

bevond zich nog in gedekte houding op het strand, onder bescherming van de zanderige steilte, waardoor zoo vele levens waren behouden. Hier waren twee officieren bij van mijn Generalen Staf: Luitenant-Kolonel DAUGHTY-WYLIE en Luitenant-Kolonel WILLIAMS. Deze twee officieren, die van de „River Clyde” waren geland, hadden met groote doodsverachting getracht, al hunne kameraden moed in te spreken gedurende dezen dag en nacht van voortdurend dreigend gevaar.

Verzamelen van verstrooide afdeelingen.

Nu het weder dag was zetten de Luitenant-Kolonels DAUGHTY-WYLIE en WILLIAMS zich aan 't werk, om een aanval in te zetten tegen den heuvel boven het strand. Ieder soldaat die wel eens gepoogd heeft, verstrooide afdeelingen te verzamelen, nadat zij gedurende vele uren achtereen van nabij en voortdurend zijn beschoten, zal zich de groote moeilijkheden hiervan kunnen voorstellen. Gelukkigerwijze hadden Generaal HUNTER WESTAN met Schout-bij-nacht WEMYSS omstreeks dezen tijd besloten, om door de schepen een hevig geschutvuur te openen op het Oude Fort, het dorp Sedd-el-Bahr, het oude Kasteel ten noorden van het dorp en op het terrein dat van het strand naar boven liep. Onder dekking van dit bombardement en aangevoerd door Luitenant-Kolonel DAUGHTY-WYLIE en Kapitein WALFORD, verkregen de troepen tegen 10⁰⁰ v.m. vasten voet in het dorp. Zij ontmoetten uiterst krachtigen tegenstand en leden zware verliezen door het vuur van goed verborgen scherpschutters en mitrailleurs. Niettegenstaande den tegenstand drongen zij, gesteund door het vuur der vloot, moedig voorwaarts, en vroeg in den middag drongen zij in het noordelijk gedeelte van het dorp, vanwaar zij het Oude Kasteel en Heuvel 141 konden aanvallen. Gedurende den opmarsch werd Kapitein WALFORD gedood. Luitenant-Kolonel DAUGHTY-WYLIE had den geheelen aanval, van af het strand naar boven door het westelijk deel van het dorp, met groote dapperheid en onder een ontzettend vuur geleid. En thans nu, dank zij zijn aanmoedigend voorbeeld en onversaagden moed, de stelling bijna genomen was, werd hij bij het leiden van den laatsten aanval gedood. Maar de aanval werd door de troepen zonder aarzeling doorgezet; met grooten moed al vechtende zich een weg dwars door het open terrein banende, werd de top bereikt en werden het Oude Kasteel en Heuvel 141 vóór 2⁰⁰ n.m. bezet.

Land- en zeemijnen.

De kuststrook W bestaat uit eene strook zeer mul zand, zij is ongeveer 300 Meter lang en van 15 tot 35 Meter breed, gelegen vlak ten zuiden van Tekke Burnu, waar eene smalle geul in de zee loopt, die eene opening vormt in de klippen. Aan beide zijden van de kuststrook rijst de bodem steil naar boven, maar in het midden verschaffen eenige duinen een meer geleidelijken weg naar den heuvel, vanwaar men de zee kan overzien. Er was door de Turken veel tijd en vernuft gebezigd

om deze landingsplaats in een doodelijken strik te veranderen. Dicht bij den rand van het water liep langs het geheele strand eene breede draadversperring, en een tweede, van weerhaken voorzien, netwerk lag in de ondiepten onder de oppervlakte der zee verborgen. Land- en zeemijnen waren gelegd. Het hooge terrein boven het strand was met vele loopgraven verdedigd; in de richting van dit terrein liep eene door de geul natuurlijk gevormde loopgraaf. Voorts waren mitrailleurs listig in gaten van de klip verborgen, zoodat zij voor eene beschieting door de vloot gespaard bleven, terwijl zij hun vuur richtten op de draadversperringen. De kam van den heuvel boven het strand werd op zijn beurt beheerscht van af het, in N.-W. en Z.-O. richting, gelegen hooge terrein en inzonderheid van uit twee sterke infanterieverschan- singen bij hoogte 138. Deze beide versterkingen waren beschermd door draadversperringen van ongeveer 6 Meter breedte, en konden alleen genaderd worden langs eene kale helling welke van af het hooge terrein boven de kuststrook W opwaarts liep, of van af den vuurtoren van Kaap Helles. Bovendien liep nog eene afzonderlijke versperring van af deze twee verschan- singen naar beneden tot aan den rand der klip bij den vuur- toren, waardoor verbinding tusschen de kusten V en W onmogelijk was, zoolang deze verschan- singen niet waren genomen.

De verdedigingswerken bij kust W waren inderdaad zóó sterk, dat de Turken ze gerust als onneembaar konden beschouwen, en ik ben vast overtuigd dat nimmer een mooier wapenfeit door den Britschen — of eenig anderen — soldaat werd bedreven, dan de bestorming van deze loopgraven uit open booten in den morgen van den 25sten April.

Overweldigend succes.

De landing bij W was toevertrouwd aan het I Lancashire Fuseliers (Majoor BISHOP) en ons overweldigend succes hadden wij te danken aan de groote doodsverachting van dit dappere bataljon. Evenals bij de landing X, werd ook deze landing voor een half uur vertraagd, maar te 6⁰⁰ v.m. naderde het geheele bataljon de kust, gesleept door acht piketbooten naast elkaar, elke piketboot met vier vaartuigen op sleep- touw. Zoodra ondiep water werd bereikt, werden de sleepen losge- worpen en de booten dadelijk naar het strand geroeid. Drie compagnieën liepen naar het strand en eene compagnie op den linkervleugel stormde naar eene kleine rotsstrook onmiddellijk onder de klip Tekke Burnu. Brigadier-Generaal HARE, Commandant van de LXXXVIII Brigade, voerde laatstgenoemde afdeeling aan; deze ontkwam aan het kruisvuur dat op het strand werd gericht en was ook beter in staat om door de draadversperringen heen te komen dan de rest van het bataljon.

Terwijl de troepen de kust naderden werd geen schot uit de vijande- lijke loopgraven gelost, maar zoodra de eerste boot den bodem aan- raakte, braakte een orkaan van vuur over het bataljon los. Dapper aangevoerd door hunne officieren, wierpen de Fuseliers zich letterlijk op het strand en, terwijl zij op beide flanken en in front werden

beschoten, begonnen zij zich een weg door het prikkeldraad te hakken. Eene lange lijn manschappen werd dadelijk als met eene zeis neergemaaid, maar de rest ging onversaagd door.

Onder dekking van het vuur der oorlogschepen die thans tot vlak onder de kust waren genaderd, en gesteund door het flankvuur van de compagnie op een uitersten linkervleugel, drongen zij door de versperringen heen en verzamelden zich onder de klippen aan weerszijden van het strand. Hier werden de compagnieën haastig verzameld, en aangezet ter bestorming der vijandelijke versterkingen waar die ook maar werden gevonden.

Bij deze aanvallen werkte zich het grootste deel van het bataljon naar boven naar Heuvel 114, terwijl eene kleine afdeeling van de zijde van Kaap Helles naar de loopgraven drong.

Verscheidene landmijnen werden gedurende den opmarsch door de Turken tot ontploffing gebracht, maar de vastberadenheid der troepen werd hierdoor in geenen deele verminderd. Tegen 10⁰⁰ v.m. waren drie liniën vijandelijke loopgraven in onze handen, en was de bezetting der kust door ons verzekerd.

Prikkeldraadversperringen.

Omstreeks 9³⁰ v.m. werd nog meer Infanterie ontscheept, en twee uren later werd verband verkregen op Heuvel 114 met de troepen die op de kust X waren geland.

Tengevolge van de sterke verschansing op Heuvel 138, kon men op den rechtervleugel slechts weinig vooruitkomen. De kleine afdeeling Lancashire Fuseliers welke in deze richting was opgerukt, slaagde er in, den rand der draadversperringen te bereiken, maar was niet sterk genoeg verder terrein te winnen; hier werd Majoor FRANKLAND, Brigadier-Majoor van de LXXXVI Infanterie-Brigade, die vooruit was gegaan om persoonlijk te verkennen ongelukkigerwijze gedood. Brigadier-Generaal HARE was vroeger op den dag gewond; toen werd Kolonel WOOLLY-DOD, van den Generalen Staf der XXIX Divisie, naar de kust gezonden om het bevel op de kust W over te nemen en den verderen opmarsch te dirigeren.

Te 2⁰⁰ n.m., nadat het terrein bij Heuvel 138 hevig met granaatvuur was beschoten, ging het Worcestershire Regiment tot den aanval over. Verscheidene manschappen van dit bataljon stormden met grooten moed naar voren om een doorgang te snijden in de versperring; eenigen werden gedood, anderen slaagden, en tegen 4⁰⁰ n.m. werd de heuvel en de verschansing genomen.

Thans werd eene poging gedaan om verband te krijgen met de troepen aan de kust V; deze konden tegenover de verdedigingswerken van den vijand, die het terrein bestreken, in 't geheel niet vooruitkomen. Ten einde hen te helpen, drong de LXXXVI Brigade in oostelijke richting langs de klip naar voren. Er is echter eene grens aan het bestormen van prikkeldraadversperringen, waarvan meerdere den weg

versperden. Opnieuw kwamen de heldhaftige draadknippers naar voren. Door verrekijkers kon men zien hoe zij onder een helsch vuur kalm aan het knippen waren alsof zij een wijngaard snoeiden. Weder vielen eenigen van hen. Het vuur dat Fort No. 1 uitbraakte werd al heviger; totdat de troepen, thans geheel uitgeput door een slapeloozen nacht gevolgd door een langen dag van strijd onder eene heete zon, voor een oogenblik op hunne lauweren moesten uitrusten.

Toen de avond was gevallen strekte de Britsche stelling aan de kust W zich uit van even ten oosten van den vuurtoren van Kaap Helles, over Heuvel 138 tot aan Heuvel 114. Ten einde deze lijn te behouden moesten bijna alle manschappen in de loopgraven geplaatst worden; de eenig beschikbare reserves op dit gedeelte van ons front waren de 2de London Veld-Compagnie Pioniers en een peloton van het Anson Bataljon, die als afdelingen strand-arbeiders waren geland.

Gedurende den nacht werden verscheidene krachtige en vastberaden tegenaanvallen gedaan, die alle met goed gevolg zonder terreinverlies werden afgeslagen. Intusschen werd de ontscheping van de rest van de divisie op de kusten W en X voortgezet.

Australiërs en Nieuw-Zeelanders.

Het Australische en Nieuw-Zeelandsche Legerkorps vertrok in den middag van 24 April van Mudros Baai, geëscorteerd door het II Eskader der Vloot, onder Schout-bij-nacht THURSBY. De plaats van samenkomst werd even over half één in den morgen van den 25sten bereikt, en daar werden de 1500 manschappen die vóór het vertrek van Mudros aan boord van Z. M.'s schepen waren gebracht, in hunne booten overgeladen. Deze onderneming werd met bijzonder grooten spoed en met volstreckte stilte uitgevoerd. Tegelijkertijd werden de overblijvende 2500 manschappen van dit echelon uit hunne transportschepen op zes torpedo-jagers overgebracht. Te 2³⁰ v.m. naderden Z. M.'s schepen, met de sleepen en de torpedo-jagers, tot op ongeveer 6½ K.M. afstand van de kust; Z. M.'s „Queen” (met de vlag van Schout-bij-nacht THURSBY in top) koerste naar een punt op ongeveer 12 K.M. ten noorden van Kaba Tepe. Te 3³⁰ v.m. werd aan de sleepen bevel gegeven naar de kust te varen en te landen; te 4¹⁰ v.m. werd aan de torpedo-jagers bevolen te volgen.

Al deze maatregelen werden zonder haperen en in volkomen orde en stilte uitgevoerd. Het was volmaakt windstil, de omstandigheden waren gunstig; het kan echter mogelijk geweest zijn, dat, aangezien de maan achter de schepen wegzonk, het beeld der schepen tegen het maanlicht afstak en zij daardoor aan kustwachters waren verraden.

Een heuvelachtig en moeilijk gedeelte van de kust was voor de landing uitgekozen, zóó moeilijk en oneffen, dat ik kon aannemen, dat de Turken eene landing op deze plaats in 't geheel niet zouden verwachten. De sleepen waren echter eenigszins afgedreven; dientengevolge kwam de plaats van ontscheping meer dan 1½ K.M. noordelijker

te liggen dan ik had aangewezen; op die plaats was de kust door nog steiler klippen begrensd. Ofschoon deze omstandigheid de groote moeilijkheden om den vijand van den heuvel landwaarts te drijven, heeft vergroot, is zij echter van groot voordeel gebleken, aangezien hierdoor het punt vanwaar de bezettingstroepen den opmarsch begonnen veel beter tegen granaatvuur was beschermd.

De kust, waar de landing plaats vond, is eene smalle strook zand van omstreeks 900 Meter lengte, aan de noord- en zuidzijde door twee kleine schiereilandjes begrensd. Aan het zuidelijke einde loopt een diep, zeer steil ravijn, waarvan de randen met kreupelhout zijn begroeid, in noordoostelijke richting landwaarts. Aan het noordelijke einde van deze kuststrook loopt eene kleine, maar steile geul opwaarts in de heuvels; zij staat rechthoekig op de kustlijn. Tusschen het ravijn en de geul loopt langs het geheele strand een heuvelrug die de noordwestelijke zijde van het ravijn vormt. De heuvelrug heeft eene steile helling, behalve nabij het zuidelijk uiteinde van de kust, waar meer geleidelijke hellingen toegang geven tot den mond van het achterwaarts gelegen ravijn. Meer landwaarts ligt als in een verwarden knoop het voorgebergte van Saribair, gescheiden door diepe ravijnen, die in alle mogelijke richtingen loopen. Van het voornaamste gedeelte van den berg gaan straalsgewijze smalle uitloopers uit, met dicht kreupelhout bedekt en op vele plaatsen in steile, zanderige klippen eindigende; deze uitloopers buigen in N. W., W., Z. W. en Z. richting naar de kust.

Een onstuimige aanval.

De booten naderden in stilte en duisternis het land, en waren vlak bij de kust alvorens de vijand zich verroerde. Toen zag men ongeveer een bataljon Turken langs het strand stormen om de booten tegen te houden. Op dit kritieke oogenblik was de houding van alle rangen zeer prijzenswaardig. Er werd geen woord gesproken — ieder bleef volmaakt ordelijk en wachtte kalm het vijandelijk vuur af, dat dan ook weldra werd geopend, waardoor vele verliezen werden veroorzaakt. Zoodra de booten aan land kwamen, was de beurt aan de Australiërs. Vlug als de bliksem sprongen zij op het strand en stormden onmiddellijk met gevelde bajonet op den vijand af. De aanval was zóó geweldig, dat de Turken geene poging deden om stand te houden, — zij vluchtten van hoogte tot hoogte, achtervolgd door de Australiërs.

Deze aanval werd uitgevoerd door de III Australische Brigade, onder Majoor (Kolonel titulair) SINCLAIR MACLAGAN. De I en II Brigaden volgden snel, en waren beide tegen 2⁰⁰ n.m. ontscheept; tegen dezen tijd waren 12.000 manschappen en twee batterijen Indische Bergartillerie aan land gezet. De ontscheeping van nog meer artillerie werd vertraagd door het feit, dat het vijandelijk zwaar geschut het vuur opende op de ankerplaats, waardoor de transportschepen, welke voortdurend door het veldgeschut met granaten werden beschoten, werden genoodzaakt, meer zeewaarts te ankeren.

Het oneffen terrein, het dichte kreupelhout, de noodzakelijkheid om de gelande afdeelingen telkens naar het voor het oogenblik meest bedreigde punt te zenden, de roekelooze moed van verstrooide sectiën die veel verder op het schiereiland waren doorgedrongen dan het plan was — dit alles leidde tot verwarring en het door elkander geraken der eenheden. De uit hun verband geraakte vechtende manschappen, waarvan deelen van het strand oprukten, en andere terugtrokken voor opdringende Turksche ondersteuningstroepen, trokken zich langzamerhand samen op eene stelling in den vorm van een halven cirkel, met den rechtervleugel op ongeveer $1\frac{1}{2}$ K.M. ten noorden van Kaba Tepe, en den linkervleugel op het hooge terrein boven Fisherman's Hut. Gedurende dit tijdperk deden eenige afdeelingen van het IX en X Bataljon een aanval, en stelden drie Kruppkanonnen van den vijand buiten werking. Voorts werd gedurende dezen tijd de ontscheping van de Australische Divisie gevolgd door de landing van de Nieuw-Zeelandsche en Australische Divisie (slechts twee brigaden).

Een aanval van 20.000 Turken.

Van 11⁰⁰ v.m. tot 3⁰⁰ n.m. deed de vijand, die nu door versterkingen op 20.000 man was gebracht, een aanval op de geheele lijn, inzonderheid krachtig opdringend tegen de III Brigade en den linkervleugel van de II Brigade. Deze tegenaanval werd echter, met steun van het geschut der vloot schitterend afgeslagen. Tusschen 5⁰⁰ en 6³⁰ n.m. werd een derde, uiterst vastberaden tegenaanval gedaan tegen de III Brigade, die echter haar terrein met groote taaiheid behield. Gedurende den nacht deden de Turken opnieuw voortdurend aanvallen; het VIII Bataljon sloeg een bajonet-aanval af; nochtans bleef de geheele linie stand houden. De troepen hadden in den nacht van 24 op 25 feitelijk geen rust genoten; zij hadden den ganschen dag hard gevochten in uiterst moeilijk terrein, en zij waren in open terrein blootgesteld geweest aan hevig granaatvuur, hunne verliezen waren betreuenswaardig groot. In weerwil van die verliezen, en niettegenstaande hunne vermoeienis, waren zij in den morgen van den 26sten nochtans in goede stemming, en even gereed tot den strijd als te voren.

Het strekt tot troost dat door de Turken nog grootere verliezen waren geleden. Herhaalde malen werden zij door onze mitrailleurs beschoten terwijl zij in gesloten colonnes oprukten, de geheele omgeving is thans nog bedekt met hunne dooden van dien datum. Tengevolge der aanhoudende aanvallen was op den 26sten en 27sten het verzamelen der eenheden onmogelijk. Een opmarsch was onmogelijk alvorens eene reorganisatie kon worden bewerkstelligd, en er bleef niets anders over dan de veroverde stelling te versterken en de getroffen maatregelen voor den aanvoer van munitie, water en mondbehoefte naar de hoogten te verbeteren — hetgeen op zichzelf reeds een uiterst moeilijk werk was. Op 28 en 29 April werden vier bataljons van de Koninklijke Marine Divisie ter versterking van het Legerkorps gezonden.

In den nacht van den 2^{den} Mei werd eene stoute poging gedaan om een heuvel, die tegenover het midden van de linie gelegen het terrein bestreek, te vermeesteren. De vijandelijke mitrailleurs waren echter zóó kunstig opgesteld, dat 800 man werden verloren zonder een voordeel te behalen, behalve dan dat den vijand een evenredig verlies werd toegebracht. Op den 4^{den} Mei mislukte eveneens eene poging om Kaba Tepe te vermeesteren; daar ging de omvang der draadversperringen eenvoudig elk begrip te boven. Maar er werden verschillende kleinere ondernemingen uitgevoerd, zooals het vermeesteren van eene Turksche waarnemingspost, de verbetering der loopgraven; het opnieuw indeelen der afdeelingen, en het verbeteren van de verbinding met de landingsplaats. Voorts werd een gedeelte van de beste troepen van den vijand, ongeveer 24.000 man, voortdurend afgemat door ze geregeld te verontrusten; aangezien de Turksche scherpschutter niet is opgewassen tegen den kangoeroejager werden er voortdurend veel Turken buiten gevecht gesteld.

De steun der Koninklijke Marine is hier zoowel als op andere plaatsen van onschatbare waarde geweest. Alle regelingen zijn in handen geweest van Admiraal THURSBY, en het zij mij vergund te mogen zeggen, dat hij een betrouwbare en machtige vriend is gebleken voor het Australië en Nieuw-Zeelandsche Legerkorps.

Landing der Franschen.

Gelijk met de Britsche landingen werd een regiment van het Fransche Korps met goed gevolg bij Kum Kale ontscheept onder dekking van het geschut der Fransche vloot; het regiment bleef tot den morgen van den 26sten aan land; toen werd het weder ingescheept; op dezen dag werden door de Franschen 500 gevangenen gemaakt.

Deze onderneming leidde het vuur van het Aziatisch geschut van Morto Baai en kust V af naar Kum Kale, en droeg aldus veel bij tot het welslagen van de Britsche landingen.

In den avond van den 26sten werd met de ontscheeping van het Fransche Legerkorps begonnen; hiertoe werd kust V voor onzen Bondgenoot aangewezen; er werd overeengekomen, dat de Franschen het frontgedeelte tusschen de telegraaflijn en de kust zouden bezetten.

Den volgenden dag gaf ik bevel voor een algemeenen opmarsch naar een linie die zich uitstreckte van Heuvel 236, bij Punt Eski Hissarlik, naar de monding van den stroom omstreeks 3 K.M. ten noorden van Tekke Burnu. De opmarsch begon omstreeks 12⁰⁰ v.m. en werd zonder tegenstand volbracht; de nieuwe lijn werd dadelijk door de troepen versterkt. De voorwaartsche beweging deed de oopenhooping van troepen op de kust verminderen; aangezien hierdoor tevens verscheidene bronnen in ons bezit kwamen, werd het vraagstuk der watervoorziening, dat mij tot dusver groote bezorgdheid had veroorzaakt, tijdelijk opgelost.

Tegen den avond van den 27sten hadden de Bondgenooten zich vastgezet in een linie van ongeveer 5 K.M. lengte, die zich uitstreckte van

de monding der rivier op 2900 Meter ten noordoosten van Tekke Burnu, naar Punt Eski Hissarlik; de drie brigaden der XXIX Divisie, min twee bataljons, stonden op den linkervleugel en in het midden, met vier Fransche bataljons op den rechtervleugel; op den uitersten rechtervleugel van de linie stonden de South Wales Borderers.

Tengevolge der verliezen werd deze lijn eenigszins zwak bezet. Nochtans was het van zóó veel belang om zoover mogelijk vooruit te rukken vóórdát de vijand gelegenheid had, zich te herstellen en nieuwe versterkingen te ontvangen, dat besloten werd om zoo spoedig mogelijk op te rukken. Daarom werd bevel gegeven tot een algemeenen opmarsch, die den volgenden dag te 8⁰⁰ v.m. zou worden aangevangen.

De XXIX Divisie zou op Krithia aanrukken, te beginnen met de linker brigade; de Franschen zouden hun rechtervleugel, in overeenstemming met de bewegingen der Britten, uitbreiden, en hun rechtervleugel op de kustlijn ten zuiden van de Kereves Dere houden.

De algemeene opmarsch.

De opmarsch werd te 8⁰⁰ v.m. van den 28sten begonnen en met prijszwaardigen moed uitgevoerd, in weerwil van het feit dat de troepen van af het oogenblik der landing geen behoorlijke rust hadden genoten.

De LXXXVII Brigade, waarbij het Drake Bataljon, van de Kon. Marine Divisie, in de plaats van de King's Own Scottish Borderers en South Wales Borderers was ingedeeld, rukte snel op, en was tegen 10⁰⁰ v.m. ongeveer 3 K.M. vooruit gekomen. Hier werd een verdere opmarsch van het Border Regiment belet door een sterk verdedigingswerk op den linkervleugel. Zij hielden halt om zich te verzamelen en zich voor den aanval op dit werk gereed te maken; op dit oogenblik hadden zij een vastberaden tegenaanval der Turken te weerstaan. Gesteund door het zwaar geschut van Z.M.'s „Queen Elisabeth” slaagden zij er in, den aanval af te slaan; zij kwamen dien dag echter niet verder vooruit, en tegen den avond versterkten zij zich op het terrein dat des morgens door hen was gewonnen.

De Inniskilling Fuseliers, die met hun rechtervleugel op het Krithia-ravijn aanrukten, bereikten een punt op ongeveer 1200 Meter ten zuidwesten van Krithia. Dit was echter het verste punt dat bereikt werd; later op den dag trokken zij terug in de lijn der andere korpsen.

De LXXXVIII Brigade, op den rechtervleugel van de LXXXVII Brigade, kwam regelmatig vooruit tot omstreeks 11³⁰ v.m., toen bracht een hardnekkige tegenstand, gepaard aan schaarschte aan munitie, haar opmarsch tot staan. Daarop werd aan de LXXXVI Brigade, onder Luitenant-Kolonel CASSAN, die in reserve was gehouden, bevel gegeven, om door de LXXXVIII Brigade heen op te rukken in de richting van Krithia.

De beweging werd te 1⁰⁰ n.m. ingezet; ofschoon kleine verkenningsafdeelingen tot op een paar honderd Meters van Krithia kwamen, kon

echter de hoofdmacht der brigade niet voorbij de lijn komen die door de LXXXVIII Brigade werd bezet. Intusschen waren de Franschen ongeacht een sterken tegenstand langs de heuveltoppen op den westelijken oever van de Kereves Dere opgerukt, en waren Krithia tot op $1\frac{1}{2}$ K.M. genaderd; hun rechtervleugel liep in achterwaartsche richting, en hun linkervleugel had verband met de LXXXVIII Brigade. Hier konden zij niet verder vooruit komen; de kracht van den tegenstand deed zich geleidelijk gevoelen en gedurende den middag werden onze Bondgenooten genoodzaakt, terrein prijs te geven.

Tegen 2⁰⁰ n.m. stond de geheele troepenmacht, met uitzondering van het Drake Bataljon in de vuurlijn. De manschappen waren uitgeput, en de weinige kanonnen die op dien tijd waren geland, konden hun geen evenredigen artilleriesteun verschaffen. De etappendienst kon niet voorzien in de behoefte aan munitie, en er ontstond gebrek aan patronen in weerwil van alle pogingen, om ze in voldoende mate van de landingsplaatsen aan te voeren.

Het moeilijk te veroveren Krithia.

De hoop om vasten voet te krijgen op Achi Bata moest thans noodzakelijkerwijze worden opgegeven — althans voor ditmaal. Het beste dat wij nu konden verwachten was, dat wij het gewonnen terrein zouden kunnen behouden; toen te 3⁰⁰ n.m. de Turken een vastberaden bajonet-aanval deden tegen het midden en den rechtervleugel van onze lijn, scheen zelfs dit uiterst twijfelachtig. Zelfs moesten wij eenigszins terugtrekken. Ook de Franschen werden teruggedrongen; tegen 6⁰⁰ n.m. werd bevel gegeven, dat onze troepen zich in de toen door hen bezette stellingen zoo goed mogelijk moesten ingraven met hun rechtervleugel achterwaarts omgebogen, ten einde verband te houden met onze Bondgenooten. Bij dezen terugtocht was de rechtervleugel van de LXXXVIII Brigade tijdelijk ongedekt, waardoor het Worcestershire Regiment aanzienlijke verliezen leed.

Indien het mogelijk geweest ware om versterkingen aan manschappen, artillerie en munitie op dien dag aan te voeren, dan zou Krithia zijn gevallen, en later veel strijd voor de verovering daarvan zijn vermeden.

Twee dagen later zou dit mogelijk geweest zijn, maar toen had ik rekening te houden met de zekerheid, dat de vijand in dienzelfden tijd evenredig grooteren steun had ontvangen. Ik was geplaatst geweest voor de gebruikelijke keus tusschen twee kwade dingen. Ofschoon het gevolg niet zoodanig was waarop ik had mogen hopen, heb ik geen reden om te gelooven, dat aarzeling en vertraging beter aan mijn doel zouden hebben beantwoord.

Want over 't algemeen waren wij toch vrij aanzienlijk vooruit gekomen. De lijn die door onze troepen in den nacht van den 28sten werd bezet, liep van een punt aan de kust op ongeveer 5 K.M. ten noordwesten van Tekke Burnu naar een punt op ongeveer $1\frac{1}{2}$ K.M. ten

noorden van Eski Hissarlik, vanwaar de lijn door de Franschen in zuidoostelijke richting naar de kust werd voortgezet.

Gedurende den strijd van den dag waren vele afdeelingen van de LXXXVI en LXXXVIII Brigaden door elkander geraakt, en er was eene gevaarlijke opening in de lijn op de plaats waar de LXXXVII en LXXXVIII Brigaden verband hadden, dicht bij de Krithia-rivier. De Franschen hadden zware verliezen geleden, inzonderheid aan officieren, en hadden tijd noodig om zich te herstellen.

Dientengevolge werd den 29sten April gebruikt om de lijn recht te maken, en de gewonnen stellingen te bevestigen en te versterken. Er was eenig artillerie- en geweervuur, maar van geen noemenswaardige beteekenis.

Ook op den 30sten gingen wij niet vooruit, en werd door den vijand geen enkele aanval gedaan. De landing van het grootste gedeelte der artillerie was thans volbracht, en eene nieuwe indeeling van de lijn vond plaats, waarbij het gedeelte aan de Franschen toegewezen eenigszins werd uitgebreid.

Er waren nog twee bataljons der Kon. Marine Divisie aan land gezet, en deze werden, tezamen met drie bataljons van de LXXXVIII Brigade, die uit de lijn waren teruggenomen, in reserve gehouden.

Deze reserve werd op 1 Mei aangevuld met de XXIX Indische Infanterie Brigade, waardoor de drie bataljons van de LXXXVIII Brigade naar de loopgraven konden terugkeeren. Tegen den avond van denzelfden dag was alle Infanterie van het Fransche Koloniale Expeditiekorps ontscheept met op twee na alle batterijen.

Turksche aanvalstaktiek.

Tegen 10⁰⁰ n.m. openden de Turken een hevig granaatvuur op onze stelling, en een half uur daarna, even vóór het opkomen der maan, deden zij eene reeks wanhopige aanvallen. Zij waren in drie aaneengesloten liniën opgesteld; den manschappen in de voorste lijn was de munitie ontnomen, om hen zodoende te noodzaken, zich geheel op de bajonet te verlaten. De officieren hadden gekleurd Bengaalsch kruit bij zich, om daarmee door middel van hunne pistolen seinen te kunnen geven; met rood werd aan de Turksche kanonnen geseind, dat zij op grooter afstand moesten schieten; wit beteekende dat onze voorste loopgraven waren genomen; groen, dat onze hoofdstelling was vermeesterd. De Turken zouden voor den aanval zóó ver op handen en knieën voorwaarts kruipen, totdat zij eene bestorming zouden kunnen doen. Vooraf was aan de Turksche officieren en minderen een tot moed aanmanende proclamatie gericht, geteekend von ZOWENSTERN, waarin zij in hoogdravende bewoordingen werden aangespoord, om ons met één machtigen slag terug te drijven in zee.

„Val den vijand met de bajonet aan, en vernietig hem volkomen!

„Wij zullen geen stap achteruit doen; want zoo wij dat doen, zullen onze godsdienst, ons land en onze natie te niet gaan!

„Soldaten! De wereld slaat u gade! Uw eenige hoop op redding is dezen slag tot een gelukkig einde te brengen, of heldhaftig uw leven te geven in den strijd!”

De eerste krachtsinspanning van dezen geweldigen aanval had plaats op den rechtervleugel van de LXXXVI Brigade, eene voor ons ongelukkige plaats, aangezien daar juist alle officieren waren gesneuveld of gewond. Toen de Turken dan ook zonder te vuren regelrecht kwamen aanrukken en de loopgraven met de bajonet bestormden, maakten zij eene leelijke gaping in onze linie.

Deze opening werd onmiddellijk aangevuld door het V Royal Scots (Territorialen), dat een schitterenden bajonetaanval op de flank van den vijand deed, en verder door het Essex Regiment, hetwelk door den Commandant van de LXXXVIII Brigade voor dit doel werd afgezonden. Het overige gedeelte van de Britsche lijn hield zich betrekkelijk gemakkelijk staande, en het werd niet noodig gevonden een gedeelte der reserve te gebruiken. De volgende storm brak met groote hevigheid los tegen den Franschen linkervleugel, die bezet werd door de Senegaleezen. Achter hen stonden twee Brigaden Britsche Veld-Artillerie en eene Houwitsjer Batterij. Na herhaalde aanvallen en tegenaanvallen begonnen de Senegaleezen terrein te verliezen: toen werden eene compagnie van het Norcestershire Regiment en eenige artillerie naar voren gezonden om de gaping aan te vullen. Later werd eene tweede compagnie van het Norcestershire Regiment naar voren gebracht; daardoor werd de stelling voor het overige gedeelte van den nacht behouden, ofschoon het tegen 2⁰⁰ v.m. noodzakelijk bleek, den uitersten Franschen rechtervleugel met een bataljon der Kon. Marine Divisie te versterken.

De Turken afgeslagen.

Omstreeks 5⁰⁰ v.m. werd bevel gegeven tot een tegenaanval, en begon de geheele linie voorwaarts te gaan. Tegen 7³⁰ v.m. had de Britsche linkervleugel ongeveer 450 Meter terrein gewonnen, terwijl het midden den vijand had teruggedrongen en hem zware verliezen had toegebracht. De rechtervleugel had in vereeniging met den Franschen linkervleugel eveneens enig terrein gewonnen, maar het overige gedeelte van de Fransche lijn kon niet vooruitkomen. Aangezien het Britsche centrum en de linkervleugel thans aan een hevig kruisvuur uit verdekt opgestelde mitrailleurs onderhevig waren, bleek het onmogelijk, het gewonnen terrein te behouden; daarom trok de geheele linie zich omstreeks 11⁰⁰ v.m. op haar oorspronkelijke stellingen terug.

Deze krijgsverrichtingen hadden ten slotte tot gevolg, dat de vijand was teruggeslagen en hem aanzienlijke verliezen waren toegebracht. Aanvankelijk joegen wij de Turken aardig op den loop, en als die uitvindingen van den duivel — mitrailleurs en prikkeldraad — die zoo volmaakt passen bij het Turksche karakter en hun taktiek, ons niet hadden tegengehouden, zouden wij niet vóór de hoogte van Achi Baba

zijn gestuit. Thans kwam van alle brigaden bericht, dat talrijke gedoode Turken vóór de stelling lagen; wij maakten 350 gevangenen.

Gedurende den dag van den 2^{den} hield de vijand zich rustig; hij begroef zijne dooden onder eene roode Turksche vlag; bij dit werk vielen wij hem niet lastig. Even over 9⁰⁰ n.m. deden zij echter opnieuw een aanval tegen de geheele lijn der Bondgenooten; hun hoofdaanval was thans gericht op het Fransche front, waar het terrein gunstig voor hen was. De aanval werd met verliezen voor den vijand afgeslagen.

Gedurende den nacht van den 3^{den} op 4^{den} was de Fransche lijn opnieuw aan een krachtigen aanval onderhevig, die zonder steun van mijne algemeene reserve kon worden gekeerd.

De dag van den 4^{den} werd gebruikt voor reorganisatie; een gedeelte van de door de Franschen bezette lijn, dat gedurende het gevecht van den vorigen nacht geducht had geleden, werd door de II Marine Brigade overgenomen. De nacht ging rustig voorbij.

Gedurende den 5^{den} werd de Lancashire Fuselier Brigade van de East Lancashire Divisie ontscheept en achter den Britschen linkervleugel in reserve geplaatst.

Er werd bevel gegeven om den volgenden dag voorwaarts te gaan; deze opmarsch en de driedaagsche slag welke hierop volgde, zullen in mijn volgend verslag worden behandeld.

De verliezen waren gedurende het tijdperk van dit verslag tot mijn leedwezen zeer aanzienlijk; zij bedroegen, behalve die der Franschen:

177	officieren	en	1990	minderen	gesneuveld,
412	"	"	7807	"	gewond,
13	"	"	3580	"	vermist.

Uit een technisch oogpunt is het van belang te vermelden, dat mijn Administratieve Staf nog niet te Mudros was aangekomen tegen den tijd dat de landingen reeds geheel waren geregeld. Al het uiterst nauwkeurige werk dat aan deze landingen was verbonden, werd geregeld door mijn Generalen Staf in samenwerking met den Kapitein ter zee ROGER KAYES. en de Officieren van het Marine-transport die hiertoe door Vice-Admiraal DE ROBECK waren aangewezen. Leger en vloot volbrachten dezen samengestellten arbeid met die volkomen harmonie, welke voor het welslagen beslist noodzakelijk was.

Waardeering van de Vloot.

Gedurende de door mij beschreven gebeurtenissen is de Koninklijke Marine een onafgebroken steun geweest voor het Leger. Ieder onzer beseft hoeveel hij te danken heeft aan Vice-Admiraal DE ROBECK; aan de oorlogschepen, Fransche en Engelsche; aan de torpedo-jagers, mijnvegers, piketbooten, en aan al de onversaagde bemanningen, die, zonder aan zichzelf te denken, alles waagden om hun kameraden, de soldaten, zoo goed mogelijk in de gelegenheid te stellen, den vijand aan te grijpen.

Gedurende deze voorbereidingen en krijgsverrichtingen heeft Generaal D'AMADE mij doen profiteeren van zijne groote oorlogservaring, en verleende hij mij steeds krachtigen steun. De landing bij Kum Kale, die door mij louter was beraamd om de aandacht van den vijand af te leiden, werd door den Commandant van het Fransche Koloniale Expeditiekorps schitterend verricht, en had goede gevolgen. Gedurende den strijd die na de landing der Fransche Divisie bij Sedd-el-Bahr plaats had, zouden geen andere troepen, onder gelijke moeilijke omstandigheden en met dezelfde zware verliezen, zich met grooter eer van hun taak hebben kunnen kwijten dan de troepen onder bevel van Generaal D'AMADE.

Luitenant-Generaal Sir W. R. BIRDWOOD voerde het bevel over het Australische en Nieuw-Zeelandsche Legerkorps dat ten noorden van Kaba Tepe landde, alsook gedurende de later plaats gehad hebbende gevechten. Het feit dat hij verantwoordelijk was voor de uitvoering dezer moeilijke en gevaarlijke ondernemingen — ondernemingen die met bijzonder goed gevolg werden bekroond — spreekt, mij dunkt, voor zichzelf.

Van Generaal-Majoor A. G. HUNTER-WESTON, werd zeer groote inspanning geëischt, niet alleen tijdens de landingen, maar meer in 't bijzonder gedurende de daarop volgende dag- en nachtaanvallen en tegenaanvallen. Onvermoeibaar, geestrijk als hij is, en zelfs opgewekter naarmate soms de toestand donkerder werd, bezit hij naar mijne meening zeer bijzondere hoedanigheden als Bevelhebber over troepen te velde.

Majoor-Generaal W. P. BRAITHWAITE is de beste Chef van den Generalen Staf, die ik ooit in een oorlog mocht kennen. Ik zal hem verder geen lof toezwaaien. Ik kan niet meer of minder zeggen dan ik gedaan heb.

Ik heb nog vele andere namen te vermelden; deze zullen het onderwerp uitmaken van een afzonderlijk verslag dat spoedig zal worden ingediend.

Ik heb de eer te zijn,

Van Uwe Excellentie
de gehoorzame dienaar

JAN HAMILTON,

*Opperbevelhebber van het Britsche
Expeditieleger in de Middellandsche Zee.*

De voeding van den soldaat bij bijzondere levensomstandigheden,

DOOR

M. FULD,

Eerste Luitenant-Kwartiermeester.

In scherpe tegenstelling met het leven van den soldaat in het garnizoen, is dat van den soldaat te velde. Hier het volle leven, hier de inspanning van alle krachten, vermoeienis van het lichaam, soms tot uitputting toe, invloed van den bodem, van weersgesteldheid, felle zonnewarmte, afgewisseld door koele nachten, doorgebracht onder den vrijen hemel; regen en sneeuwbuien, na droogte en vorst, maar bovendien nog voor velen bijzondere inspanning van gezichts- en gehoororganen en beheersching van neiging tot onwillekeurige handelingen, snelheid van uitvoering van gegeven bevelen en aanwijzingen, oplettenheid en zelfbeheersching in hachelijke oogenblikken, maar ook vlugheid in het nemen en uitvoeren van een besluit „hoe te handelen”; steeds nieuwe tooneelen, ontbering en volharding, overwinnen van natuurlijke vrees, opgewektheid tegenover anderen, maar ook doodsvrachting en stervensmoed.

Er blijkt dus een groot verschil te bestaan tusschen het leven van den soldaat op het oorlogsveld en dat van den soldaat in het vrede-garnizoen. De vraag: „hoe moet men zich voeden” wordt beheerscht door de levensomstandigheden, waaronder men zich bevindt. Vermits wij nooit weten, wat het leven nog van ons eischen zal, is en blijft het voorzichtig, ons lichaam niet te streng aan vaste regels en gewoonten te gewennen, geen slaaf van deze te worden, zoodat de minste gedwongen afwijking aanleiding tot ernstige stoornis wordt.

Voor vele jongere lieden kan te midden van kantoorleven of studie een verblijf in het leger, met de lichamelijke oefeningen, vooral bij manoeuvres, een zeer gunstig werkenden invloed op den geheelen gezondheidstoestand hebben, beter dan de beoefening van menig soort sport, die vaak tot groote eenzijdigheid in oefening en gebruik van spieren en organen voert.

Het grootste gedeelte onzer soldaten in garnizoensdienst is te beschouwen als jonge arbeiders, die matig zwaren arbeid verrichten, n.l. als zij eenmaal afgeëxerceerd en aan gewone oefening en belasting (\pm 22 K.G.) gewend zijn; ook als men zelfs enkele langere marschen en velddiensten, ook nachtdiensten, in rekening brengt. Voor een gezond

jong mensch is die arbeid niet te zwaar, natuurlijk wanneer rustpoozen, voedsel en voldoende hoeveelheid onschadelijke dranken hem steeds behoorlijk worden verstrekt.

Anders nu worden de levensomstandigheden bij manoeuvres en in oorlogstijd. De rustdagen uitgezonderd, wordt alsdan een 9—12-urigen, soms langeren, arbeid gevorderd, onder volle belasting en bewapening (infanterist \pm 24 K.G.).

Nu wordt dus van den man ingespannen arbeid vereischt, waarbij soms nog komt het verblijf in de open lucht, in koude nachten, in moerassige streken, maar evengoed kunnen hem wachten, geforceerde marschen bij afmattende hitte, nachtelijke wachtdiensten in aanhoudende regen- en windvlagen, vorst en sneeuwjacht. Hoe uitgeput en vermoeid het lichaam ook moge wezen, er kan plotseling gealarmeerd worden en de man tot de hoogste inspanning des lichaams en tevens uiterste zenuwspanning worden opgeroepen. Wat er ook om hem geschiedt, hij moet oplettend gehoorzamen of snel besluiten kunnen tot goed bevel en juiste uitvoering. Koelbloedigheid, overleg en doodsverachting mogen niet wijken. Juist die zaken worden aangestipt om duidelijk te doen gevoelen, dat nu de voeding eene geheel andere moet zijn, dan gedurende den garnizoensdienst. Bij grootere inspanning passen grootere hoeveelheden koolhydraten, ook meer dierlijk eiwit, tevens meer vet, dan bij gewone diensten.

De spijzen moeten voedzaam zijn, en het volume den soldaat niet bezwaren; al zegt het spreekwoord juist, dat „honger de beste kok” is, toch moet hier op smakelijkheid, in kleur en vorm, en ook op den geur gelet worden.

Opwekkende hulpmiddelen mogen niet ontbreken, maar al zal nu in vele gevallen een glas wijn uitstekende diensten doen, al zal wellicht soms aan cognac en wellicht aan jenever de voorkeur te geven zijn, toch zal de geneesheer, waar de omstandigheden den troep reeds leiden tot grootere opwinding en inspanning, voorzichtigheid met spiritualiën aanraden. Mijns inziens is koffie, goede, warme, sterke koffie met melk en suiker een uitstekend, opwekkend en restaureerend middel en wel van langer naderwerking en met minder schade gepaard gaande dan cognac en jenever. Onder de genotmiddelen zij ook niet de tabak te vergeten. Er moet gezorgd worden, dat het voedsel, dat de man zelf mede draagt, in volume en gewicht de reeds zware belasting niet te veel verhoogt. De verpakking moet solide, het openen van die verpakking eenvoudig en de spijs óf onmiddellijk, óf na zeer eenvoudige voorbereiding smakelijk te genieten zijn. Bovendien moet bij de keuze der voedingsmiddelen gelet worden op hun weerstandsvermogen tegen klimaat, weersverandering en transport.

De zorg voor drinkwater, goed en in voldoende hoeveelheid, is zeker niet licht te schatten, niet alleen om de onmisbare reinheid te onder-

houden, maar ook om gezonden en niet het laatst zieken en gewonden te laven. Bovendien moet vooral steeds in het oog gehouden worden, dat opeenhooping van troepen binnen de grenzen van een beperkt terrein meer hygiënische voorzorgen vereischt en ook ernstiger zorg voor spijs en drank dan waar de troepen over verschillende garnizoenen verdeeld zijn. Steeds bedenke men, dat in het eerste geval de gevolgen van besmetting veel heviger zijn, en dat gewonden en herstellenden bijzonder vatbaar voor besmetting zijn. Concentratie van troepen binnen en achter versterkte liniën eischt, wat voeding en geheele verpleging betreft, angstvallige voorzorgen. *Om de troepen te velde, gedurende langeren tijd geregeld van het onmisbare voedsel (dranken daaronder begrepen) te voorzien, is en blijft een groote moeilijkheid* en wij moeten wel sympathie en bewondering hebben voor onze soldaten in Indië, die toonen in alles hun plicht ten volle te volbrengen, al laat het geregeld verplegen soms te wenschen over. Zij schijnen wel doordrongen te zijn van de overtuiging, *dat aanvoer van versche levensmiddelen en onschadelijk verfrisschende dranken zóó groote moeilijkheden kan medebrengen*, dat niet altijd in de behoefte kan worden voorzien, al mogen zij ook verwachten, dat bij terugkomst in eene als eindpunt van de operatie gekozen plaats, evenals vóór het uitrukken, in de behoefte des lichaams wordt voorzien.

Aanvoer van levensmiddelen wordt inderdaad niet zelden onmogelijk en vandaar voor het leger het groote gewicht, dat te hechten is aan het vraagstuk van het werkelijk goed verduurzamen van de voor den soldaat gewichtigste levensmiddelen; een vraagstuk, dat naar onze meening nog niet voldoende is opgelost.

Streven naar verbetering is althans plicht, evenals de zorg voor het verkrijgen en behouden van het onmisbaar aantal goed ontwikkelde personen, die zich de studie nopens alles wat betreft de voeding van den soldaat, tot levenstaak stellen.

Al mogen er wel stemmen opgaan in ons land, die zuchten en klagen over een te hoog budget voor oorlog en marine, het Nederlandsche volk is werkelijk nog welvarend genoeg, om die zonen behoorlijk te voeden, die de eer onzer vlag handhaven, hun bloed en leven veil hebben voor de handhaving onzer onafhankelijkheid en de uitbreiding van ons handelsgebied, waaraan dan tevens verbreiding van ontwikkeling en beschaving gepaard moeten gaan.

Zij die dit doen, mogen rechtmatig aanspraak maken op geregelde, afdoende, doelmatige voeding, en bij hoogst ernstige plichtsbetrachting tevens ook op enkele goede opwekkings- en genotmiddelen. Dat zal men toch wel voor onzen soldaat over hebben, al kost het geld en voorafgaande ernstige studie met toetsing aan de ervaring, ook in andere landen opgedaan, omtrent hetgeen noodig en onmisbaar is.

DE TAAK VAN HEN, DIE TE ZORGEN HEBBEN, DAT ALLES WAARLIJK ONDER ALLE OMSTANDIGHEDEN ZOO GOED MOGELIJK IS, IS NIET LICHT te achten en eischt wel den geheelen mensch.

Bovendien zou men wenschen, dat zoowel hier te lande als in Nederlandsch-Indië een *goed ingericht Chemisch en bacteriologisch laboratorium ware*, aan het hoofd waarvan een HOOFD-OFFICIER-INTENDANT als Directeur stond, onder wiens leiding werkzaam waren Kapiteins-Intendanten, Militaire Apothekers en andere personen, vooraf door wetenschappelijke studie voorbereid, die zich geheel wijden aan de studie van het leger en aan het onderzoek dier levensmiddelen, over wier gehalte bij het gewone keuren twijfel bleef bestaan. Zulk een Centrale inrichting zou de vraagbaak moeten zijn, bij elke wijziging, bij elk streven om in de voeding van den soldaat meer afwisseling te brengen en het geregeld aanvoeren en het verduurzamen en bewaren van levensmiddelen zoonoodig te verbeteren. Er bestaat wel eene permanente keuringscommissie voor hetgeen de soldaat aan en op zijn lichaam draagt, doch eene vaste keuringscommissie voor al hetgeen hij in zijn lichaam moet opnemen is er helaas niet; en daar heeft de soldaat minstens evenveel recht op.

Handhaving van gezag,

DOOR

H. C. ROUFFAER,

Kapitein der Grenadiers.

De voornaamste factoren voor het handhaven van het gezag zijn:

- 1°. Consequent handelen
- 2°. Eerlijk, welwillend en beleefd handelen.
- 3°. Goed voorbeeld geven.
- 4°. De karakterkwaliteiten kunnen waardeeren van de individuen, waarover men het gezag moet handhaven.

Men kan streng, vaderlijk (gepast streng) of teerhartig optreden. Streng zijn is zeer goed, maar buitengewoon moeilijk in zijn wezen, niet in schijn; streng zijn toch beteekent niet alleen, streng zijn op zijne ondergeschikten, maar in de eerste plaats op zichzelf. De meerdere moet altijd kunnen zeggen: „ziet naar mij.” Van het voorbeeld wordt altijd meer geëischt, dan van het voortgebrachte. Daarom wordt m. i. zeer terecht in de I. D. gezegd, dat de behandeling van onze ondergeschikten vaderlijk moet zijn. Onbewust wordt daarin erkend het moeilijke van streng optreden voor den doorsneemensch. In het „vaderlijke” treedt ook sterk het emotioneele element op den voorgrond. Van de 40 veldheeren, biografisch bestudeerd door Dr. VAN HOORN, behoorden 36 tot het emotioneele type.

In het „vaderlijke” leeft ook het verzorgen d. i. opkomen voor de personen, die onder ons gezag zijn geplaatst.

Teerhartig optreden leidt tot inconsequent handelen, waardoor men onbewust oneerlijk wordt en is derhalve te veroordeelen.

Wanneer men met verschillende individualiteiten te maken heeft, moet men wel bedenken, dat zelf iets eerlijk vindende, het object de daden van het subject niet altijd met dezelfde motieven beoordeelt. Men moet trachten den motievenrijkdom van het object te vergrooten m. a. w. het de handeling laten begrijpen. Men moet zich kunnen plaatsen op het standpunt van het object. Men is geneigd te subjectief te handelen, waardoor een toestand ontstaat van elkaar niet begrijpen.

Domheid, maar ook het karakter van het individu kan oorzaak zijn van het „elkaar niet begrijpen”. Men moet trachten het individu in te deelen in een karaktergroep en kan dan rekening houden met de qualiteiten van die groep. Overschrijden die qualiteiten de norm en

zijn ze derhalve abnorm, dan verdient het aanbeveling dergelijke individuen te plaatsen bij een observatie-afdeeling. Niet voor straf, maar in het belang van het individu zelf en van het leger. Aan deze observatie-afdeeling zou een psychiater moeten worden toegevoegd. Niet een afdeeling, waarvan de militaire commandant zegt: (BEVERLOO): „Je conduis mes médecins” maar: „Le psychiatre et moi nous conduisent les caractères abnormes”

Verwijdering uit den dienst zou theoretisch het beste zijn, maar practisch uit een oogpunt van simulatie niet aan te bevelen.

Hoe is nu de toestand wat betreft dergelijke abnormale karakters. Als ze handig zijn, kruipen ze door de mazen van het net en worden nooit gestraft en komen derhalve nooit in aanmerking voor een plaatsing in de tuchtclassen en blijven derhalve voortdurend de massa besmetten met hunne waandenkbeelden.

De minder handigen krijgen straf, maar moeten alle straffen van het R. K. doorloopen hebben, voordat zij in aanmerking komen voor een plaatsing in de tuchtclassen. Hier gaat soms een geruime tijd mede heen. In dezen tijd heeft de infectie plaats gehad en is de ziekte misschien reeds epidemisch geworden. Door de besmette patient bijtijds te isoleeren had men het epidemisch worden der ziekte kunnen voorkomen. Bij een groote massa individuen zijn nu eenmaal verschillende abnormen met waandenkbeelden. Zijn deze waandenkbeelden gevaarlijk voor het gezag, dan moet men die waanzinnigen isoleeren, dat is niet alleen het recht, maar ook de plicht van het gezag. Anarchisten zouden zich in een geexalteerden toestand kunnen opwerpen als martelaar en daardoor macht over een massa kunnen verkrijgen. Het martelaarschap oefent altijd een groote suggestieve kracht uit. Men moet voorkomen, dat ze martelaar worden, door ze bijtijds uit hun omgeving te verwijderen en te plaatsen bij eene afdeeling, waar zij niet in de gelegenheid zijn een groote massa onder hun beking te krijgen.

Men moet trachten de personen als individuen te behandelen en ze tot zelfstandigheid op te leiden. Hun plichtsgevoel ontwikkelen. De personen, die ongeschikt blijken voor een dergelijke behandeling en gerangschikt kunnen worden binnen de grenzen der norm, moeten passief behandeld worden als massa en derhalve door dwang. Bij de zulken heeft het vreesmotief de juiste uitwerking.

Dr. VAN DER FLIER zegt: alleen waar allen en op elke plaats elkaar met vertrouwen bejegenen, waar allen met deze eene gedachte vervuld zijn: het geldt de hoogste goederen van eigen zelfstandigheid en vrijheid te handhaven; de hoogste eer voor Vorstin en Vaderland zich te offeren; daar heet het niet langer: „Ik moet maar ik wil, dan wordt het volgen tegelijk een zich geven; daar is het dienen niet een last, maar een lust.

Wantrouwen kweekt angst — angst aanjagen is een preservatief voor de domme massa. Maar angst is een negatief affect, dat in zijn

uiterste kan overslaan in waanzin, al is het ook een tijdelijke waanzin. Wanneer de verkeerde handeling gepleegd is, kunnen en moeten de schuldigen zeer streng gestraft worden, maar het bedreven feit kan niet ongedaan gemaakt worden en het gezag heeft een knak gehad, niet te equivaleeren door de zwaarste straf.

Wanneer er vertrouwen heerscht is de kans zeer groot, dat de handelingen, al is het ook mopperend, gewaardeerd zullen worden. Wanneer wantrouwen heerscht heeft een bruto de macht om van de individuen een massa, met al haar grillige kwaliteiten, te maken.

Ons doel moet zijn van de manschappen individuen te maken, geen massa. CARMEN SYLVA heeft eens gezegd, dat onbeleefd, onwelwillend optreden domheid verbergt onder een schijn van flinkheid. Met onbeleefd en onwelwillend optreden kweekt men of onverschilligheid of weerspannigheid: twee bedenkelijke uitersten. Critiek wordt dan zoo spoedig afbrekend en daardoor onpedagogisch, daar opvoedkunde een opbouwende kunst is. Hoe sterker de band tusschen het gezag en de personen over wie gezag uitgeoefend moet worden, hoe grooter kans op eenheid van handelen. JAN LIGHART zegt: De taak der leiding is, de vrijheid te handhaven tegen allerlei aanmatiging. Het is een groote fout van het gezag zijn eigen fouten niet te willen zien en zichzelf meent te moeten handhaven in ongeschikt gebleken functionarissen.

Daar in de tegenwoordige legers het grootste deel der lagere functionarissen, zooals men het wel eens geestig uitdrukt „militair zijn in hun vrijen tijd” kan men met het aanstellen van dergelijke functionarissen niet te kieskeurig zijn. De militiewet geeft de macht om de intellectuele jeugd tot kader op te leiden en mocht nog eens algemeene dienstplicht worden ingevoerd, dan zal het voldoende aantal wel aanwezig blijken.

Wanneer de intellectuele jeugd nog niet begrijpt, dat het hare plicht is de hoogste goederen van eigen zelfstandigheid en vrijheid te moeten handhaven door een positie als reservist in het leger te bekleeden overeenkomstig hare intellectualiteit, dan moet de wet haar dat leeren, door haar te dwingen. Zoo werkt de wet pedagogisch. Zij zullen ouder geworden, daarvoor dankbaar zijn. Wij, lagere troepenofficieren, zullen het wel allen ondervonden hebben, dat het meerendeel der militie-onderofficieren het gezag niet konden handhaven: 1°. omdat zij hunne reglementen vergeten waren, 2°. omdat hun intellectuele basis vrij wel gelijk was aan die der miliciens. Hun intellectuele basis reikte niet verder dan de lagere school.

Wanneer men de moeite neemt om degenen, die men voor kader in aanmerking denkt te brengen, aan een examen onderwerpt, dan merkt men het bedroevende resultaat van het lager onderwijs.

De intellectuele basis voor verlofs-onderofficieren en officieren moet hooger gesteld worden, wil men verzekerd zijn, dat zij, daartoe geroepen, het gezag kunnen handhaven.

Wanneer de encadreering onvoldoende is, zoowel wat betreft het aantal en de kwaliteit of wel een van beide, dan zal uit noodzaak massa psychologisch gehandeld moeten worden en wel zeer streng, maar hierop is door mij reeds gewezen, dat in dat geval de leider buitengewone kwaliteiten moet bezitten n.l. zeer eerlijk zijn, uiterst consequent beleefd handelen, zelf een uitstekend voorbeeld geven en zoowel psycholoog als massapsycholoog zijn.

De Groote Europeesche Krijg

van het jaar 1914—1915.

(Afgesloten 25 Nov.)

DE TWEDE VELDTOCHT IN SERVIË.

De afgelopen maand stond nagenoeg geheel in het teken van de krijgsverrichtingen tegen Servië, omdat hier de bewegingskrijg weder hoogtij vierde. Alle pogingen om den loopgravenstrijd op het Westelijke operatieterrein tot nieuw leven te roepen en de aanvankelijk zoo energieke voorwaartsche beweging der Duitschers in Rusland weder op gang te brengen mislukten, terwijl Servië in hetzelfde tijdsverloop nagenoeg geheel door de invallers werd doorschreden. Ook aan het Isonzofront gaf het vierde groote offensief der Italianen tegen Görz en de hoogvlakte van Doberdo den aanvaller geen noemenswaardige resultaten. Aan de Dardanellen-actie was inmiddels door het wegnemen van troepen voor de expeditie naar Saloniki den doodsteek gegeven.

Daarom thans Servië op het voorste plan.

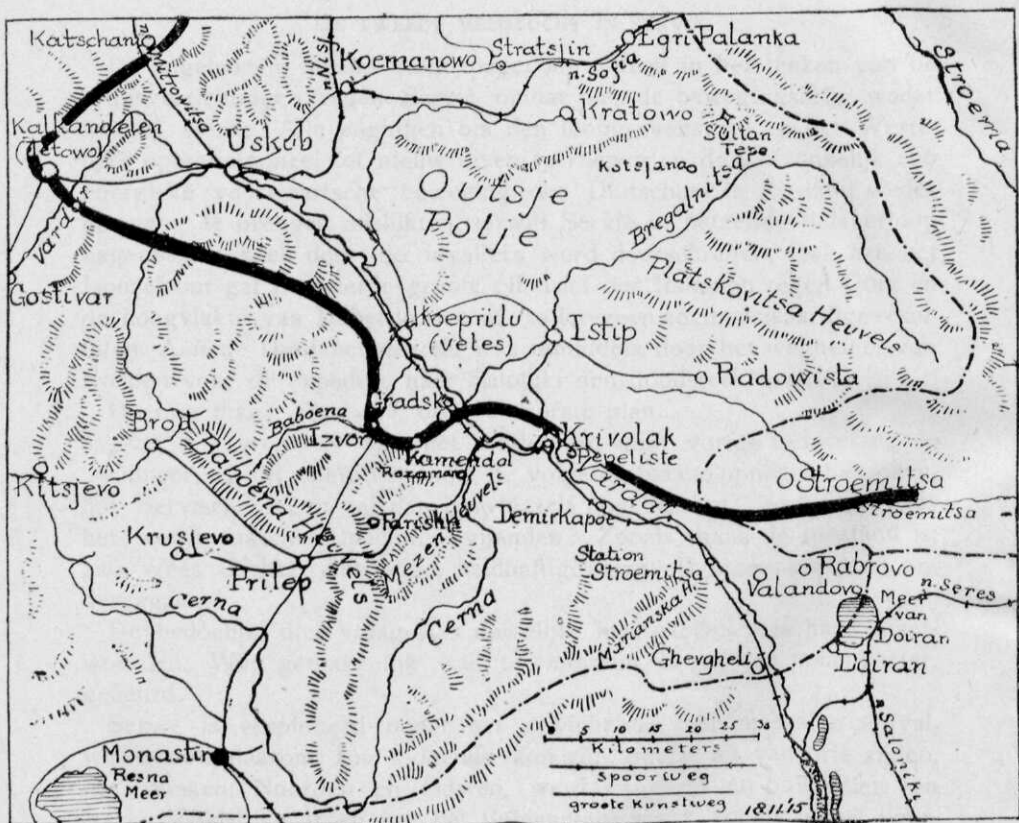
„Zal” — vroeg ik aan het einde van mijn vorige bespreking — „wanneer wij dit operatieterrein de volgende maand opnieuw bezoeken, het Servische leger, zal dan Servië zelf nog bestaan, doodgedrukt als het wordt tusschen machtige vijanden? Zooals thans de toestand is, zal, vrees ik, het rampzalige, heldhaftige bergvolk binnenkort zijn ondergegaan.”

De bedoeling dier vraag was duidelijk: haar stellen was haar beantwoorden. Wat gemakkelijk was te voorzien, is nu, een maand later, gebeurd.

Servië is verpletterd onder het gewicht van dien massalen aanval, welke ook dáárom zoo afdoende kon zijn, omdat hij van drie zijden, het Westen, Noorden en Oosten, werd aangezet en bovendien een sterke Zuidelijke groep van het Bulgaarsche leger, zooals in het voorgaande artikel reeds werd aangeduid, de uit Saloniki te hulp snellende Entente-troepen van de Servische hoofdmacht scheidde

De te hulp snellende Entente-troepen. Het klinkt als een parodie en in de werkelijkheid is het dat ook geweest. Want de herhaalde beloften van Frankrijk en Engeland bleken „words” en nog eens „words” te zijn en bleven dat, zelfs toen Servië reeds op het uiterste lag.

Verder dan het Zuidelijkste deel van Macedonië, dan de lijn Prilep—Kivolak—Stroemitza, waar zij op den linkervleugel contact verkregen

Schets 1

met een ten Noorden van Krusjevo afgedrongen Servische divisie, kwamen zij niet en dat, terwijl de ontscheping bij Saloniki reeds den 4^{den} October 1915 was begonnen. (Schets 1.) Daarover straks.

Op dit oogenblik is het Servische leger na zware verliezen aan manschappen en artillerie tot in de lijn Metrowitsa—Pristina in het Oostelijk deel der vlakte van Kossowo teruggedrongen, is dus welhaast heel Servië bezet en is Lord KITCHENER te Saloniki en Athene verschenen om de verloren zaak der Entente te liquideeren. (Schets 2.)

Want tot nu toe is van de tweede phase van den Balkanstrijd, den opmarsch der Entente-troepen naar den door de Duitschers in bedrijf gestelden spoorweg Belgrado—Nisj—Pirot—Sofia, het eigenlijke doel hunner onderneming, nog maar altijd niets wezenlijks te bespeuren en staan hun zaken goed beschouwd wanhopig slecht. Immers de Oostenrijksche, Duitsche en Bulgaarsche legers komen nu vrij voor een krachtig optreden tegen die der Entente en, zetten zij die operatie door, dan zal het hun weinig moeite kosten hen weder in zee terug te dringen.

Die vrijheid van beweging heeft zich nu trouwens reeds geuit door den opmarsch van het Zuidelijke Bulgaarsche leger naar Prilep en Monastir, uitgaande van Teto wo (Kalkandelen) en Koeprülü (Veles) en deze is nog maar het begin van krijgsverrichtingen, welke er toe zullen leiden, de Serviërs, Franschen en Engelschen naar het Grieksche grondgebied terug te dringen en hen daar te volgen, indien zij niet worden geïnterneerd.

Doch hier komt de politiek om den hoek gluren, want Bulgarije en Duitschland zouden Griekenland op die wijze in de armen der Entente drijven en daardoor plotseling den aanval van het intacte en geheel gemobiliseerde leger van koning KONSTANTIJN totaal 500.000 man tegen zich ontketenen. Daar nu de Entente haar plan zag mislukken, omdat Griekenland de politiek van VENIZELOS niet langer volgde, zouden zij de Geallieerden op die wijze in de kaart spelen.

Doch deze overwegingen van politieken aard, welke Griekenland intusschen op voor dien Staat benauwende wijze tusschen twee vuren hebben gebracht, zijn hier minder op haar plaats.

Aan de orde is nu een exposé van den tweeden veldtocht tegen Servië. Meer dan een overzicht is hier onnoodig, omdat het ongewenscht is — tenzij dan uit een tactisch oogpunt — om in de details te treden van krijgsverrichtingen, welke in strategischen zin door haar eenvoud van opzet en doorvoering uitmunten.

Om de moeilijkheden van tactischen aard, die aan deze operatiën verbonden waren, te begrijpen, is het genoeg te weten, dat het Servische bergland nagenoeg ongeschikt is voor groote troepenverplaatsingen, daar het ruw en nagenoeg wegenarm is, zoodat de invallende colonnes voor hun opmarsch aangewezen waren op de wegen, welke alle bijna zonder uitzondering de dalen van de Servische en Bulgaarsche Morawa met hunne vele zijriviertjes volgen. Voeg daarbij, dat deze wegen

meerendeels echte paswegen zijn, derhalve onophoudelijk stijgen en dalen en met een dikke laag taaien modder bedekt zijn, dan is het duidelijk, dat de Oostenrijksche, Duitsche en Bulgaarsche troepen bij hun opmarsch ongehoorde marschwrijvingen hebben moeten overwinnen. Dan is het tevens duidelijk, waarom de Serviërs die op Russische manier na hardnekkige achterhoedegevechten steeds terugtrokken, na elken strijd een groot aantal gevangenen en vuurmonden in de handen hunner vervolgers moesten laten.

Intusschen bestaat wat operatiediepte en -vrijheid betreft een groot verschil tusschen den strategischen toestand der legers, welke in Servië terugtrekken en dit in Rusland zoo geruimen tijd hebben gedaan, omdat de operatiediepte van het Czarenrijk onmetelijk, die van het rijk van koning PETER zeer beperkt is.

En zoo staan dan de Serviërs na enkele weken van strijd in het uiterste hoekje van Midden-Servië samengedrongen.

De buitengewoon energieke opmarsch der verbonden legers heeft den Serviërs de beslissing opgedrongen. Een beslissing in den vorm van de occupatie van heel hun gebied. Houden zij in den laatsten uithoek in de vlakte van Kossowo (het Merel- of Lijsterveld) onverhoopt stand, dan zal wat in dit laatste stadium nog van hun hoofdleger overbleef worden vernietigd.

Eerst later als de geschiedenis ook van dit deel van den oorlog zal worden geschreven, komt mogelijk aan het licht of hun legerleiding niet opgewassen is geweest tegen de ontzaglijke technische moeilijkheden verbonden aan een concentratie van terugtrekkende troepen in een terrein als hiervoor geschetst.

In strategischen zin werd het haar door de tegenpartij gemakkelijk gemaakt, omdat zij, van alle zijden opgedrongen, zich de terugtochtswegen zag voorgeschreven. (Schets 2 en 3.)

De Servische hoofdmacht, die onafgebroken voor v. MACKENSSENS legers uit de linie Valjevo — Arandjelovatz — Palanka — dal der Mlawa terugtrok, moest volgens den raad van de „redders” van Servië zooveel mogelijk intact worden gehouden. Zij moest gespaard blijven, ten einde later bij den opmarsch der Entente-legers uit Macedonië, kan het zijn met medewerking van de Grieksche strijdmacht, hun taak te verlichten. Die raad is in algemeen strategisch opzicht juist — omdat, al ging Servië aanvankelijk verloren, dit gebied op die wijze later zou kunnen worden heroverd — leidde om te beginnen tot een snelle ontruiming van het eigen land, daar de Servische weerstand zich daardoor uitsluitend tot achterhoedegevechten moest bepalen.

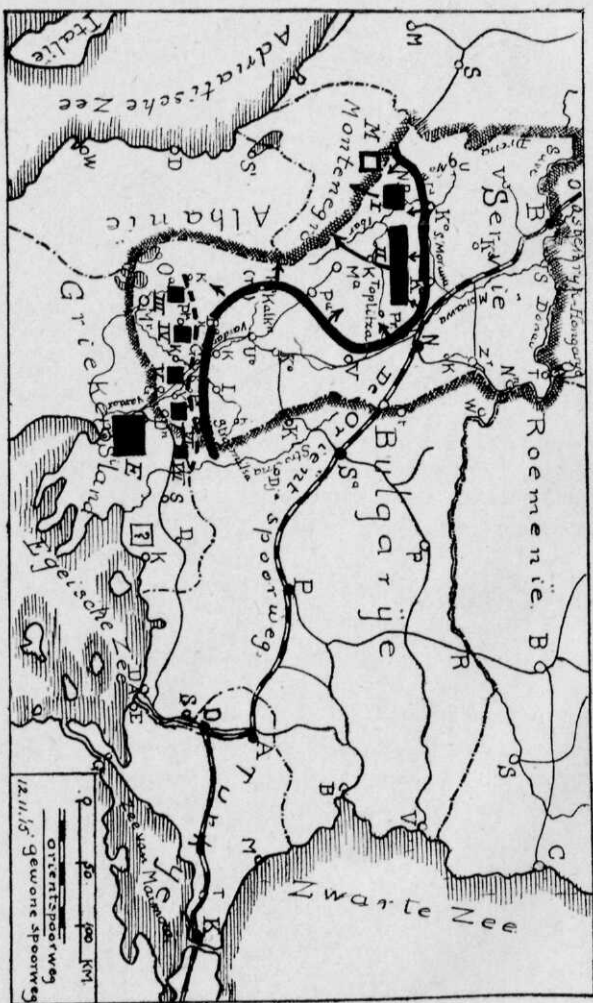
Dit nu mag natuurlijk niet het eerste en voornaamste doel zijn van een volk, hetwelk er dan toch op bedacht moet wezen, zijn grondgebied te behouden.

Servië heeft zich vol vertrouwen geworpen in de armen der Entente en betaalde dit met zijn dood. Volkomen terecht zeide dan ook de Servi-

Schets 2.

Schets 3.

sche minister van Justitie tot den Italiaanschen oorlogscorrespondent MAGRINI: „Als de troepen der geallieerden niet bijtijds komen, zult U weldra geen Servië meer vinden. Het lot van België zal ook het onze zijn.” Die profetie is thans vervuld.

Politieke invloeden, welke Servië met het oog op het verbond met Griekenland hebben belet Bulgarije aan te vallen, toen deze Staat nog pas in het begin van zijn mobilisatietoestand verkeerde en dus nagenoeg weerloos was, schreven het voor, toen de schoone gelegenheid, om dien tegenstander afzonderlijk te verslaan onherroepelijk voorbij was, achterhoede-gevechten te voeren in plaats het een krachtigen weerstand aan te bevelen. Deze toch had, gelet op het voor een taaie verdediging zoo bij uitstek geschikte bergland dat Servië is, ongetwijfeld goede resultaten kunnen hebben, vooral daar dan de flankstoot, die Bulgarije Servië nu kon toebrengen, zou zijn uitgebleven.

Deze politieke-strategie heeft Servië vruchteloos groote verliezen aan manschappen en oorlogsmateriaal gekost; de weerstand der achterhoeden, hoe hardnekkig ook, was niet krachtig genoeg om voldoende tijd tot ingrijpen te winnen voor de Ententetroepen te Saloniki.

Het noodlottigste echter was, dat tengevolge van dit onafgebroken terugtrekken en van de groote verliezen het Servische leger, zij het dan ook niet in daadwerkelijken zin, des te meer in moreel opzicht verslagen is. Het zal zeker geruimen tijd duren voor en aler van deze troepen een krachtig offensief optreden zal kunnen uitgaan.

De vervolgte Serviërs verkrege steeds grooter gelijkenis met bij een drijfjacht opgedreven wild. Nu het zoover gekomen is, was het voor hen maar het verstandigste ook een eindbeslissing te vermijden, daar deze onder de bekende omstandigheden onvermijdelijk een nederlaag zou zijn geworden en te trachten op Albaneesch grondgebied herstel van krachten te zoeken. Dat het onherbergzame terrein en de met haat tegen de Serviërs bezielde bevolking daarvoor nu niet direct gunstige factoren vormen, zal wel ieder toegeven

„Wij kunnen het niet langer uithouden. Wij hebben geen brood meer om onze soldaten te voeden. Wij zijn ten doode opgeschreven en niet bij machte Servië te redden” — aldus klinkt de zielige klacht van het eens zoo krijgshaftige leger, dat de strijd met het overmachtige Oostenrijk aandurfde en won

Heel de afgeloopen maand werden wij door het tragisch lot van Servië geboeid; wij hebben den doodstrijd dier krijgshaftige natie aanschouwd en zien nu het einde naderen.

De met buitengewone energie doorgevoerde opmarsch der Duitsche, Oostenrijksche en Bulgaarsche legers heeft dat einde verhaast.

Thans is de beslissing verkregen in den vorm van occupatie van bijna gansch het land en ook de strijd in de vlakte van Kossowo, op het befaamde Merelveld werd, nadat Mitrowitsa en Pristina aan de Sjenitsa, het laatste bolwerk der Serviërs, was gevallen, ten slotte niet meer dan een groot achterhoedegevecht, ten einde den aftocht

van het gedecimeerde Servische leger naar de bergen van Montenegro en Albanië te dekken.

De officieele en betrouwbare berichten over den eigenlijken loop der operatiën zijn schaarsch en verre van volledig, doch men onderkent daarin gemakkelijk het voor Servië noodlottige feit, dat zij in hooge mate aan de politieke-strategie der Entente-troepen ondergeschikt werden gemaakt. (Schets 2 en 4.

De Servische strijdmacht onder het opperbevel van den Kroonprins en onder leiding van den Chef van den generalen staf GAVLOVITZ was verdeeld in vier legers,

Het eerste leger onder Genl. MISIRS stond tegenover de Oostenrijksche legergroep onder Genl. VON KÖVESS. Het werd naar het Zuiden teruggedrongen, terwijl een Oostenrijksche colonne onder Genl. SARKOTITS over Vizegrad uit Bosnië over de Drina rukte en het belette naar het Westen uit te wijken.

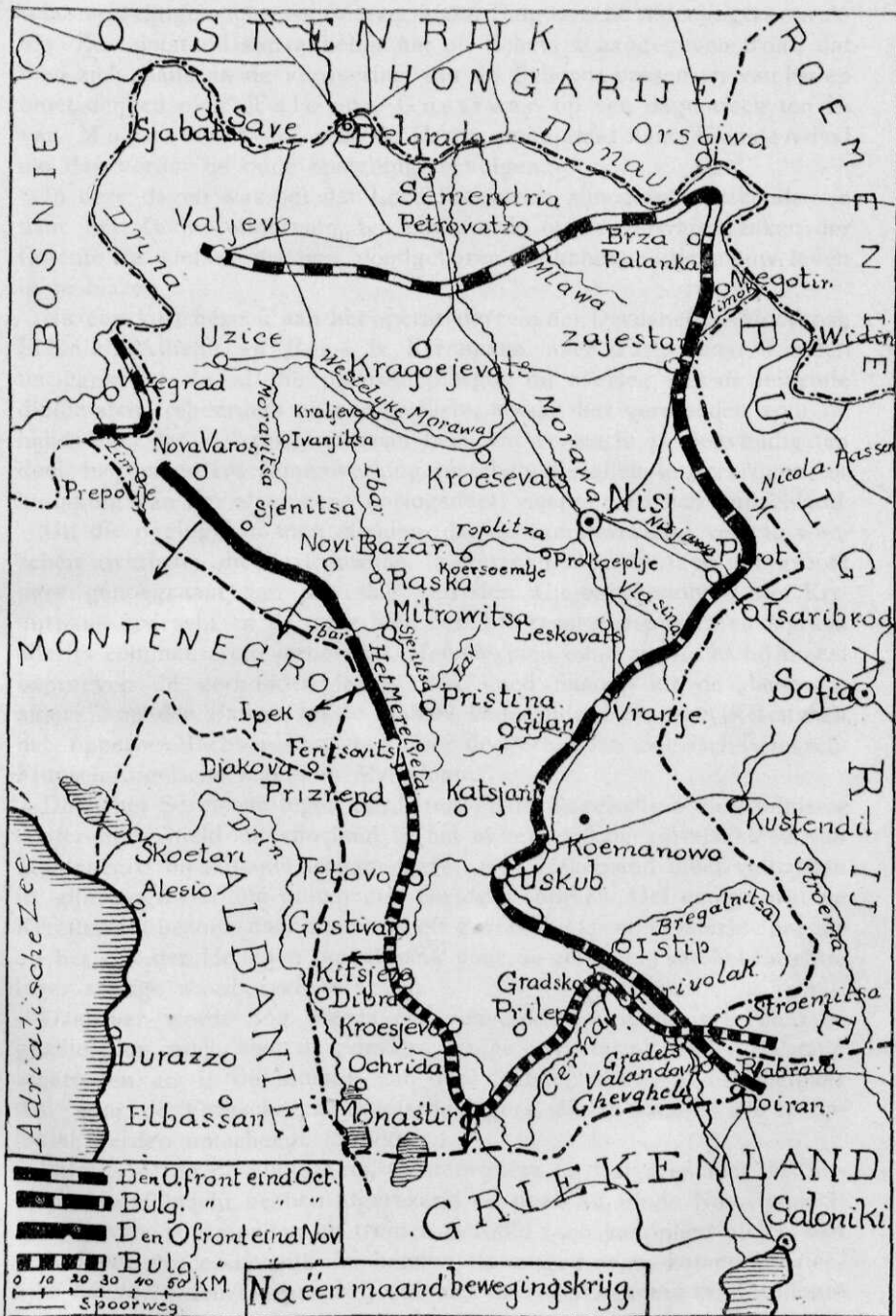
Het tweede leger onder Genl. BOSOVITZ streed ten O. van het eerste tegen het Duitsche leger van den Genl. VON GALLWITZ. Dit leger moest het front tusschen de Koelabaroe en de Mlawa dekken en kon toen het hierin niet slaagde tengevolge van het oprukken uit het Oosten van het Noordelijke Bulgaarsche leger onder Genl. BOJADJEF uit de linie Zajestar—Pirot niet anders dan naar het Zuiden uitwijken.

Het derde leger onder Genl. STEPHANOWITZ stond tusschen Negotin en Pirot; het was dit leger dat door Genl. BOJADJEF over Knasjewatz, Nisj en Aleksinats over de Bulgaarsche Morawa werd teruggeworpen, terwijl het eerste en tweede leger over de Servische Morawa werden teruggedrongen, nadat hun weerstand in de lijn Milanovatz—Kragoejewatz was gebroken.

Daardoor werden alle drie deze legers in het bergterrein tusschen de Ibar en de beide Morawa's te samen gedreven.

Het vierde leger onder Genl. JURISTITS-STURM moest het gebied tusschen Pirot en Koeprülü verdedigen. Dit leger werd na kortstondigen weerstand in de linie Vranja—Uskub—Kotsjana naar het Westen, algemeene richting Katschanik teruggeworpen. Hierbij werd een gedeelte afgedrongen naar Kroesjewo en het t. O. daarvan gelegen Prilep, waar het aan de Baboenapassen hardnekkig weerstand heeft geboden tegen den druk van een Zuidelijk Bulgaarsch leger onder Genl. THEODOROF, dat over Uskub en Koeprülü naar Monastir vooruit wist te dringen. Ter hoogte van de Baboena-pas verkregen deze zwakke Servische afdeelingen aanraking met Fransche troepen, die over Ghevgheli in Noord-Westelijke richting Koeprülü en Demir Kapoe aan de Vardar trachtten te bereiken. Schets 1.

De stellingen welke de Serviërs einde November moesten prijs geven, lagen „à cheval” van de groote marschwegen, welke van Kitsjevo, Krusjevo en Prilep naar Monastir voeren. Ten Oosten daarvan hadden de te Saloniki ontscheepte Entente-troepen de gelegenheid om zich van Ghevgheli uitgaande in Noord-Westelijke richting uit te breiden, terwijl

Schets 4.

ook naar het Noorden en Noord-Oosten eenige divisiën in de richting van het station Stroemitza, Valandovo en Rabrovo onder voortdurende schermutselingen met vooruitgeschoven Bulgaarsche afdeelingen oprukten. Zoo ontstond aanvankelijk het op Schets 1 aangegeven front, dat men zich thans na de verovering van de Baboena-passen en van Prilep moet denken over Telovo — Gostivar op een dagmarsch ten N. van Monastir t. W. van de Cerna ombuigend naar Kamendol om dan verder de oude opstelling te volgen.

In deze dagen was het dat Lord KITCHENER zijn geruchtmakende reis naar het Zuiden ondernam, ten einde orde op de verwarde zaken der Entente te stellen en hun doodgeboren Balkanexpeditie nieuw leven in te blazen.

Na een kort bezoek aan het operatieterrein der Dardanellen (Moedros), Saloniki, Athene en Rome is KITCHENER over Parijs naar Londen teruggekeerd. In al die plaatsen pleegde hij overleg met de leidende diplomaten, regeerders en aanvoerders, zoodat het vermoeden voor de hand ligt, dat de reis, waarvan heel wat verwacht is, eenvoudig ten doel had meerdere samenwerking tusschen die allen te verkrijgen ter bereiking van het algemeene oorlogsdoel: neerwerpen van Duitschland.

Uit die poging kan men afleiden, dat de samenwerking veel te wenschen overlaat; dit is trouwens in verschillende uitingen der groote pers genoegzaam aan den dag getreden. Uit onbekendheid met KITCHENERS opdracht en de door hem bereikte resultaten heeft men daaraan allerlei commentaren verbonden. Meende men eenerzijds, dat hij moest beproeven de verbonden legers met goed fatsoen uit de „beroerde affaire” op den Balkan los te maken, anderzijds dacht men KITCHENER het opperbevelhebberschap toe over de verbonden Servisch-Grieksch-Fransch-Engelsche legers in Macedonië.

Doch het Servische leger werd, terwijl de Engelsche oorlogsminister conferenties hield uit zijn land in het onherbergzame grensgebied van Montenegro en Albanië teruggedreven en Griekenland bleef volharden in zijn pogingen om buiten den oorlog te blijven. Het eenige wat na KITCHENERS bezoek naar buiten heeft gesproken is een versterkte pressie op het rijk der Hellenen om althans voor de veiligheid van het Ententeleger stellige waarborgen te geven.

Daarover wordt nog steeds onderhandeld; overigens is er voor de geallieerden, noch voor de Serviërs eenige verbetering in den toestand ingetreden en is de situatie van deze laatsten nauwelijks hachelijker dan voor de Fransche en Engelsche legers, die te kwader ure te Saloniki werden ontscheept. (Schets 5.)

Immers — nu de Duitschers, Oostenrijkers en Bulgaren met de Servische hoofdmacht hebben afgerekend en deze nu, einde Nov., gedece-meerd, van vuurmonden en treinen beroofd (500 kanonnen vielen den vervolgers successievelijk in handen) is uitgedreven, komen aanzienlijke hoeveelheden troepen vrij om met de tegenstanders in Macedonië en ten Noorden van Saloniki af te rekenen.

Komt het te eeniger tijd en wie weet hoe spoedig zóó ver, dan zal Saloniki op zijn best, dank zij de bescherming der verdragende scheepskanonnen het beeld te zien geven van de Fransche en Engelsche landingstroepen op de Zuidpunt van Gallipoli.

Of de stellingen die Saloniki en Sed-ul-Bahr moeten beschermen op den duur bestand zullen zijn tegen het zware geschut, dat de Duitschers daartegenover in actie zullen brengen dank zij het bezit van den Oriëntspoorweg en van dien in het dal van de Vardar zal de toekomst moeten leeren. (Zie de perspectiefschets voor de ligging van Saloniki, het kamp der geallieerden en de toegangswegen.)

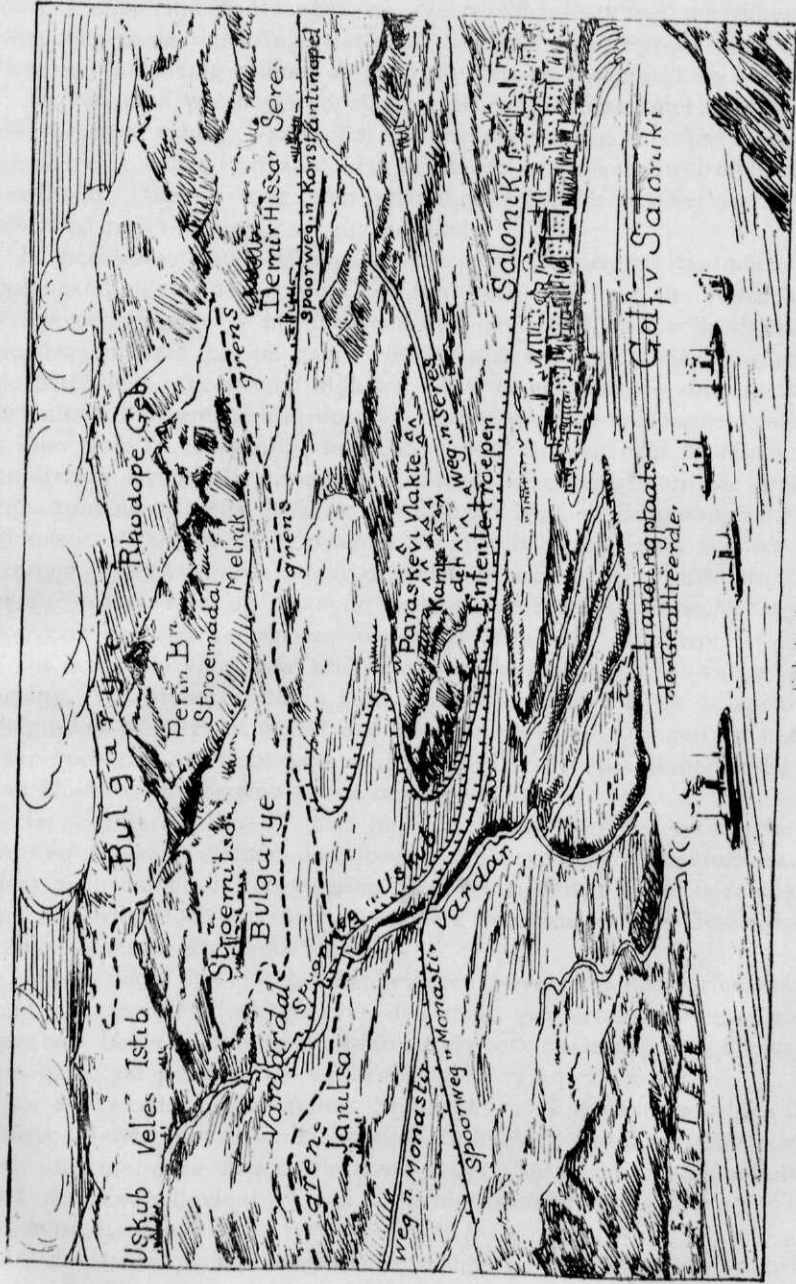
Uit de voorgaande besprekingen is genoegzaam gebleken dat het eind der maand November ook het einde van den eigenlijken krijg tegen Servië bracht.

Aan de hand van Schets 4 kunnen wij ons een beeld vormen niet alleen van den opmarsch der vereenigde legers doch ook van de resultaten, die zij daarmede hebben bereikt. In verband met de verklaring op deze schets blijkt de verdeeling dier legers en het feit, dat zij Servië nu zoo goed als geheel hebben doorschreden en dat met een terugblik op het voorgaande kan worden gezegd, dat nu ook het laatste bolwerk van dien Staat: de linie Mitrowitsa—Pristina aan de Sjenitsa is gevallen en het ten Oosten gelegen Merelveld in het bezit der aanvallers is gekomen. De verwachting, dat de Servische hoofdmacht op deze beroemde vlakte een laatsten beslissenden slag zou aanvaarden werd echter niet verwezenlijkt. Haar weerstand bepaalde zich ook hier tot hardnekkige, doch vruchteloze achterhoedegevechten. De beide frontlinies geven een indruk van de terreinwinst, welke na een maand van voortdurenden strijd en van onafgebroken achterhoedegevechten werd verkregen en waarbij ontzaggelijke terreinmoeilijkheden in het daartusschen gelegen bergland werden overwonnen.

Daaruit blijkt echter ook — en dit is hetgeen waarop ik wil wijzen, nu zich het zwaartepunt van den strijd naar Macedonië zal verplaatsen — dat het tweede gevechtsfront belangrijk korter is dan het eerste, hetwelk zich vormde, toen ter hoogte van Brza Palanka in den Noord-Oostelijken hoek van Servië de vereeniging tusschen de Duitsch-Oostenrijksche en Bulgaarsche legers tot stand kwam. Daardoor komt n.l. een aanzienlijke hoeveelheid troepen vrij voor het Zuidelijke front.

Het ligt voor de hand, dat de taak, waarvoor de legers der Entente zijn gesteld door den loop der gebeurtenissen ontzaglijk zal worden verzwaard. Tegen hen zullen deze troepen in de eerste plaats worden aangezet.

Vatten wij de krijgsverrichtingen op de schets in beeld gebracht, samen dan kan worden opgemerkt (zie de pijlen), dat ten Z. W. van de linie Novovaros—Sjenitza—Novi Bazar de Montenegrijnen op hun eigen grensgebied zijn teruggedreven en worden vervolgd; dat ten Zuiden daarvan de Servische hoofdmacht na uit Mi-

Schets 5

trowitsa en Pristina over de Sjenitsa te zijn geworpen van het Merelveld zijn verjaagd en haar geen andere keuze is overgebleven dan in Zuidelijk-Montenegro en Noord-Albanië terug te wijken. Op dien weg is de regeering haar naar Skoetari voorgegaan, doch volgen haar — voorloopig althans — de Bulgaren en Oostenrijkers.

Nu kan men wel beweren, dat het Servische leger niet is vernietigd, de toestand echter, waarin het na een maand van scherpe vervolging verkeert, is van dien aard, dat het in de practijk vrijwel op hetzelfde neerkomt. Daarom mag men wel aannemen, dat het Servische leger als zoodanig voorloopig is uitgeschakeld.

Is het waar, dat het zwaartepunt der operatiën en daarmede onze belangstelling zich naar het Zuiden verplaatst, nu de voornaamste krijgsverrichtingen in het Noorden zijn geëindigd, dan volgt daaruit de noodzakelijkheid na te gaan, welke taak het Entente-leger wacht nu de betrokken regeeringen blijkbaar voornemens zijn, de zoo ongelukkig begonnen Balkanexpeditie door te zetten, wat het ook moge kosten.

Die taak is reusachtig; het Entente-leger is verre in de minderheid en groeit slechts langzaam aan; steeds krachtiger wordt de druk op zijn front nu volgens de berichten van 30 Nov. de Bulgaren dicht voor Monastir staan en de Franschen over de beneden-Cerna zijn teruggeworpen. In één woord: zwaar drukken de zorgen op de Entente. In de eerste plaats rust op haar de zedelijke plicht het Servische leger in zooverre het nog bestaat en vooral Servië zelf te redden.

Dit laatste is voor haar zelfs een eerezaak; maar ook een van eigen belang. Wordt het verloren land herwonnen, dan toch is de spoorweg Belgrado—Nisj—Piroto weder aan de Duitschers ontworpen en het gevaar voor een blijvende versterking der Turken op Gallipoli en Egypte met Duitsche oorlogsvoorraden bezworen.

Het Servische leger kan nu nog slechts over de Adriatische zee worden bijgestaan door den opvoer van verplegingsbehoefden en versterkingen langs de bergpassen van Albanië met name door het dal van de Drin. Doch ook hier is snelheid geboden, want de Oostenrijkers rukken Montenegro reeds binnen.

Hier is voor Italië het aangewezen terrein tot het verleenen van hulp aan Servië, doch gegeven den strijd van belangen, welke steeds tusschen beide rijken heeft bestaan, is te verwachten, dat dit weinig van harte zal gaan, zoo er ooit wat van komt.

In de tweede plaats zullen Frankrijk en Engeland tot elken prijs willen beletten, dat Saloniki door de Duitschers wordt bezet. Men denke zich daartoe deze haven als basis eener Duitsche duikbooten-flottilje, van een Zeppelinvloot of van vliegtuigeskaders of na den vrede als marinestation,

In de derde plaats hangt de verdediging van Egypte met den Balkanveldtocht samen. Engeland ziet immers niet ten onrechte in het beheer der Oriëntlijn door de Duitschers een ernstige bedreiging van zijn Egyptische belangen. Daarom behoeft men nu of later nog geen

Duitsche legers voor het kanaal van Suez verwachten; dat niet, maar dat de Turksche troepen thans onder leiding van Duitsche officieren en ruimschoots voorzien van Duitsche geweren, mitrailleurs en kanonnen den aanval zullen hernieuwen is geenszins uitgesloten. Dan zal tegenover een ernstige onderneming tegen het kanaal van DE LESSEPS niet meer als bij den eersten zwakken aanval der Turken met een zuiver passieve verdediging kunnen worden volstaan. Een krachtig offensief optreden zal niet kunnen uitblijven. Wil men het kanaal als vaarweg open houden, dan kan in de onmiddellijke nabijheid daarvan geen welbewapende aanvaller, die daarin het verkeer met zijn geschut onmogelijk kan maken, worden geduld.

Al deze vraagstukken hebben ongetwijfeld punten van bespreking gevormd op het programma, dat KITCHENER op zijn reis heeft behandeld.

De gebeurtenissen op het Balkanschiereiland zullen in de maand December ongetwijfeld een nieuwe phaze intreden, daarom dienen wij ons, alvorens van de eerste periode afscheid te nemen, ten slotte af te vragen, wat daarvan het tastbare resultaat is geweest.

In de eerste plaats zij dan opgemerkt, dat de centrale mogendheden op dit gebied ontzaglijke en mogelijk verstrekkende voordeelen op de Entente-staten hebben behaald.

Om te beginnen zijn zij, of juister is Duitschland, nu in het ongestoorde bezit van den spoorweg Weenen—Belgrado—Nisj—Sofia—Konstantinopel. In dit bijzondere geval is daarmede het hoofddoel van den veldtocht bereikt. De vernietiging van het Servische leger kon ditmaal niet als zoodanig gelden. Het Duitsch-Oostenrijksch-Bulgaarsche leger vond dit leger als een hinderlijken tegenstander op zijn weg en heeft het zoover teruggejaagd en zoodanige verliezen toegebracht, dat het daarvan bij de exploitatie dier lang begeerde lijn niets meer te vreezen heeft.

Nog andere zeer belangrijke voordeelen hebben de Verbondenen bereikt. zij wonnen het Bulgaarsche leger voor hun zaak en wisten dit uit een voor het verloop der operatiën bijzonder gunstige richting, flank en rug, tegen de Serviërs te doen optreden. Daardoor behoefden zij slechts betrekkelijk zwakke troepen aan hun andere fronten te onttrekken. Tengevolge van de operatiën is nu ook het Servische leger uitgeschakeld; derhalve gingen voor de Entente feitelijk twee krachtige legers verloren.

Voorts zal het uitgestrekte gebied, dat de Verbondenen in hun macht kregen, bij de vredesonderhandelingen een belangrijk gewicht in de schaal leggen. Ook heeft het schitterend militaire succes der verbonden legers hoogstwaarschijnlijk aan Griekenland en Roemenië, die hun op de flanken zeer gevaarlijk hadden kunnen worden, weerhouden om hunne sympathiën voor de Entente in daden om te zetten. Daarmede werd haar de steun van nog twee andere krachtige intacte legers onthouden. De vraag wat dit onder de tegenwoordige omstandigheden voor de geallieerden beteekent, mogen zij beantwoorden, die weten

aan te geven, vanwaar de Entente de noodige troepen voor de krachtige actie op Gallipoli en in Macedonië moet betrekken om van de behoefte aan versterkingen op de eigen fronten in Frankrijk niet te spreken. Juist het gebrek daaraan vormt de voornaamste oorzaak, dat de Entente niets dan tegenspoed ondervindt.

Inmiddels is — wil men de laatste berichten in de Daily Telegraph gelooven — hulp op komst. In Bessarabië staan volgens dit blad 500 000 man Russische troepen, voorzien van 2000 stukken gereed om Roemenië langs den Donau te doorschrijden en Bulgarije in den rug te vallen.

Daargelaten, dat Roemenië na het succes der verbonden legers wel zoo verstandig zal zijn om onzijdig te blijven, is het tijdstip voor die onderneming al bijzonder slecht gekozen, nu deze de handen weder vrij hebben gekregen en Rusland bovendien op het eigen front een half millioen troepen uitstekend kan gebruiken.

Had het dezen tegenzet willen doen, dan was daarvoor een maand geleden het gunstige oogenblik geweest. Hadden toen het Grieksche en het Roemeensche leger zich gelijktijdig aan de zijde der Entente geschaard, dán zeker zouden Bulgarije en de Centrale mogendheden in een moeilijk parket zijn geraakt. Nu echter zou het Russische hulp-leger groot gevaar loopen afzonderlijk te worden verslagen.

Opmerkelijk is het voorts — werpen wij tot besluit een blik op het gansche oorlogstoneel (Europa) — dat, terwijl Duitschland en Oostenrijk op den Balkan met schitterend succes nieuwe operatiën voltooiden, Frankrijk, Engeland en Rusland op wat toch de hoofdoperatiegebieden zijn, nagenoeg werkeloos bleven toezien.

Ware het hun ernst geweest Servië bij te staan, dan zouden zij de invallers in het Oosten en Westen zóó krachtig hebben moeten bestrijden, dat deze al hun beschikbare troepen daarheen hadden moeten overbengen, ten einde een doorbreking van hun stellingen tot elken prijs te voorkomen.

Nimmer te voren is echter van de geallieerden minder kracht uitgegaan dan juist in deze periode. Op fronten van honderden kilometers lengte, waarop millioenen strijders tegenover elkander staan, bepaalden zich de krijgsv verrichtingen tot plaatselijke aanvallen van ondergeschikte beteekenis, die bovendien door het uitblijven van blijvende resultaten geen afzonderlijke vermelding verdienen.

Een uitzondering daarop maken de verwoede aanvallen der Russen op de rivierlinie der Styr tegenover de spoorlijn Sarny—Kovel in de eerste helft van November, waarbij het dorp Tsartorisk bij Rafalowska (zie schets 4 Nov.-afl. Mil. Spect.) bij herhaling van bezitter wisselde en het hardnekkige offensief der Italianen tegen het bruggehoofd van Görz aan het Izonso-front. (Zie schets 4 Sept.-afl. Mil. Spect.)

Deze laatste aanvallen zijn nog steeds in vollen gang. De Italianen, die de pogingen tot vermeestering van den sleutel tot Triest met kleine plaatselijke voordeelen bekroond zagen — zij vermeesterden eenige

Oostenrijksche loopgraven bij Podgora (Oslavia) werden overigens telkenmale teruggeworpen uit de stellingen, die zij zoowel voor Görz als op den rand der hoogvlakte van Doberdo bij San Martino, den Monte San Michelo en den Monte dei Busi wisten te bereiken. Daarbij leden zij ontzaglijke verliezen. De Oostenrijkers zagen zich van hun kant genoodzaakt aanzienlijke versterkingen naar dit front over te brengen, hetgeen in zekeren zin als een succes voor de Italianen kan worden beschouwd, daar deze troepen op de andere gevechtsterreinen, o. a. aan de Strypa in Oostelijk Galicië, noode kunnen worden gemist.

Wat de Duitschers betreft, hun pogingen om het Duna-front tusschen Dunaburg-Jacobsstad, Friedrichsstad en Riga te vermeesteren (zie schets 3 Nov.-afl. Mil. Spect.) bleven zonder gevolg. Daarentegen moesten zij ten Z. W. van Riga eenige kilometers teruggaan en verloren zij ook ten W. van Dunaburg o. a. bij Illoetsk terrein.

Resumeeren wij den algemeenen toestand, dan dient echter te worden erkend, dat de Centrale mogendheden ondanks de overmacht, die hen van alle zijden insluit en bedreigt, aan de winnende hand zijn gebleven en dat zij de nieuwe oorlogsmaand onder voor hen gunstige auspiciën ingaan. Daartoe heeft het openen van een débouché naar Turkije, waardoor zij althans naar één zijde ruimte hebben gemaakt, belangrijk bijgedragen.

Militair politiek maandoverzicht.

(Afgesloten 30 November.)

NEDERLAND. Het 25-jarig jubileum van Hare Majesteit de Koningin is onopgemerkt voorbijgegaan.

Het Oranjeboek geeft een overzicht van hetgeen in het afgelopen jaar aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken is verricht. Waar het de wrijvingen behandelt, die zich hebben voorgedaan door den oorlog, bepaalt het zich in hoofdzaak tot het aangeven van het volkenrechtelijk standpunt, dat de regeering in de verschillende gevallen heeft ingenomen.

Een wetsontwerp is ingediend tot goedkeuring van het op 1 Juni te 's Gravenhage tusschen Nederland en China gesloten arbitrageverdrag, dat, behoudens eenige technische verbeteringen, gelijk is aan het arbitrageverdrag met Italië van 20 November 1909. In het Engelsche Lagerhuis is de vraag gesteld om Engelsche reeders en kooplieden te vertegenwoordigen in de N. O. T. De onderminister van Buitenlandsche Zaken verklaarde, dat het denkbeeld wel in overweging was genomen, doch wegens het zuiver Nederlandsche karakter van de Mij niet kon worden aanvaard.

BELGIË. Aan België is eene maandelijksche oorlogsbelasting van 40 millioen francs opgelegd.

DUITSCHLAND. Het bezit van burgers, die behooren tot vijandige staten, zal worden geregistreerd.

De officieele Deutsche verklaring, dat de „Hesperian” niet door eene Deutsche duikboot kan zijn getorpedeerd, zoude volgens eene mededeeling van LANSING te Washington onwaar zijn gebleken. Onderhandelingen zijn geopend met de regeering der Vereenigde Staten over de Lusitania.

Op last van den Bondsraad is op alle oliën en vetten beslag gelegd.

1 December zal er eene veetelling plaats hebben; het verbod van vleeschverkoop op bepaalde dagen moet worden beschouwd als een voorzorgsmaatregel tegen vleeschschaarste.

Te Warschau is, onder Deutsche bescherming, half November eene zuiver Poolse Universiteit geopend.

De keizer heeft sedert het uitbreken van den oorlog voor het eerst een bezoek gebracht aan keizer FRANS JOZEF.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. Het Italiaansche passagierschip „Ancona” van Napels naar Amerika zou door eene Oostenrijksche onder-

zeeboot zonder voorafgaande waarschuwing zijn beschoten en getorpedeerd

De regeering te Washington heeft volgens de „Times” in verband met de talrijke Amerikanen, die hierbij zijn verdronken, een streng onderzoek doen instellen.

De uitslag dier onderzoekingen, zoowel te Weenen, Rome als Tunis, is nog niet bekend.

Op de nieuwe Oostenrijksche leening is voor meer dan 4 milliard kronen geteekend, waarmede het totaal der inschrijvingen op de drie leeningen tot 8911 millioen is gestegen; in Hongarije wordt de inteekening op ruim 2 milliard begroot

De verbinding van Hongarije met Bulgarije langs den Donau is hersteld.

Feitelijk is volgens het tractaat van Berlijn de Donau beneden de ijzeren Poort een vrije rivier met gewaarborgde neutraliteit. Aangezien Servië echter de rivier met mijnen had versperd, gaat het verwijt niet op, dat de centrale mogendheden thans opnieuw een verdrag hebben geschonden door Oostenrijksche gewapende monitors de riviertransporten te doen begeleiden.

ITALIË. Verschillende berichten duiden er deze maand op, dat het zenden van een Italiaansch expeditiekorps naar Albanië, in ernstige overweging werd genomen. De bezwaren aan eenen dergelijken onvoldoend voorbereiden veldtocht verbonden, kunnen niet worden onderschat, vooral tengevolge van de bedreiging van de Oostenrijksche Zeemacht te Cattaro en de slechte ontschepingsgelegenheden en wegen in Albanië. Men spreekt van een expeditiekorps van 50.000 man. De plannen kwamen nog niet tot uitvoering. Reuter verspreidde 21 November het bericht, dat Italië zich eveneens verbonden had om geen afzonderlijken vrede te sluiten.

FRANKRIJK. De regeeringsverklaring van BRIAND gaf uiting aan den eendrachtigen wil om den oorlog door te zetten, totdat Frankrijk alle waarborgen zal hebben verkregen voor een duurzamen vrede; zij stelde de eensgezindheid met Engeland op den voorgrond en gaf vooruitzicht op een veelvuldiger overleg en een meer innig verband tusschen de generale staven.

De reis van JOFFRE naar Engeland stond daarmede in verband. BRIAND wenscht eene geregelde openhartige samenwerking met het parlement.

CLEMENCEAU is benoemd tot voorzitter van de Senaatscommissie voor legerzaken.

Volgens de „Journal Officiel” bedroeg de bevolking in de 77 niet door den vijand bezette departementen eind Dec 1914 33.079.103 zielen. Volgens de voorloopige cijfers is de bevolking, vergeleken met het vorige jaar met 53.327 verminderd. Het aantal huwelijken daalde van 247.753 tot 169.011, het aantal levend geboren kinderen verminderde met ruim 20.000 en bereikte een cijfer van 594.222.

Er zal eene 5% belastingvrije oorlogsleening tegen den koers van 88% worden uitgegeven; de 3% Fransche Staatspapieren kunnen voor een derde in betaling worden gegeven; de „bons” en „obligatiën” en de 3½% leening tegen de waarde op 15 December. Voor 1 Januari 1931 zal geene aflossing plaats hebben. Een deel der nieuwe leening zal in Engeland worden geplaatst.

De Minister van Financiën heeft in de Kamer medegedeeld, dat de totale inschrijvingen op de z.g. „Bons de la Défense Nationale” half November tot ruim 8.350 millioen frs. waren gestegen en op de z.g. „obligations” tot 3.659 millioen francs.

De legercommissie heeft besloten om de lichter 1917 op 15 December in te lijven.

Generaal d'AMADE is van Petrograd naar Londen gegaan, Generaal GOUROD heeft een bezoek gebracht aan het Italiaansche opperbevel.

ENGELAND. Zoowel uit de rede van ASQUITH, als uit die van BRIAND in de Fransche Kamer blijkt, dat er van vredesoverwegingen nog geen sprake is. Integendeel was het bezoek van JOFFRE te Londen tot betere regeling van de gemeenschappelijke leiding en het toetreden van Japan tot de overeenkomst van 5 September 1914 om alleen gemeenschappelijk vrede te sluiten een duidelijk bewijs voor de Engelsche oorlogspolitiek.

In de opperste leiding der Engelsche operatiën zal verbetering worden gebracht. Engelsche ministers hebben te Parijs eene conferentie gehouden.

KITCHENER is vrij onverwacht naar het Oostelijk operatiegebied vertrokken. ASQUITH zal de zaken op het Ministerie van Oorlog waarnemen. In verband met de spoedige opening van den weg Weenen—Konstantinopel is het niet onwaarschijnlijk, dat England's groote veldheer belast is met het instellen van een persoonlijk onderzoek betreffende de operatiën in het Oosten. Er zouden thans reeds bijna 100.000 man voor de verdediging van Egypte beschikbaar zijn, welk getal zou worden verdubbeld. KITCHENER is van zijn bezoek aan Saloniki over Rome naar Parijs gegaan. alwaar hij 29 November aankwam.

Uit de verhandelingen in het Hoogerhuis is gebleken, dat Sir CHARLES MUNROE, de opvolger van Sir JAN HAMILTON, in een rapport heeft aangeraden om de expeditie aan de Dardanellen op te geven.

Het volgende staaltje geeft bij benadering een overzicht van de partij-groepeering in het land en in het parlement van Zuid-Afrika, volgens de laatste verkiezingen:

	Aantal zetels		Aantal stemmen	
	thans	voorheen	thans	voorheen
Z.-Afrik. Partij	54	(44)	93.000	(78.000)
Nationale „	27	(25)	78.000	(66.000)
Unionisten	40	(36)	48.000	(56.000)
Arbeiders	4	(4)	25.000	(25.000)
Onathankelijken	5	(5)	12.000	(12.000)
	130	(115)	256.000	(237.000)

Er is opnieuw een oorlogscrediet aangevraagd van 400 miljoen pond sterling, de totale oorlogscredieten stijgen daarmee tot 1.662 miljoen, de dagelijksche oorlogslasten zijn tot 4.350.000 pond sterling gestegen en zullen weldra tot 5 miljoen pond sterling opklimmen, hoofdzakelijk tengevolge van voorschotten aan de bondgenooten, de overzeesche gewesten en de vermeerdering van munitie. Mc KENNA is voornemens voor kleine spaarders 5⁰/₁₀ obligaties van £ 1.- uit te geven.

De Canadeesche oorlogskosten voor het komende dienstjaar worden op 50 miljoen pond sterling begroot. De totaal gemobiliseerde sterkte zal tegen Juni e. k. 300.000 man bedragen.

In Z.-Afrika wordt thans eene expeditie georganiseerd tegen D.-O.-Afrika. Generaal SMUTS zou de leiding krijgen, de expeditiemacht zal 16.000 man sterk zijn

Het totaal aantal munitiewerkplaatsen onder regeeringstoezicht bedroeg half November bijna 1.700.

Er is sprake van eene Britsche Rijksconferentie ongeveer half December, de Engelsche regeering zou reeds hebben verklaard in geen geval vrede te sluiten zonder gemeen overleg met de Dominions

In de noordelijke gewesten van Britsch-Indië, o. m. in Lahore, schijnen ernstige onlusten te zijn voorgekomen.

In den nieuwen kleinen oorlogsraad hebben thans zitting ASQUITH, LLOYD GEORGE, BONAR, LORD BALFOUR en MAC KENNA.

Minister CHURCHILL heeft, aangezien hij niet in den oorlogsraad was opgenomen, ontslag uit het kabinet gevraagd, zijn ministerieel beleid daarna met eene schitterende rede in het Lagerhuis verdedigd en zich gevoegd bij zijn regiment in Frankrijk

Men is in Frankrijk en Engeland nog niet gerust over het verloop der Expeditie naar Saloniki. KITCHENERS eerste bezoek gold Athene. De Morning Post schreef, dat interneering van de Fransch-Britsche strijdmacht in Griekenland zou zijn „de zwaarste slag voor het militaire en politieke aanzien van de Entente”. De laatste berichten luiden weer gunstiger voor de Entente. Geleidelijk wordt de vrijwillige werving meer en meer eene verkapte gedwongen dienstneming. Met een uitgebreid personeel en steun van vele burgerlijke organisaties wordt elke weerbare ongehuwde man met een huisbezoek vereerd en tot dienstneming overgehaald. Door Lord DERBY werd reeds eene bedreiging openbaar gemaakt, dat de regeering zou overgaan tot gedwongen dienstplicht voor alle jonge ongetrouwde mannen. Later is in het Lagerhuis door ASQUITH medegedeeld, dat de regeering zich verbonden had, ingeval de jonge ongetrouwde mannen onder den drang van nationaal plichtsbefef niet voldoende opkwamen, andere en dwangmaatregelen te zullen nemen, vóór de gehuwde mannen, die zich vrijwillig aanmelden, onder de wapenen zullen worden geroepen. Dit standpunt is daarna nog in eene open briefwisseling tusschen DERBY en ASQUITH uiteengezet.

Er schijnen nog vele jonge mannen achter te blijven; in de kolen-

districten echter worden de arbeiders reeds onder de beperking aangenomen, dat zij aldaar werkzaam zullen blijven, totdat zij worden opgeroepen; aldaar schijnt de dienstneming zeer groot te zijn. De termijn voor het nemen van eene beslissing of andere maatregelen voor de werving moeten worden genomen, is verschoven tot 11 December.

Om de oorlogsindustrie niet achter te stellen bij de gewone dienstneming is Lord MURRAY of ELIBANK benoemd tot tijdelijk werfdirecteur voor aanmaak van munitie.

Men dringt in parlementaire kringen met kracht er op aan, dat de gedachtenwisseling met de Fransche en Belgische regeering over het niet nakomen van de onzijdigheidsverklaring van Midden-Afrika, zal worden openbaar gemaakt. Ook Duitsch-Oost-Afrika valt binnen het gebied van het Kongo-verdrag.

De Gilbert- en Ellice-eilanden, liggende in den grooten Oceaan tusschen de Marshall- en de Fiji-eilanden, zijn door Engeland ingelijfd. Sedert 1892 stonden deze eilanden onder Engelsch protectoraat.

Het Engelsche expeditieleger schijnt tot in de nabijheid van Bagdad te zijn genaderd. Een verder oprukken acht men in Duitsche militaire kringen onwaarschijnlijk, met het oog op de lange operatie-lijn, die tegenover de Arabische stammen moet worden beveiligd, terwijl de rivierkanonneerbooten en verdere schepen, wegens te grooten diepgang, boven Bagdad niet kunnen worden gebruikt. Het geheele expeditiekorps zou slechts 40.000 man sterk zijn,

De wisselkoers met Amerika gaat gestadig achteruit. Men maakt propaganda voor den verkoop van Amerikaansche fondsen om de groote Amerikaansche schuld te doen inkrimpen en gelden vrij te maken voor Engelsche oorlogsleeningen.

RUSLAND. Volgens een bericht uit Christiania aan de Frankfurter Zeitung zou de Russische IJszee-spoorweg vóór het einde van het jaar voltooid zijn (zie de kaart). Een later bericht sprak het echter tegen, ongeveer 400 K.M. zouden nog onvoltooid zijn.

Men hoopt met krachtige ijsbrekers dezen winter de vaart op Archangel open te houden.

Steeds komen berichten in over troepenverzamelingen in Bessarabië. De Czaar heeft de troepen geinspecteerd te Reni en te Ismaila aan de Roemeensche grens.

Er zijn thans verschillende districtscomité's voor de regeling der oorlogsnijverheid werkzaam, n.l. 3 te Petrograd en verder te Moskow—Kieff—Odessa—Saratow—Rostow—Grosnyi—Archangel—Astrakan—Jekaterinenburg—Tcheljabinsk—Tomsk en Kharbin.

De drie te Petrograd zijn bestemd voor Riga, het Oeraldistrict en Petrograd zelf.

Eene Russische militaire missie onder admiraal ROESSINI is einde November te Londen aangekomen.

DENEMARKEN. Volgens de nieuw ontworpen dienstregeling voor het Deensche leger, die 1 November is ingesteld, worden bij de bataljons telkens 2 à 3 lichten tegelijk voor 2¹/₂ maand onder de wapenen gehouden. De manschappen, die naar huis gaan, kunnen er dan op rekenen 4 à 6 maanden vrij te zijn.

Het voorstel van de rechterzijde tot instelling van eene defensiecommissie, vond bestrijding bij den Minister van Oorlog en bij de linkerzijde, op grond, dat zij na de mededeelingen in comité-generaal, overbodig was. De Minister van Oorlog was ook steeds tot verdere vertrouwelijke inlichtingen bereid. Het voorstel werd derhalve ingetrokken.

Tusschen de Engelsche regeering en vertegenwoordigers van de Deensche handels- en nijverheidsorganisatiën is eene overeenkomst gesloten, die in zoverre van de N. O. T. verschilt, dat afzonderlijke firma's onder toezicht van de beurscommissie en den Industrieraad rechtstreeks handel kunnen blijven drijven

ZWEDEN. De Times is in een scherp gesteld artikel te velde getrokken tegen het in Zweden heerschende wantrouwen jegens Rusland en de propaganda van de activistische partij (zie Militaire Spectator 1915, blz. 622). Over het algemeen is dit artikel in de Zweedsche pers vrij kalm opgenomen; men beschouwt aldaar de Times als oppositieblad.

De bescherming van het Engelsche stoomschip „Thelma” tegen een Duitschen torpedojager binnen de Zweedsche territoriale wateren door eene Zweedsche torpedoboot, is het beste bewijs voor het zuiver neutrale standpunt, waarop de Zweedsche politiek gegrond is.

Na een bericht in begin November, dat de Zweedsch-Engelsche onderhandelingen waren gestaakt, werd einde November van Duitse zijde gemeld, dat de Engelsche doorvoer naar Rusland eindelijk verzekerd was, nadat beide landen aan verschillende Zweedsche wenschen betreffende den invoer van artikelen waren tegemoet gekomen. De nieuwe Maatschappij „Transito” zou uitsluitend werken met Engelsch en Russisch kapitaal.

ZWITSERLAND. De Duitse regeering maakte einde October bezwaar tegen kolenuitvoer, zonder vergoeding van invoer van andere artikelen, waarvan er enkele waren, die Zwitserland alleen langs Italië en Frankrijk kon verkrijgen en zulks gegrond op de overweging, dat de steenkolen gebruikt worden in fabrieken, die artikelen vervaardigen, welke naar de Entente worden uitgevoerd.

De afloop der onderhandelingen is nog niet met zekerheid bekend.

De begrooting van 1916 sluit met een nadeelig saldo, dat 13.720.000 francs grooter is, dan de vorige begrooting.

De 600e verjaardag van den slag bij Morgarten is op verschillende plaatsen plechtig herdacht. In de meeste redevoeringen kwam de eendrachtige wil voor samenwerking tot uiting.

De Opperbevelhebber heeft gewaarschuwd tegen den verslappenden invloed van de opvatting, dat Zwitserland niet meer in den Europeeschen oorlog zal worden medegesleept. „Zonder voorbereiding tot den oorlog”, liet de Generaal WITTE weten, „zou Zwitserland niet meer die oude gezonde Confederatie zijn, die uitsluitend daaraan haar bestaan en vrijheid te danken heeft”.

Men is zeer ontstemd over de verscherpte censuurmaatregelen die in Frankrijk worden genomen. Handelstelegrammen en aangeteekende stukken bereiken soms eerst na weken hunne bestemming.

LUXEMBURG. Het nieuwe ministerie LOUTSCH wil als zuiver zakenkabinet optreden. Na eene stormachtige zitting is de Kamer echter ontbonden. De linksche meerderheid verweet de regeering eene clerikale politiek te willen volgen ten opzichte van de schoolwet.

SPANJE. In de Spaansche Kamer is de regeering verweten, dat zij oogluikend toestaat dat Duitsche onderzeebooten van uit Spanje van voorraden worden voorzien.

Bij de behandeling der legerhervorming blijkt eene groote oppositie te bestaan.

PORTUGAL. Het kabinet CASTRO is afgetreden; ALFONSO COSTA is met vorming van een nieuw ministerie belast.

Het Parlement zal 2 December in buitengewone zitting bijeenkomen.

Eene Marinecommissie is naar Nederland gezonden voor den aankoop van kleine vaartuigen voor de bewaking van de Portugeesche kust.

ALBANIË. De Bulgaren hebben in hun strijd tegen de Serviërs de Albaneesche grens ten W. van Kalkandelen overschreden.

ESSAD PACHA zou het diplomatieke Korps bij het Servische en bij het Montenegrijnsche hof uitgenoodigd hebben, zich naar Durazzo te begeven.

SERVIË. De Entente heeft Servië niet tijdig kunnen helpen.

De overblijfselen van het Servische leger schijnen geheel te zijn gedesorganiseerd, een doortocht over Montenegrijnsch of Albaneesch terrein naar de kust der Adriatische Zee voor eene legermacht met artillerie en trein, wordt in het tegenwoordige jaargetijde onmogelijk geacht.

De ongelukkige Servische bevolking wordt door hongersnood geteisterd; de ellende, die in het land heerscht, is onbeschrijfelijk.

ROEMENIË. Groote hoeveelheden graan schijnen thans ook door Roemenië aan Duitschland en aan Oostenrijk-Hongarije te worden geleverd; de verbindingen met Orsowa zijn hersteld.

Vijftig hoogleeraren, met rector TOMA JONESCU aan het hoofd, hebben

een manifest tot het volk gericht, waarin deelneming van Roemenië aan den oorlog tegen de centrale mogendheden wordt geëischt. Daarna heeft een der onderteekenaars een brief gericht aan den rector, waarin de openbaarmaking, met het oog op de veranderde omstandigheden, ontijdig wordt geacht.

BRATIANU zal waarschijnlijk eenige hervormingen in zijn kabinet aanbrengen.

BULGARIJE. Volgens het Petit Journal zou Bulgarije in een verdrag de onschendbaarheid van Griekenland en Roemenië gewaarborgd hebben.

TONTSJEF, de Bulgaarsche minister van Financiën, is geslaagd in zijne zending naar Berlijn. Duitse banken verleen en aan Bulgarije een voorschot tot dekking der oorlogskosten, later om te zetten in eene leening.

GRIEKENLAND Het Ministerie ZAIMOS is afgetreden naar aanleiding van een geschil, in de Kamer gerezen tusschen den Minister van Oorlog en een liberaal afgevaardigde, over een militair wetsontwerp, waarna de Kamer eene motie van vertrouwen in de regeering verwierp.

Met behoud van de meeste Ministers uit het vorige kabinet heeft thans SKOELOEDIS een nieuw ministerie gevormd. Hij heeft verklaard, de politiek van zijn voorganger te zullen voortzetten.

Tevens is de Grieksche Kamer ontbonden; waarschijnlijk zullen in het midden van December nieuwe verkiezingen worden gehouden. VENIZELOS heeft zijne partij aanbevolen, zich van stemmen te onthouden; zijne tegenstanders beweren, dat de eenige reden daarvoor is, dat thans eene groote meerderheid van het Grieksche volk voor het behoud van den vrede is. VENIZELOS zou dan op deze wijze zijne politieke nederlaag trachten te bemantelen.

Uit nader ingekomen berichten zou moeten worden opgemaakt, dat VENIZELOS de hulp van de Entente heeft ingeroepen zonder toestemming van den koning.

De positie der Grieksche regeering is inmiddels buitengewoon moeilijk. Eenerzijds is de regeering gedeeltelijk gebonden door de door VENIZELOS als minister met de Entente gevoerde onderhandelingen en wordt het land door eene blokkade en bombardement van de Engelsche en Fransche vloten bedreigd; anderzijds naderen de zegevierende legers der centrale mogendheden de Grieksche grens.

Volgens Italiaansche berichten zou er een geheim verdrag bestaan tusschen Griekenland en Bulgarije, volgens hetwelk Monastir en het Z. deel van Nieuw-Servië aan Griekenland zal komen; de tijdelijke stilstand van den opmarsch van het Bulgaarsche leger op dit gedeelte van het gevechtsfront zou voor de waarheid van deze bewering kunnen pleiten; in elk geval blijken de betrekkingen tusschen Sophia en Athene voorloopig van vriendschappelijken aard te blijven.

De pers der Entente heeft gedurende eenigen tijd een vrij heftigen

toon tegen Griekenland aangeslagen, omdat men geen vertrouwen had in de plannen der Grieksche regeering tegenover eventueel naar Grieksch gebied teruggeslagen Servische troepen of troepen, die door de Entente te Saloniki zijn geland. Vooral de concentratie van het Grieksche leger rondom Saloniki wekte argwaan.

Daarop hebben de gezanten van de viervoudige Entente 22 November een gemeenschappelijken stap gedaan over de kwestie van de geallieerde troepen in Macedonië. De stap zou een vriendschappelijk karakter hebben gedragen; de gezanten zouden slechts aan de Grieksche regeering verzocht hebben, hare houding te bepalen.

Of de berichten juist zijn, dat Engeland 90 Grieksche schepen belet heeft uit te varen en Frankrijk te Marseille den uitvoer van goederen, voor Griekenland bestemd, verhinderd heeft, is niet met zekerheid gebleken. In elk geval zijn dan echter deze dwangmaatregelen, die zouden neerkomen op eene oeconomische en handelsblokkade van Griekenland, door de meegaande houding der Grieksche regeering weer spoedig ingetrokken

Volgens de „Stampa” heeft de Entente de volgende eischen gesteld:

- 1e. Demobilisatie.
- 2e. Terugtrekking van de Grieksche troepen van de grens.
- 3e. Volkomen vrijheid van handelen van het leger der geallieerden.
- 4e. De verplichting, de Servische troepen, als deze over de Grieksche grens terugtrekken, niet te ontwapenen.
- 5e. De verplichting, het leger der geallieerden niet aan te vallen.

De Grieksche regeering schijnt verklaard te hebben, alle mogelijke tegemoetkoming aan de Entente te zullen verleen, zoolang hare houding jegens andere mogendheden daardoor niet op flagrante wijze gecompromitteerd wordt.

Inmiddels heeft Frankrijk DENYS COCHIN en Engeland KITCHENER naar Athene gezonden, om zooveel mogelijk invloed op de Grieksche regeering uit te oefenen.

27 November hebben de gezanten der Entente mogendheden eene nieuwe gemeenschappelijke nota aan de Grieksche regeering overhandigd, ten vervolge op de drie dagen te voren ingediende nota. Er is een korte termijn voor aanneming zonder voorbehoud of voor weigering van de eischen gesteld.

Volgens de Stampa bevatte deze nota de volgende eischen:

- 1e. Afstand van den spoorweg van Saloniki in Engelsch-Fransch beheer tot na afloop der operaties.
- 2e. Spoedig vertrek uit Saloniki van de daar samengetrokken Grieksche troepenafdeelingen.
- 3e. Het toestaan van het recht van onderzoek aan alle Grieksche kusten en eilanden door de vloten der geallieerden om vijandelijke duikbooten en hare steunpunten op te sporen.
- 4e. Plechtige verplichting om de troepen der geallieerden onder geen omstandigheden te ontwapenen.

In het antwoord op 28 November van de Grieksche regeering zou alleen het vierde punt zijn ingewilligd.

Het moratorium in Griekenland, dat in Augustus 1915 was opgeheven, is opnieuw ingesteld.

TURKIJE. Het Turksche Parlement is 14 November geopend.

Door de bezetting van den Servischen Donauvierhoek is thans de rechtstreeksche verbinding van Constantinopel met Berlijn en Weenen tot stand gekomen; de spoorlijn van Semlin over Belgrado en Nisj wordt met grooten spoed hersteld. Batterijen zwaar geschut zijn reeds uit Duitschland te Constantinopel aangekomen.

Een spoedig staken van den veldtocht der geallieerden op Gallipoli en eene daarop volgende actie der centrale mogendheden tegen het Suez-kanaal wordt door velen waarschijnlijk geacht.

PERZIË. De berichten, die ons uit Perzië bereiken, zijn verward en onbetrouwbaar.

De Russische gezant te Teheran heeft aan de Perzische regeering verklaard — ook namens de Engelsche regeering — dat het Britsch-Russische verdrag van 1907 over de instandhouding der integriteit en onafhankelijkheid van Perzië is vervallen, omdat dit land een afzonderlijk verdrag heeft gesloten met Duitschland en Turkije.

Verschillende Britsche consulaire beambten schijnen aan de volkswoede ten offer te zijn gevallen; waarschijnlijk hebben de berichten over de overwinningen der Centralen invloed op de volksstemming, waardoor het prestige van Engeland en Rusland zoude hebben geleden.

De te Kazwin gelegerde Russische troepen zijn tot dicht bij Teheran opgerukt, waarop de Duitsche, Oostenrijksche en Turksche gezanten de stad zouden hebben verlaten; geruchten van eene vlucht van den Sjah zijn onjuist.

Gevechten hebben plaats gehad van Perzische stammen met Russische troepenafdeelingen bij Senna en Hamadan.

De Engelsche Consul en de Beheerder der Perzische Bank te Sijraz zijn gearresteerd. Hunne eigendommen zouden volgens Minister GREY zonder voorkennis van de Perzische regeering door de gendarmerie in beslag zijn genomen. De gendarmerie van noordelijk Perzië zou onder Zweedsche officieren — dit zijn vermoedelijk officieren, die in Perzischen dienst zijn overgegaan, de Zweedsche officieren werden na de mobilisatie allen naar hun land teruggeroepen — Koem bezet hebben en de telegraafverbindingen met het Zuiden hebben afgesneden.

Een Wolfftelegram van 29 November uit Konstantinopel bevestigt in het algemeen bovenstaande beschouwingen.

Grootvorst NIKOLAAS, de stadhouder van den Kaukasus, zou bevel hebben gegeven tot den opmarsch der Russische troepen van Kazwin naar Teheran, om het tegenwoordige kabinet ten val te brengen, den Russisch gezinden FERMA weer aan het roer te brengen, de nationa-

listische parlementsleden gevangen te nemen en de oud-Zweedsche officieren op zij te schuiven.

De regeering werd geheel hierdoor overrompeld, de vredelievende Sjah schijnt tot concessies bereid te zijn, op voorwaarde, dat de Russische en Engelsche troepen worden teruggetrokken.

De gezanten der Centrale Mogendheden bevinden zich te Koem met de leiders der nationalistische partij.

Ten Zuiden van het Urmia-meer hebben gevechten plaats tusschen de Russen en Turksch-Koerdische benden.

In Perzië zou groote opwinding heerschen: tal van vrijescharen en stammen zouden op Teheran tegen de Russen optrekken.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. De Vereenigde Staten hebben 5 November aan Engeland eene nota toegezonden over de belemmeringen in den Amerikaanschen Zeehandel door de Engelsche blokkade.

De Engelsche regeering had vroeger verklaard, zich het recht voor te behouden, om alle schepen, waarvan de vijandelijke bestemming, eigendom of herkomst wordt vermoed, aan te houden en naar een haven op te brengen.

De nota acht de Engelsche maatregelen ongerechtvaardigd; Amerika handhaaft het recht om goederen te verkoopen op de groote markten der onzijdige landen.

Bovendien acht de nota de blokkade, waarop Engeland zijne maatregelen ten deele grondt, niet afdoende. De Duitsche havens zijn o. a. open voor den handel met Scandinavische havens.

De prijsgerichten geven geen voldoende herstel voor het nadeel, dat den Amerikaanschen kooplieden wordt aangedaan; de rechtspraak staat dikwijls gelijk met schending van het volkerenrecht.

De regeering der Vereenigde Staten wenscht er bij de Engelsche regeering met ernst op aan te dringen, de betrekkingen der beide regeeringen niet te doen beheerschen door gelegenheidspolitiek, maar door de vastgestelde regelen van het internationale recht.

De taak om als kampioen op te treden voor de rechten der onzijdigen tegen het onwettig gedrag der oorlogvoerenden, veroorzaakt door de verbittering van den grooten strijd, wordt door de Vereenigde Staten zonder aarzelen aanvaard.

Een nota in zake contrabande wordt ten slotte aangekondigd.

Met belangstelling wordt thans de beslissing tegemoet gezien in zake de aanhouding en opbrenging van het Amerikaansche S.S. „Hocking” door een Britsch oorlogsschip.

Er wordt een proces gevoerd tegen ambtenaren van de Hamburg-Amerika-Lijn, beschuldigd van inbreuk op de onzijdigheid der Vereenigde Staten, door het zenden van voorraden aan Duitsche oorlogsschepen uit havens der Vereenigde Staten.

De Pers der Entente vermeldt verschillende aanslagen van Duitsch-Amerikanen tegen de Amerikaansche oorlogsindustrie.

Door principieele meeningsverschillen hebben de Amerikaansche en de Duitsche regeeringen nog geen oplossing voor het Lusitaniageschil gevonden.

De Oud-President ROOSEVELT heeft aan de Engelsche regeering medegedeeld, dat hij in Canada een bataljon aanwerft om naar het Fransche front te gaan.

De beide Kamers van het Congres der Negerrepubliek Haïti hebben een verdrag met de Vereenigde Staten goedgekeurd, waardoor feitelijk een Amerikaansch protectoraat over Haïti is gevestigd.

MEXICO. VILLA moet voornemens zijn om zijne troepen te ontbinden en de wijk te nemen naar de Vereenigde Staten.

Dit zal wel verband houden met de proclamatie van President WILSON, waarbij een embargo wordt gelegd op de verzending van wapenen en ammunitie naar Mexico en met een order, waarbij van dat verbod uitgezonderd wordt de thans erkende regeering van Generaal CARRANZA.

CHINA en JAPAN. De Japansche regeering heeft, waarschijnlijk door Europeesche invloeden, aan de Chineesche regeering den vriendschappelijken raad gegeven, om de maatregelen tot instelling van een keizerrijk uit te stellen, omdat zulk een stap waarschijnlijk tot troebelen zou leiden, die den vrede in het Oosten en de belangen der in den oorlog betrokken Europeesche mogendheden in gevaar zouden brengen.

President JOEANSJIKAI heeft hierop geantwoord, dat hij bij herhaling getracht heeft, de beweging te stuiten, maar dat hij machteloos is tegen den volkswil, die het herstel van den ouden regeeringsvorm het best acht voor een groot rijk als China; de gouverneurs van alle provinciën hebben maatregelen genomen ter bescherming van vreemdelingen.

Ook de gezanten der Entente schijnen in gelijken zin stappen bij de Chineesche regeering te hebben gedaan.

Vóór het volgend jaar schijnt in elk geval geene verandering in den staatsvorm te worden verwacht.

De monarchisten hebben het leger op hunne hand, alleen eene intellectueele minderheid verzet zich tegen de plannen van JOEANSJIKAI. De staatsgreep zou echter waarschijnlijk een opstand in Zuid-China tengevolge hebben, zoodat JOEANSJIKAI, vooral met het oog op de houding van Japan, nog vele moeilijkheden zal hebben te overwinnen.

Overzicht van het Indisch Militair Tijdschrift No. 9 (September.)

Deze aflevering opent met een artikel getiteld: „Over de Artillerie-Inrichtingen en het materieel”. De schrijver, de 1e Luit. der Art. MAURER, heeft het eerst over het gebruik van het materieel en de opleiding van het personeel. Hij betoogt daarbij, dat bij de opleiding van het personeel meer rekening gehouden moet worden met den vooruitgang der techniek en dat de troep moet leeren omgaan met materieel van lichte constructie, omdat zulke materieel vereischt wordt ten einde eene groote beweeglijkheid te bezitten. Daarna bespreekt S. het munitievraagstuk en uit hij den wensch, dat onze munitieaanvulling in oorlogstijd verzekerd zij. Ten slotte stelt hij in groote trekken eene betere organisatie voor van de z.g. Artillerie-inrichtingen. S.'s opmerkingen en beschouwingen zijn de aandacht, vooral die der Legerautoriteiten, ten volle waard.

In het volgend artikel levert de Kapitein der Marechaussee v. GHEEL GILDEMEESTER een betoog tegen den aanval van ASYMPTOOT in No. 7 van het I. M. T. op het absolute verbod, om patrouilles van minder dan 15 karabijnen uit te zenden.

In een stukje „Eene eenvoudige opheldering door een half-eskadron Brigade-cavalerie” behandelt Luit. THOMSON hoe naar zijne meening het bij eene Indische brigade ingedeelde halve eskadron eene vijandelijke, marcheerende colonne verkennt.

„De oefeningen der Infanteriecompagnie” is de titel van een opstel, waarin de S. de vraag tracht te beantwoorden, welke oefeningen moet de Compagniescommandant houden met zijne compagnie op de dagen, dat die afdeeling te zijner beschikking is.

Omdat het keuren van vleesch nog steeds voor een groot gedeelte geschiedt door personen, die het uit den aard der zaak niet kunnen, acht de 1e Luit. der Mil. Adm. VAN DEN BERGE het noodig, eenige korte beschouwingen aan de vleeschkeuring te wijden, waardoor hij ook anderen laat profiteeren van de kennis, door hem aan den Intendance-cursus te 's Gravenhage opgedaan.

Verder treffen we in deze aflevering aan eene vertaling van eene lezing, gehouden door den Reserve-Kapitein NISHIMOTO over „Beden-

kingen tegen de legeruitbreiding in Japan", voorkomende in de Japan Chronicle van April 1915. Genoemde reserveofficier betoogt, dat Japan door operatiën te land zich nooit tot een wereldmacht zal kunnen opwerken, maar dat er voor dat land wel hoop bestaat, het ter zee te kunnen doen. Daarom wil hij alle uitgaven, voor de landsverdediging uitgetrokken, aan de vloot besteden. Alleen dan zal, volgens hem, de Japansche vlag op elk gewenscht deel van den aardbodem geplant kunnen worden.

Voor het overige de gewone rubrieken „Uit de Practijk", „Van alles wat", enz.

v. d. W.

**Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in
verschillende landen.**

Algemeen: Munitieverbruik. De oorlog in de lucht. Vliegtuigmoeder-
schepen, Int. Rev., Oct.

Bulgarije: Het leger, Int. Rev., Nov.

Engeland: De nieuwe manschappenvermeerdering van de Engelsche
vloot, Int. Rev., Sept. De totale verliezen aan strijdkrachten, Int. Rev.
Oct. Automobielen, Int. Rev., Nov.

Frankrijk: Hervormingen in 't vliegwezen. (Int. Rev. Oct.)

Griekenland: De weermacht, Int. Rev., Nov.

Italië: De onderzeeboten. De verdere oproeping van den landstorm,
Int. Rev., Oct.

Japan: De vloot, Int. Rev., Oct.

Nederland: Uitbreiding van den dienstplicht, Int. Rev., Sept

Roemenië: Het leger, Int. Rev., Nov.

Rusland: De laatste reserves, Int. Rev., Sept. De Oostzee-vloot, Int.
Rev., Oct. De nieuwe legeraanvulling, Int. Rev. Nov.

Turkije: De militaire geneeskundige dienst, Int. Rev., Sept.

Ter aankondiging ontvangen.

Nog wat losse opmerkingen naar aanleiding van den grooten oorlog. (Niet in den handel.) *Amsterdam*, N. V. Drukkerij „De Nieuwe Tijd”.

Figuren van dezen oorlog. (Een reeks schetsen van op den voorgrond tredende persoonlijkheden uit de verschillende landen) bijeengebracht door H. VAN DER MANDERE. 's *Gravenhage*, JOHANNES MORKS.

Wereldburgers. Citizens of the World, door YERVANT H. ISKENDER, vertaling van F. HESSELINK.

International Military Digest. Quarterly, September 1915. No. 1 Publication Office 241 W. 37th St., New York.

Het Vliegekamp. Maandblad voor belangstellenden in de vliegsport, onder redactie van den 1e Luitenant-vliegenier F. VAN HEYST e. a. 1e Jaargang, No. 1. *Helder*, C. DE BOER JR.

Prins WILLEM II door S. I. VAN NOOTEN. 's *Gravenhage*, 1915. MARTINUS NIJHOFF.

De toekomstige vrede. Halfmaandelijks verschijnend officieel orgaan van den „Nederlandsche Anti-Oorlogs-Raad”. Proefnummer. Eerste Jaargang.

Paardrijden. Eene handleiding voor den ruiter naar het Grieksch van XENOPHON, door C. A. VAN WOELDEREN, Kapitein der Artillerie. 's *Gravenhage*, 1915. W. P. VAN STOCKUM EN ZOON.